دیوانی وەلی دێوانە

سۆرانی و هەورامی

وەرگێراوی رازی

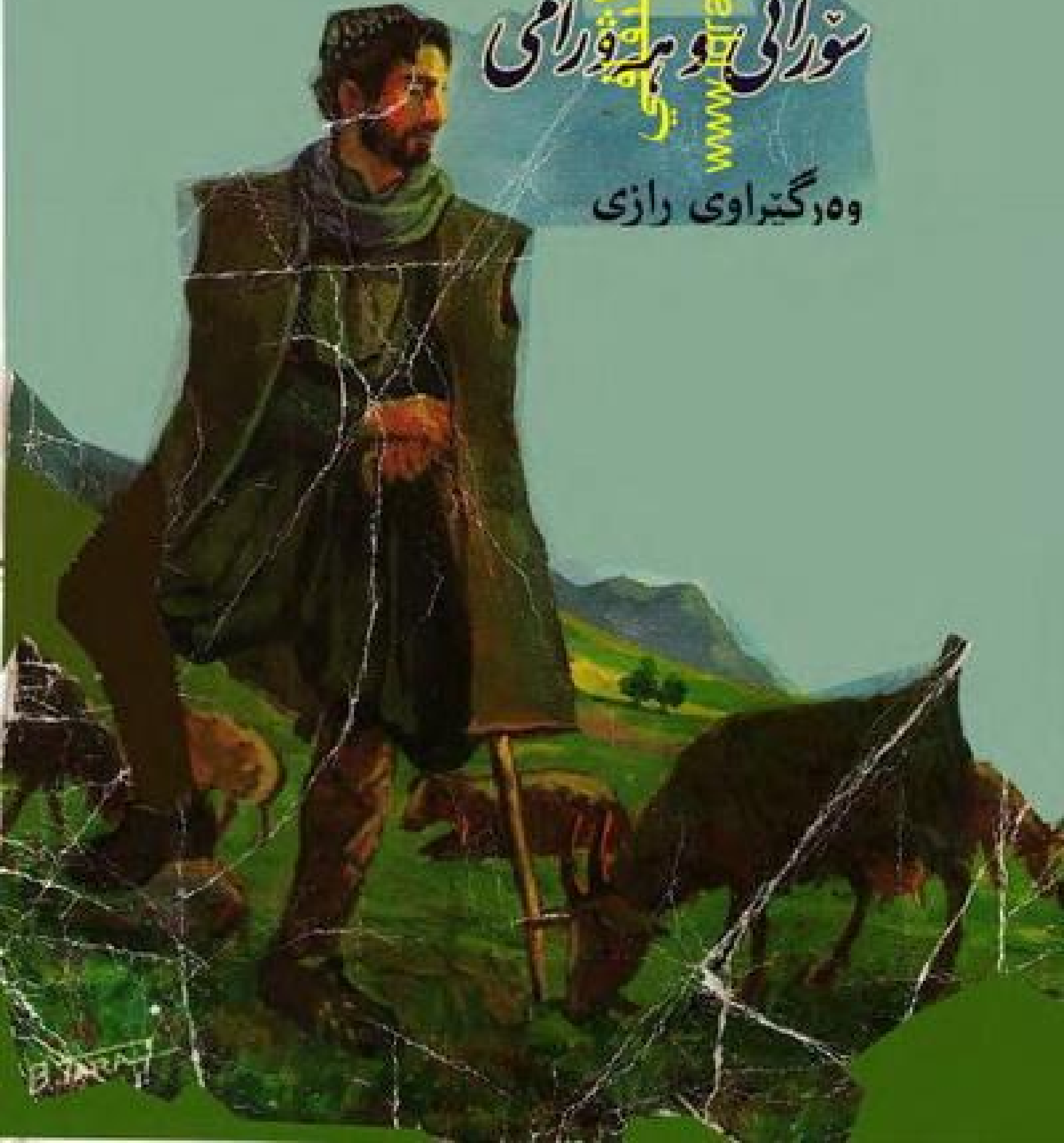

منتدى اقرأ الثقافي
www.iqra.ahlamontada.com

هەوڵ بدا نووسراوێک وەک دیوانی «وەلی دێوانە» لە شێعری هەورامی یەوە وەرگێڕێ بۆ سەر شێوەی سۆرانی، هەر بە شیعر بە ڕەنگێکی قەشەنگی دڵچەسپی تەڕی مەزەداری پاراو.

کاک «ڕازی» ئەم نوسراوە، یان ئەم گوڵدەستەیەی بۆ ناردم کە بی خوێنمەوە و بۆی هەڵسەنگێنم و چەوتە و چێڵەی بگرمەوە و خراپی لە چاک جیا بکەمەوە و بە قەڵبیری ووردبینی گێژ و تەڵەی بکەم و بە پاک و خاوێنی بۆی بنێرمەوە.

بەڵێ، منیش چاوێکم لێ کرد و بە دووچاو زۆر بە ووردی و لەسەرخۆ دوو سێ جار خوێندمەوە و سەر و خوار و سەر و ژورم کرد، بەڕاستی و بە پێ ی زانینی خۆم، لەم بازارەدا ئەم «دیوانە»م زۆر بەدڵە و لە لام باشە و زۆر دڵپەسەندی ئەکەم وە هیچ کەم و کوڕی یەکم تیا نەدی. ئەم دیوانە کەلێنێکی گەورەی لە مەکتەبی کوردی دا پڕ کردۆتەوە. وە هیوای بەتین و ئومێدی گەورەم ئەمەیە کە کاک «ڕازی» هەر بەم نوسراوە بەنرخەوە نەوەستێ، بەڵکو ناو بە ناو شتی ئاوا بەتام و ڕەنگ و بۆ، بخاتە ئاراوە، تا هەموان لێ ی بەهرەمەند بن و وێژەر و هونەری تریش چاوی لێ بکەن.

خوێنەرەوەی بەڕێز لە بارەی ئەم چەند دێڕەی کە من نوسیومە، ئەگەر باوەڕ ناکەی، ئەوە ئەرز و ئەوە گەز، کاک «ڕازی» دوکانەکەی وا لەسەر شەقامی مەولەوی، بچۆ دیدەنی یەکی بکە. ئەبینی کە کاک «ڕازی» هەرچەند ئەدیب و شاعیرە، خۆش ڕوو و خۆش نوکتە بازیشە، هەرگیز میوان لەلای وەڕەس نابێ، بەڕۆژ خەریکی سەعات سازی یە و بە ڕەنجی شان و هەنای چاو «نان» بۆ ووردەکانی پەیدا ئەکا، بە شەویش خەریکی هونراوە و وێژە و کۆ کردنەوەی کەلەپووری نەتەوایەتی یە، لە «خوا»م داوایە سەرکەوتووبێ.

سولەیمانی موحەممەد موستەفا کوردی

ئەمەش دەقی نوسراوەکەی کاک «صابر رازی»یە...:

ناوم «صابر سعید شکری»یە، نازناویشم (ڕازی)یە، لە ساڵی ١٩٣٧ی زایینی لە شاری (سلێمانی) لە گەڕەکی (مەلکەندی) پێم ناوەتە ژیان و هاتومەتە ئەم جیهانە پڕ ئەشکەنجە و ئازارە، هەر بە منداڵی مەینەت یەخەی گرتم، جیاوازی کەوتە نێوان باوکم و دایکم، ئەوان لێک جیا بونەوە، منیش کەوتمە ژێر جەوری باوەژن و چەپۆکی ڕەشی زەمانە، جا لەبەر ئەم هۆیە، نەنێررامە قوتابخانە و دڵسۆزێکم نەبوو دەستی یارمەتیم بۆ درێژ بکا، بۆیە ئەڵێم: نەلە قوتابخانە خوێندومە، نەلای مەلا، ئەم کوێرە خەتەیشم لە هەوڵ و کۆششی خۆم چنگ کەوتووە، هەر لە منالیمەوە زۆر ئارەزوی هۆنراوە و چیرۆکم ئەکرد، هەرکەسێک هۆنراوەیەکی بخوێنایەتەوە ئەوەندەم ئارەزو لێی بوو هەرچۆنێک بوو ئەو هۆنراوەیەم لەبەر ئەکرد،، ئێستا کەوتومەتە ژێر باری پەروەردەی ماڵ و منال، ئەگەر ماوەیەکی کەم دەرفەتێکم بێ، دەست ئەدەمە پێنووس و چیم بۆ هەڵسووڕا شاش و شەش تەقەڵ پێکەوە ئەنێم، ئەمەش بۆیە ئەکەم هەتا نوسینانە بەرەو ڕێیەکی ڕاستم ببا و بمگەیێنێتە ئاواتی دڵ، ئینجا نازانم ئەگەم بەو ئاواتە یانا، ئەمە کورتەی ژیانمە و ئەڵێم:

نە بەکاوڕی تێرگیانە نە بەبەرخی تێر شیر

ئــیتر لەم ژیــنە تــاڵە چــیم بــێتەوە بــیر

ڕازی

کورتە باسێک لە کۆکردنەوەی بەرهەمی «وەلی دێوانە»

وەکو بەرهەمی زۆربەی شاعیرە کانمان دەماودەم و پشتاوپشت هۆنراوەکانی «وەلی دێوانە» بیستراون و وەرگیراون، جارجارەش بڵاو بونەتەوە، بۆ یەکەم جار پرشنگی هۆنراوەکانی «وەلی» لەسەر لاپەڕەی ژیان...و...ژین...خۆی نواند بە شێوەی سلێمانی لە ڕۆژنامەی «ژیان و ژین»دا بڵاو ئەکرایەوە، بەڕاستی هونەری نەمر «پیرەمێرد» هەوڵێکی زۆری ئەدا لەپێناوی زیندو کردنەوەی شاعیرە کۆنەکان و هۆنراوە بەنرخەکانیانی بەشێوەیەکی ـ هەتا حەز ئەکەی ـ ڕێک و پێک و جوان ئەی خستنە پێش چاوی خوێندەوارانی بەڕێز.

تا لەساڵی ۱۹۷۰ز کاک «مەحمود خاکی» هۆنراوەکانی «وەلی دێوانە»ی بە هەردووشێوەکە کۆی کردنەوە و چاپی کردن، بەڵام بەداخەوە هەندێ کەم و کوڕی تیا بەدی ئەکرا، تەنانەت هۆنراوەی شاعیرەکانی تری تیا ئەبینرا، وەکو: «بێسارانی» و هی تریش، بە هەرحاڵ کاکی بەڕێز شایانی ڕێزە.

دیسان لە ساڵی ۱۹۷۶ز «وەلی» بۆ جارێکی تر خۆی نواند، بەڵام بەشێوەیەکی ڕێک و جوان و شێوە ئەسڵیەکەی لە کۆکردنەوەونوسینی مامۆستای بەڕێز کاک «عوسمان هەورامی» و (کۆڕی زانیاری) چاپی کردووە، بڵاوی کردەوەتەوە.

چی! پاڵی پێوەنام بۆ گۆڕینی هۆنراوەکانی «وەلی»؟: کاتێ دیوانە جوانەکەی «وەلی» کەوتە بازاڕەوە، زۆر کەسم ئەدی بەدەستیەوەبوو بەدەم ڕێوە ئەیانخوێندەوە، کاتێ زانیم هاوڕێیەکم هاتەلام دیوانەکەی «وەلی»

بـەدەستەوە بـوو وتـم: هـاورێم هـۆنراوەکـانی «وەلی»ت بـەلاوە چـۆنە؟ بەساردی‌یەکەوە وەڵامی دامەوە و وتـی: بـرا بـەڕاسـتی هـەرئەو دوو سـێ هۆنراوەیەی هەیە کە کراوە بەگۆرانی. ناحەقیشی نیە!، چونکە هـەرلەو دوو سێ هۆنراوەیـە ئـەگـەیشت کـە هـونەری بـەڕێز و نـەمر «پیرەمێرد» وەری گێڕابوو، منیش وتم: نە کاکی‌خۆم هەتا بڵێی هۆنراوەکانی بەتام و بەکـوڵە هۆنراوەی لە هۆنراوەی تـەڕ و پـاراوتـرە، تـۆیش نـاحەقت نـیە، چـونکە لە شێوەکەی تێ‌ناگەی، خـۆزگە سـەد خـۆزگە...! هـونەری نـەمر «پـیرەمێرد» هەموی وەرگێڕایەتە سەر شێوەی سۆرانی، تا هەموو خوێندەوارێکی بەڕێز باش لە سۆزی دەروونی «وەلی» تێ‌بگەیشتایە، هەر لەوکاتەدا بـڕیارمدا کـە هۆنراوەکانی «وەلی» کەم و زۆر کە لەم (دیوان)ەدایە بی‌گۆڕمە سەر شێوەی سۆرانی، هەرچەندە شێوەی (سۆرانـی) و شـێوەی (هـەورامـی) هـەردوولا هەرکوردین و (ئاری) نەژادن، بەڵام لە وتووێژا هەندێ جیاوازی تیایە.

با بینە سەر باسی گۆڕین: گۆڕین لە شێوەیێکەوە بۆ شێوەیەکی‌تر هەروا سادەنیە، گەلێک دیققەت و تەوانایی‌ئەوەی بەتایبەتی هۆنراوەکێش و قافیەی ئەوێت، سۆز و تینی هەیە، جا ئـەوەش لە ووزەی زۆرکـەسدا نـیە، ئـەوەی بـێتەسەر ئـەم ڕێگـەیە ئـەبێ دەسـتێ بـەهێزی هـەبێ لە نـاسینی وێـژە و هۆنراوەدا، منیش هاتمە سەر ئـەم ڕێـیە و دەستلەدەست و تـەوانـایی لە یەزدانی بێ‌نیاز، هەرچەند هەوڵی زۆرمدا لەپێناوی ژیان و بەسەرهاتی ئـەم هونەرە بـەنرخـە، لە ئـەنجامدا بـە یـارمەتی چـەند دڵسـۆزێک و بـە هـەزار کوێرەوەری گەیاندمە ئەم جێیە کەوا کورتەیەک لە ژیانی «وەلی» و «شەم» پەیاکەم.

کورتەیەک لە ژیانی «وەلی دێوانە»

هونەر ناوی «وەلید»ە کوڕی کوێخا «موحەممەد»ە، کوێخا موحەممەد کوێخای هۆزێ‌بوو لە تیرەی (کەماڵەیی) باوکی «وەلید» بە کوێخا (حەمە سوور) بەناوبانگ بووە، گەلێک داراو خاوەن ماڵات بووە، هەتابڵێی دەست و دڵ‌خاوێن و خێرخوا بووە، لەبەر ئەوەی زۆر حەزی لەڕێی خواناسین و پیاوچاکی کردوە، پەیمانی لەگەڵ خوای خۆیدا بەستوە کە خوا ئەولادی نێرینەی پێ‌بەخشی ناوی‌بنێ «وەلید...» چونکە (خالیدی کوری وەلید) گەلێک تێ کۆشاوە لەڕێی دین و دیانەتدا، بۆیە «کوێخا»ش ئەم‌شەرتەی کردوە.

تا لەسالی ١١٨٠کۆچی، «وەلید» پێ‌ی‌نایە ناو دونیای پڕ لە کوێرەوەری و دڵ‌شکاوی. بەڵێ... خوا کوڕی بەکوێخا بەخشی‌و ئاواتی هاتەدی‌و ناوی‌نا «وەلید»، ئەوساڵەی خوا «وەلید»ی بەخشی بەکوێخا، هۆزی کوێخا لەدشتی (شاکەل) و (شیروانە) هەڵیان‌دابوو، کوێخای باوکی وەلیدی زۆر خۆش ئەویست وە بڕیاری‌دا کە مامۆستایەکی بۆ پەیدا بکاو فێری قورئان و خوێندنی بکا، خۆی گەیاندە شاری (سلێمانی) لەپاش هەوڵ‌دان‌و ڕاسپاردنێکی زۆر فەقێ‌یەکی لە مزگەوتەکاندا پەیداکردو بردی بۆ هۆزەکەی، هەم بۆ پێش‌نوێژی، هەم بۆ فێرکردنی «وەلید»، فەقێ بوو بە مەلای خێڵ، ناوی فەقێ «یوسف» بوو پێ‌یان ئەووت «مەلا یۆسۆ»، مەلا یۆسۆ... زیرەک و پاک و خاوێن بوو، کوێخا زۆر چوو بە دڵ‌یا وە هەر لە هۆزەکەی خۆی ژنی بۆهێنا و هەندێ ئاژەڵ‌و ماڵیاتی پێ‌بەخشی. «مەلا» بوو بە مەلای یەکجاری‌یان، «وەلید»ی فێری خوێندن و خوێندنەوە و نوسینی کرد،

خوێندن و خوێندنەوەی «وەلید» دەنگی دایەوە لە هەموو هۆزو تیرەکانی «کەماڵەیی»دا هەتا دەنگ گەیشتە هۆزی باوکی شەم.

کورتەیەک لە ژیانی «شەم»

شەم ناوی «شەمسە»یە کچی «کۆیخا قادر»ە، کۆیخا قادر کوێخای هۆزێکی تر بوو هەر لە تیرەی (کەماڵەیی)ە کۆیخا زۆر هەوڵی دا نە فەقێیەک نە کۆلکە مەلایەکی دەست نەکەوت، پەنای بە کوێخا «حەمەسور» برد کە «شەمسە»ی کچی بنێرێتەلای «مەلا یۆسۆ» بخوێنێ، «مەلا یوسف» ماموستای «وەلید» دەرسی بە «شەمسە»ش ئەووتەوە، ماوەیەکی زۆر بەیەکەوەبوون، تا تەمەنی دڵداری‌یان ڕیشەی دڵیانی لەیەک ئاڵان و پەیمانی خۆشەویستی‌یان مۆرکرد، «مەلا یۆسۆ» هەستی پێ‌ئەکردن و باوکی «وەلیدی»ی ئاگادار کرد، باوکی پێ‌خۆشحاڵ بوو ووتی مەلا...!ئەمە هەموو ئاواتی‌منە کە هەتا ماوم و نەمردوم بەم ئاواتە بگەم، ئەچین و داخوازی «شەمسە»ی بۆ ئەکەین.

داخوازی «شەمسە»ی بۆ کرا، دەست ماچ ئەکرێ و باوکی «شەمسە» ئەڵێت:کوێخا موحەممەد با ئەمساڵ بە دەزگیرانی بیان هێڵینەوە تا لە کوێستان بگەڕێنەوە، هەردوولا بە چاکیان زانی، بەڵام قەدەر چی ڕێک ئەخا، ئەوە کەس نازانێ!!!.

ئەو ساڵە لە (هۆبەتو) لە ناوچەی (دیواندەرە) مانەوە، لە هاتنەوەیاندا بۆ گەرمیان هەردوولا لە چەند جێ‌گەیەکدا نزیک یەک هەڵیانداوە، تا ڕۆژی قەدەر ڕەنگی ناکۆکی ڕشت و لەسەر لەوەڕگە و پووشی دەشت ناخۆشی کەوتە بەینی هەردوولا، لە بەینی دوو هۆز بوو بە لێکدان و یەکتری دانە بەر

تەقە، هەتا شەوێک!؟ هاتنە سەر دەواری ماڵی باوکی «وەلید»، تەقەیان کرد لە دەوارەکانی کوێخا، «حەمە سور» کوڕێکی تری ئەبێ لە «وەلید» منداڵتر ئەکەوێتە بەر تەقە و ئەمرێ، بەمە کۆستی ـ «وەلید»ی قوڕ بەسەر ـ ئەکەوێ، دیسان کوێخا «حەمە سوور» لە تۆڵەی کوڕەکەی دوو پیاو لە هۆزی کوێخا «قادر» ئەکوژێ، ئیتر بەتەواوی ئاگری شەڕ و ئاگری دڵی «وەلید» کڵپە ئەکا و پەرە ئەسێنێ، «وەلید»ی هەژار تەنانەت ناتوانێ لە دووریشەوە «شەمسە» ببینێ.

بە تێ گۆنەی «شەمسە» بوو بە مۆمێکی کافووری سپی داگیرسا و دڵێ وەک «وەلی» هەژار بوو بە پەروانەی ئەو، ئەوەتا بە نائومێدی‌یەوە ئەڵێت:

پەڕی ڕەش‌ماڵان، پەڕی ڕەش‌ماڵان

دەلیل بچۆ لای پەڕی ڕەش‌ماڵان

لای «شەم»ی بەزمی شادی‌پەروانان

پێش‌ڕەوەی پۆلی دیدە قەترانان

یان ئەڵێت:

سەر هەر لە سەودای عەشق‌بازی‌یە

دڵ هەر نیشانەی تیرئەندازی‌یە

بەڵام:

پێم بە داوەوە شەتەک دراوە　　　دڵم پڕ ئێشە جەرگم بڕاوە

ئەمە بوو ژیان و بەسەرهاتی «وەلی» کە دوای هەوڵێکی زۆر تا بەدەستم هانی، ئەویش چۆن!؟، بەشێک لە «پێشەکی»یەکەی کاک «عوسمان هەورامی» و بەشێکی تری لە «کەشکۆڵ»ی دەسنووسی «نجم‌الدّین مەلا»، وە چەند پرسیار لە پیاوانی شارەزا و «وەلی» دۆست.

بۆ بەڵگەی خوێندەواری «وەلی»، ئەم دوو بەیتەی دەری ئەخاکە «وەلی» خوێندەوارێکی باش بووە، وەک ئەڵێت:

بنیان نەڕوی (تـاق) مـەجموع فـەردم
بنویسان وە(شەست) دەست ئەو مردم
تـا هـەرکەس ویـنۆ مـێڵ و مـەزارم
بزانۆ کوشتەی ئـەو «شـەم» ڕوخسـارم

بەم ماناکە: پێش مەرگی وەسیەتی کردووە ئەم دوو بـەیتە لەسـەر کـێلی گۆڕەکەی بنوسن، هەرچەند لەو سەردەمەدا لەکێل نوسین باو نەبووە.

هەروەها «شەم»یش قورئانی خەتم کردووە، «وەلی» لە سـەرەمەرگدا لە وەسیەتەکەیدا ئەڵێت: تۆخوا «شەم» ئاگادار بکەن با بێتە ژوورسـەرم و بـە دەنگی خۆشی (یاسین)م بخوێنێ، با بـەدەم دەنگـی سـازی ئـەوەوە گـیانم دەرچێ، وەک ئەڵێت:

وەسـیەتم ئـیدەن شـای شـەم ڕوخسـاران
بـەی وە بـاڵینم چـون بـەینەتداران...
بێ خۆف و ئەندیش جە کەس نەکەی شەرم
هـورداره پـەردەی حـیجابت بـە نـەرم
نـەپۆشی جـەبین «شـەمس» خـاوەری
بـەو وە زانـوودا چـون ئـاسمان پـەری
بـنیشە وە بـان بـاڵینم وە نـاز
بـوانـە سـورەی (یـاسین) وە ئـاواز

«وەلی» زۆر شارەزایی لە زمانی (فارسی)دا هەبووە، ئەمەش بە بـۆنەی تەواو کردنی (گوڵستان)ی «سـەعدی» کـە لای مـەلایۆسف خـۆندبوی. لە

هونراوەیەکدا کە وەڵامی «ڕەنجوری» ئەداتەوە ناوی زۆر لە شاعیرەکانی پێش ئەبات، وەک: (جامی، مەسنەوی، عیسمەت، شەوکەت، و...) چەندێ‌تر. لە جێگەیەکی‌تر ڕەنجوری لە «مەرسیە»کەیدا، واتە: لە شیوەنەکەی بۆ مەرگی «وەلی»، «وەلی» بە (میرزا وەلی) ناو ئەباو ئەڵێت:

حەیفا حەیف، ئەی چەرخ چەواشەی چەبگەرد

«میرزای» نادرەی ڕۆی ئەییامش بەرد

لە سەردەمی پێش، یەکێ خوێندەوار بوبێ لە نەخوێندەوار جیایان ئەکردەوە و پێیان ووتوە (میرزا)، جا لێرەش دەری ئەخا، کە وەلی «میرزا وەلی» بووە.

یان ئەڵێن لە سەرەتاوە «وەلی» هەر نەبووە، ئەم چەند هۆنراوەیە هی هونەری نەمر «پیرەمێرد» بووە، لەبەر ئەوە کە لە هۆنراوەی دڵداریدا نەی ویستووە خۆی ئاشکرا بکا، ئەم (وەلی دێوانە)یە بۆخۆی داناوە.

وەک ئەزانین هۆنراوە مڵکی هونەرە، جا هەیە خاوەنی مڵکێکی زۆربێ بەڵام تاپۆکەی بخاتە سەر یەکێکی‌تر، کەوابوو ئێمە هەر خاوەن تاپۆ، بە خاوەن مڵک دابنێین، یان هونەرێکی وەک «پیرەمێرد» کە پێ‌نووسی کوردی لە خۆشی ئەو زوبانی گرت، ئێستا بۆچی لەم هۆنراوە دڵڕفێنە سوتێنەرانە خۆی کەنار بگرێ.

من ئەڵێم: نەخێر ئەمە هەرگیز لە «پیرەمێرد» ناوەشێتەوە وە یان «پیرەمێرد» بۆچی ئەم هۆنراوانەی بە شێوەی هەورامی ووتوە، ئیتر نازانم بڕیاری چی بۆ ئەدەن وایە یان نە...؟

ڕازی

فەڵەک هەتاکەی

فەڵەک هەتاکەی، فەڵەک هەتاکەی...
فەڵەک لە دەرگات سزام هەتاکەی...
تاکەی پەشێوحاڵ ڕەنگم زەرد، وەک بەی
تاکەی ناڵەناڵ بناڵم چون نەی
تاکەی لەش بەبار لە خاکا کەوتوو
تاکەی دەرد و ئێش بمکا بە مردوو
تاکەی فریشتەم چاوی لە خەو بێ
تاکەی ڕۆژی ڕوون لەلای من، شەو بێ
تاکەی بڵێسەی گیانم، لە تاو بێ
تاکەی خۆراکم خوێن و زوخاو بێ
تاکەی ئاگری دەروونم گەش بێ
تاکەی لە شادی دڵم بێبەش بێ
تاکەی سکاڵام لە ڕۆژگاربێ
تاکەی دەربەدەر جێگەم «کۆسار»بێ

تـــــاکــــــەی ژیـــانم لە یـــاران جـــیابێ
تـــاکـــەی ڕووم لەکـــەی ڕەشـــیی تـیابێ
تـــاکـــەی مـــەینەتکێش دەردم کـــاریبێ
تـــــاکـــــەی ژیــــــانم بــــێقەراری بــــێ
تـــاکـــەی بــە حــەسرەت دڵـم تـاسا بــێ
تـــاکـــەی شـــەشدەرم ڕێگـــەی گـــیرا بــێ
تـــاکـــەی «دێـــوانـــە»ت لە کـــۆساران بــێ
تـــاکـــەی فـــرمێسکم تـــاوی بـــاران بــێ
تـــاکـــەی بــــێ مـــروەت، بـزانـه حـــاڵم...
تـــــاکــــــەی بــــە جــــەفای تـــۆوە بـــناڵم
یــــــا لەم بــــــەندەدا تــــۆ ڕزگــــارم کـــە
یـــا بـــە یـــەکـــجاری شـــێت و هـــارم کـــە

***

هەرمن خەمبارم

یـاران خـەمبارم، یـاران خـەمبارم[1]
هەرمن سەرشێواو، هەرمن خەمبارم
هـــەرمن چـــاوەڕوان، نـــیە قـــەرارم
هـــەرمن نـــاساز و چـــەوتە ڕۆژگـــارم
هەرمن دڵ بەخوێن دیـدە پـڕئاووم
هـــەرمن لە خـــوێنی زامـــان تـــلاوم

١. سەردێڕەکەی لە بابی: هەرمن خەمبارم، «یاران خەمبارم»ە.

هەرمن بە شیری خـەم گـۆش‌کراوم
هەرمن خاوەن دەرد هەم دڵشکاوم
هەرمن هیجران‌بار من کـەم‌دەماخم
هەرمن خانەخوێی پەژارە و داخم
هەرمن ئاوارەی کـوچەی شـارانـم
هـــەرمن بـــەدبەختی ڕۆژگـــارانـم
هـــەرمن دڵتـــەنگم لێـــوم بـــەبارە
هەرمن بە خەدەنگ جەرگم بوو پارە
هـەرمن پـەرێشان، هـەرمن زوێـرم
هـــەرمن بـــریندار پـێکراوی تـیرم
هـــەرمن چـارەشوم ڕەشـە ئـیقباڵم
هەرمن لە جەوری گـەردون ئـەناڵم
هەرمن نـاو جـەرگم بـە گـڕ بـریانە
هـــەرمن هـەناسەم چـلەی زسـتانە
هـــەرمن فـرمێسکم تـاوی بـارانـە
هـــەرمن نـــاڵینم دەردی هـیجرانـە
هەرمن خەم بە خەم ئۆگری کردوم
هەرمن سەر تا پێم خەم وونی کردوم
هەر خاکی مـنە بـە خـەم شـێلراوە
هـــەرمن بـــەرانـــم ئـــاواتـوسراوە

هەرمن «دێوانە»ی دووکەوتووی «شەم»م
هەرمن ڕەنجەڕۆ من هـاوڕێ کـەمم
(١ خەمە خۆراکم، خەمە بۆ بـەرگم
خــەمە نـەشتەری داوە لە جـەرگم
ئاخ و داخ و ئـێش، هـاوار و ڕۆڕۆ
ئەمانە هـەموی لای‌مـن بـوونە کـۆ
شوکرم بە کردەت کارسازی کـاران
ئــەی ئــاگـاداری دڵـەی بـیماران
بــە فــەرمانی تـۆ دروست کـراوم
بــــۆچی لەقــاپی تــۆ دەرکــراوم
بێ لە خەم و دەرد هیچت نەدا پـێم
ڕوویەکی خـێرت نـەکـردەوە لێـم
دڵـم لەت‌لەتـە بـە دەرد و مـەینەت
نەخۆشیم بینی نـەچەشتم لەززەت
ئەوەندەم خەفەت کۆکرد لەنـاو دڵ
وەختە گیان دەرچێ بمنێنە ناو گڵ)

***

١. لەم شیعرەوە من بە هی «وەلی» تێ ناگەم، بەڵام تێکەڵ بە شیعرەکان «وەلی» بوە و بە هی «وەلی» ناسراوە منیش ناچار وەرم گێراوە و وەکو خۆی نوسیمەوە.

یاران لە جەرگم

یـــاران لە جــەرگم، یــاران لە جــەرگم[١]
«شەم» شـێوەی تـیری داوە لە جـەرگم
کــەوتمە گــیانەڵڵا دواکـــاتی مـەرگم
مــەمشۆن و کـفن مـەکـەن بـە بـەرگم
تکـــایە مـەیشۆن جـێی بـرینی لەش
با لە زام بـتکێ تکـەی خـوێنی گـەش
شـــەهید بــێ کـفن و بـێ‌شتن چـاکـە
هەرکەس شەهیدبێ بـێ گـەرد و پـاکـە
بــــەڵام وەســــیەتم ئــەمەیە یــاران
دوور لە وڵاتــــــم وام لە دیـــــاران
تـۆخوا بـا گـۆڕم لە ڕێی خـێڵان بـێ
لەسەر ڕێگای «شەم» شاخی گێڵان بێ
کــێلێکی بــەرز بـەقەد بـاڵای «شـەم»
لەسەر گـڵکۆم بـێ بـەبێ زیـاد و کـەم
تــاقی بــەوێنەی تــاقی بــرۆی ئـەو
سوژدەگای دڵبـێ بـە ڕۆژ و بـە شـەو
لە ڕوی بــــنوسن هــــۆنراوەکـــانم
کە بـە تـیری «شـەم» دەرچـووە گـیانم

---

١. ئەم شیعرە لەسەر شێوە ئەسڵیەکەی وەرگێڕراوە.

تــا هــەرکەسێ دی کــێل و مــەزارم
بــزانــێ کــوشتەی دەســتی دڵــدارم
چــونکە «شـەم» گـۆنا تـاتاری چـینە
لە دەشت بــــێزارە چــــیا نشــــینە
ڕۆژێ هــــەڵکــەوێ لە ڕێگــوزارێ
ڕێگــەی بـنێتە ســەر گـۆڕم جـارێ
بــزانــێ کــوشتەی ئــاخ و داخی دڵ
ئـێش و ئــازاری بــردەوە تـۆی گـڵ

***

دڵ بریانێ بێ

دڵبــــریانێ بــــێ، دڵبــــریانێ بــێ
دەروونپـڕدەرد بـێ، بـا حـاڵزانـێ بـێ
تۆ مەینەتکێش بی، ئەویش بە خەم بـێ
تۆ وەک «پەروانە»، ئەو وێنەی «شەم» بێ
بــۆ کــەسێ دڵت لە خــەم کــەیل بـێ
تۆ «مەجنون»ی وێـڵ، ئەویش «لەیل» بێ
داخت بــۆ یـەکـێ ئـەویش داخدار بـێ
خــەمخۆر و دڵســۆز هـەتاسەر یـار بـێ
خــــۆشە دڵــداری لە هــەردوسەر بــێ
نــەک تـۆ بسـوتێی ئـەو بـێخەبەر بـێ

نەک بەوێنەی «شەم» ترسی خوای نەبێ
لە پــەروانــەکــەی هــیچ ئـاگـای نـەبێ
دەربـــــەستی ئـــێش و ئـــازاری نـــەبێ
ئـــــاگـــای لە نـــاڵە و هـــاواری نـــەبێ
دڵـــــە، دەخــــیلە دســـتم بـــە دامـــان
بێسوود مـەکـێشە جـەفای بـێ سـامان

***

ئەی نائومێدی

ئـــەی نـــائومێدی، ئـــەی نـــائومێدی
ئـــەی ڕەنـــجەڕۆیی، ئـــەی نـــائومێدی
یاران ڕۆژڕەشـی وەک مـن کـوا؟ کـێ دی؟
دەردی مـــــــەجنونم هـــــێناوەتە دی
شـــاخ و هـەرد و چـۆڵ گـەڕام سـەرانسـەر
لە تـــــــوناوتونی «بـــــابا» چـــــوومەدەر
هەردی (نجد)گەڕام جێی «قەیس»ی داماو
وێـنەی «پـەروانـە»ی پـەڕوباڵ سـوتاو
هـاتمە ئـەو شـوێنەی مـاوام قـیبلەم بـوو
ئەو جێگەی کە زووا جێوڕێی «شەم»بـوو
چـــیمدی؟ هــەواری چــۆڵ و وێـرانـە
بـــــایەقوش تـــیایا کـــردبوی لانـــە

نــــەمابو دەنگـــــی هــــەیاهوی جـــاران
بــــێخشپەو ســـامناک وێــنەی مــوغاران
پـــــرسیم بــــایەقوش هــاودەردی دەردم
دۆســــتی هــاوڕاز و هــەناسەی ســەردم
مــن «پــروانــە»کــەی وێـڵ و «دێـوانـە»م
جــێگـیری «قـەیس»ی ڕیسـوای زەمـانەم
پـــەڕوپۆ ســــوتاو لەخــــێڵ جــێماوم
تــیری عــەشقی «شـەم» لە جـەرگی داوم
بـــــایەقوش وتــــی شـێتی ســەوداســەر
ڕیســــــوای زەمـــانە، وێــڵی دەشت و دەر
خــێل پــێچایەوە چـــووۆ بـــۆ (لەیـــلاخ)
بۆ من جێی چۆڵ ما، بۆ تـۆش ئـاخ و داخ
لە شــــومی چــــارەم مـــن وامــاومەوە
بـــــــە نـــــائومێدی بــــەسەودامـــــەوە
ئــاخ! چــیبکەم لەدەس چــەوتی زەمـانە
ڕوو لە هـــــەرکوێکــــەم بــۆتە وێــرانــە

***

ڕوناکیم لەسەر

ڕونـــــاکــــــیم لەســـەر، ڕونـــاکــــیم لەســـەر
هـــەرمن نــیمسەودای عـــە شــقیتۆم لەســـەر

وێــــنەی مـــــن زۆرە، لەت و پــەت جگــەر
لە عـــــەشقی بــــاڵات وێـــڵن، دەربـــەدەر
هــــــەرلایەک ئـــــەچم هــــــەرباسی تـــۆیە
هــــــەرکەس ئـــــەبینم هــــــەراســـــی تــۆیە
لەنــــاو جــوانــــاندا جــوانـــی‌ی تـــۆ تـــاکـه!
شــــاهان حــــەسرەتمەند گـــەدا خـــەمناکــه
چەند مـوسوڵمانت تـۆ بـه (نـارت) کـوشت
بــه نــیگات خــوێنی چـــەن دڵـدارت ڕشت
چەند مورشید شێت بوون، چەند سۆفیان وێـڵ
دڵبــەستەی عــەشقت لاوانـــی گشت خــێڵ
«فــەقێ»ت ڕیســـواکــرد، «مـەلا» سـەرگەردان
«شـێخ» دەربـەدەر بـوو، «دەروێش» لە هـەردان
وێـــــنەی پـــــەروانــه و بـــولبوڵ شـــەیداتـــن
دڵانــــــی پـــــــڕدەرد هــــــەر لە ســــــەوداتــــن
تـــــۆ وێـــنەی «تـــەرسا» جـــوان و نـــازەنین
پـــیری «ســــەنعان»ی‌ی لائـــەدەی لە دیـــن
ئـــەوڕۆژە جــوانــیت خـــوا کــردی پـــەیدا
ســـۆفی و دەروێش و مـورشید، بـوون شـەیدا
لە چــــــاووت هـــەی‌داد لە بـــاڵات هــەی‌ڕۆ!
ســـەرسام! ســـەرگەردان!، عـــالەم لە تـــاو تـۆ

له شاران هاوار، له خێڵان غەوغا
هەرکەس ئەبینم خەمناکەو شەیدا
گەر «فەرهاد» و «قەیس» بزانن خەبەر
دووبارە له خاک سەردێننەدەر
دێن بە هەیاهووی قیامەتەوە
ببینن جوانی لەم قامەتەوە!
هەتا زیندووبم شای «شەم» جەبینم...
شێت و خەمبارم دڵ ماتەمینم

***

ڕوناکی باوان

ڕوناکی باوان، ڕوناکی باوان
سەرزەمین بە شەوق ڕوناکیت! ئاوان!
باڵات نەمامی نەوتوڵی ساڵان
سارای گوڵستان (جنّةالمأوىٰ)ن
پرچت پارێزەی پەخشانی کاوان
ئەگریجەت باڵی «مراوی» ئاوان
یا وەک چنورەن لە سەرکڵاوان
هەردێن و ئەچن له دەوری چاوان
چاوت وەک چاوی «ئاسک»ی سەرئاوان
گۆنات «گوڵخونچە»ی تازە کراوان

سـینەت بـە «لیـمۆ»ی گـوڵبەدەم ئـاوان
بۆنخۆشن بە بـۆی «شـەوبۆ»ی شـەتاوان
خـاڵت «سـۆسەن»ی بـەر خـۆرەتاوان
مـن بـۆ ئـەوخاڵە (تـەرە)م لە بـاوان
نـەمامی هـەڵـچوو نـازداری عـەشرەت
دیـدە بـەخومار جـوانـی گـوڵڕومەت
کـەس نـیە وەک مـن بکـێشێ نـازت
مـنم هـەڵگری ڕاز و نـیازت
وێـڵم، ئـەگـەڕێم لە دووت ڕۆژ و شـەو
حـەرامـم کـردوە لە دووچـاوم، خـەو
لەوسـاوە تـیرت لە دڵـم داوە
چـۆڵ و وێـرانـەت بـە مـن کـرد ئـاوە
شـەووڕۆژ لەگـەڵ بـەختم دەعـوایـە
بـۆیە جـێم لەسـەر لوتکـەی «چـیا»یـە
فیدای چاووت بم چاوڕەشی چاوگەش!!!
بـەزەیی‌یەکت بـێ بـە مـنی چـارەڕەش

***

ئاخ! بۆ (خەسرەوخان)

ئاخ بۆ خەسرەوخان، ئاخ بۆ خەسرەوخان
ئاخ بۆ «خەسرەوخان» خانی خـانەدان
دارای گەنج و ماڵ خاوەن سپا و سـان

ئازا و چاونەترس شێری ڕووی مەیدان
دەست و دڵخاوێن بەڕەحم و ویـژدان
ئـەو بـەخشەندەیە بـە دڵـی نـەرمی
بەشەوق و زەوق و بە هـەستی گـەرمی
بـۆ ڕاوو شکـار بـێ بـۆ ئـەم کـێوە
ئەم «کـێوە»ی مـنی «دێـوانـە»ی پـێوە
بـەچاو بـبینێ جـەستەی پـەشێوم
وەک جـانەوەری نـاو دەشت و کـێوم
بەزەیی‌یەکـی بـێ بـە دیـدەی نـمناک
بە ئیشی زامم، بـە لاشـەی سـەرخـاک
بـە ڕوت‌وقـوتیم، تـەنیایی، چـۆڵم!!!
بـە سـەرینی بـەرد، گـیانی نـاو خـۆڵم
بـە بـێ‌کـەسی‌یو سـەرگەردانـیم‌دا
بـە زامی سـەختی بـێ ئـامانیم‌دا
بـە ئـاه و نـاڵەی نـیوەشەوم‌دا
بـە ڕاپـەڕینی شـیرین‌خەوم‌دا
بـە نـامورادی و ڕەشـی بـەختم‌دا
بـە نـاڵەی گـەرم و زامـی سـەختم‌دا
بە شێواوی بەخت، شـوومی چـارەم‌دا
بـە تکـەی خـوێنی جـەرگی پـارەم دا

بــە کــڵپەی گــڕی ئــاگــری جــەستەم
بە گـیانی کـفتی پـڕ ئـێش و خــەستەم
دڵــی بــێتەجۆش کــە دی ئــەحواڵــم
بـــپرسێ کـــوشتەی کــام نــەونەماڵم
تــێبگا کــە مــن لێرە چــی ئــەکـەم
بووم بە «پەروانە»ی گڕی گۆنای «شەم»
سەرمایەی شادیم کێ زەوتــیکرد لێم
«پەری»ی کام جێ بوو هیچی نەهێشت پێم
«وەلی» بە خەیاڵ (نۆفەل)[1] یاد ئــەکـا
خۆی بە ڕۆناکی «شەم»ی شــاد ئــەکـا
خــۆزگە خــەیاڵم بــەڕاست ئــەگــەڕێ
دەلیـــــــلێکی وام بــــــهاتایە ڕێ
یا بە گەنج و ماڵ یــا بــە زۆری چــەنگ
شــادیکردایــە «پــەروانــە»ی دڵ تــەنگ
بــەخشەندە بــایە بــەوێنەی (حــاتەم)[2]
«شەم» بستێنێ بۆم، من شادکا بە«شەم»
بــەڵام، ئــاخ!، چــیبکەم لە ڕۆژگــارم
دڵســــۆزێ نـــیە بــێ بــە هــاوارم
مەگەر (یەزدان)ی خــاوەن دەســەڵات
لەم بــەندە ســەختە ڕزگــارم بکــات

---

١. (نۆفەل) ئەو پیاوە بو کاتێ ویستی (لەیل) بۆ (مەجنون) بستێنێ.
٢. (حاتەم) ئەو بەخشەندەیە کە ناودارە و ناوی هەر نامرێ.

ئــەینا ئــەو (بــەند)ەی وابــە پـێمەوە
هــەتاکــو مــردن پــێی ئـەتلێمەوە

***

داخ هاتە سەر داخ

داخ هــاتە ســەر داخ، داخ هــاتە ســەر داخ
ئێش هــاتە ســەر ئـێش داخ هــاتە ســەر داخ
لە داخــی دووری شــای بــوڵەند دەمــاخ
من گەرمای (گەرمێن) ئەو فێنکی (لەیلاخ)
ئــــاخ و داخ و دەرد لە لام مــــایەوە
مــــاڵی بــــاوانی نــــەگــــەڕایــەوە
ئــەمساڵ نــەوبەهار لای مــن (دەیــجور)ە
چـــونکە چـــاوانـــی لە چــاوم دورە
ئــــەوا لە کــــۆیستان لەوپــەڕی خــۆشی
من مــام لە (گــەرمیان) بـۆ زوخــاو نـۆشی
ئــــەترسم بــــازی بــــازاڕی گــــەردون
لە گــەردولولی چــەرخــی دونـیای دوون
«مــــەجنون» بــە ئــازار ســەری نــایەوە
خــــەم بــۆ «فــەرهاد»ی هــەژار مــایەوە
یــەک یــەک یــارانــی لە ژیـن بـێزار کـرد
ڕۆژی ڕونــاکیــان بــەشەوی تــار کــرد

بە جۆرێ عەشقی «مەجنون» تاوی سەند
بناغەی ژینی لەبێخا هەڵکەند
ئەترسم بەختی ناپوختم وابێ
میراتی ئەوان بۆ من جێ مابێ
«شەم»م بە هاودەم (ابن‌سلام)[1] بێ
منیش تا ماوم ئازار سزام‌بێ
خوایە ئەو بارە نەنێیتە شانم
گەر هاتوو ڕوی‌دا زوو دەرچێ گیانم
مەرگ چاکترە بۆ من لەو ژیانە
گۆڕ زۆر خۆشترە بۆم لەو زیندانە

***

ڕیسوای زەمانەم

ڕیسوای زەمانەم، ڕیسوای زەمانەم
«قەیسی» سەر شێواو سەحرای وێرانەم
«پەروانە»ی پەشێو ڕیسوای زەمانەم
بێزار لە ماڵم، شێت و «دێوانە»م
وێنەی بایەقوش شەو لە وێرانەم
جەرگبڕاوی تەشەر و تانەم
بێزار لە بینین دیدەی یارانم
پاسەوانی دێر سەر دیارانم

---

١. (ابن‌سلام) ئەو کەسەیە کە «لەیل» شووی پێ کرد.

له کــەس تــەوەللا له دۆست بــێزارم
بــە شــەوو بــە ڕۆژ له یــادی یــارم
عەسای خەم لەدەس مەی، خەم ئەنۆشم
سەرگەردانی خەم شڕەی خــەم پۆشم
ســزاو ستەمکێش بــەختی ڕەش بینم
«فــەرهاد»ی کــۆکــەن مــوغار نشــینم
شــەش‌دەری بــەختم ڕێی لێ گــیراوە
خــەم‌بار و دڵ‌تــەنگ جــەرگم بــڕاوە
چەوت و لار و گێژ چەرخی چەپگەردم
دەردم گـــــرانــە دوور له هــاودەردم
وەک ســــەربزوتی قــەراخ ئــاگــرم
بە سرووەی شــەماڵ زیــاتر گــڕ ئــەگــرم
دڵ پـــڕ ئــازاری زەمــانەی دوونــم
پشـــتم شکـــاوە کــۆم و زەبـــوونم
شــەو دیــدە بــێ‌خەو ڕۆژ بــێ‌قەرارم
گــیراوی جــەوری چــەوتی ڕۆژگــارم
بــێزار له ژیــنم ڕازیــم بــە مــەرگم
بە نــەشتەری خــەم کــونکونە جــەرگم
چاو لەڕێی خێڵان ڕیسوای هــۆزانــم
بــە ئــاگــری عــەشق ســوتاوە گــیانم

هـــاوڕێی جـــانەوەر لە بـــیابانم
«قەیس»ی تانەکێش، چـاو بـە گـریانم
«پەروانە»ی شەوقی «شەم» ڕوخسارێکم
پـێکراوی تـیری مـوژەی یـارێکم
«حـاتەم»ێکـی «تـایی» قـاتە لە بـەختم
بەزەیی‌یەکـی بـێ بـە دەردی سـەختم
وەک «نۆفل» کێ‌یە بێ بـۆ ئـەم جـێ‌یە
بـبینێ «قـەیس»ی دووهـەمی لێ‌یـە
خەیاڵ چەندخۆشە بـۆ نـەوەی ئـادەم
خوا بـی‌ناردایـە یـەکـێ وەک حـاتەم
شـادی کـردایـە دڵـەی خـەمبارم
بـە ئـاواتـی خـۆم بە وەسـڵی یـارم
خـوایـە مـەگـەر تـۆ بگـەیتە فـریام
ئـەینا تـا مـردن ئـاوارە و تـەنیام

***

ئەستێرەی بەیان

ئـەستێرەی بـەیان، ئـەستێرەی بـەیان
ئـەستێرەکـەی ڕۆژ هـەڵدێی دەمبـەیان
جوان و پرشنگ‌دار پێش لە خـۆرهەڵات
تـوخوا نـەت‌دیوە قـیبلەی دووروولات

خـــۆ تـــۆ لە زومـــرەی بـــەختدارانـــی
جـــێگای تـــەماشای گشت نـــازدارانـــی
تـــۆ زۆر ئـــەوەستی ڕوبـــەڕوی پـــاکـــان
تەماشات ئەکـــەن گشت شـــەرەفـناکـــان
هـــەمو ڕۆژێ ڕوی پـــاکـــیان ئـــەبینی
بـــەهرە لە شـــێوەی چـــاکـــیان ئـــەستێنی
چـــــاوت وا لە ڕوی «تـــــەتار»انـــەوە[1]
لە شـــــەوق و جـــوانـــی نـــازدارانـــەوە
هـــــەتا ڕۆژ لە «کـــەل» ســـەردێنێتەدەر
تـــــۆ بـــاخەوانـــی لە بـــاخی دوڵـــبەر
تـــوخوا ئـــەبینی نـــووری چـــاوی مـــن
«شەم»؟، شادی دڵـەی پڕ زوخـــاوی مـــن
ئـــەو کـــە لە زومـــرەی جـــەبین سـافانە
«شـــەم»م شـــەوچرای عـــێلی «جـــافانە»
گـــەردی ســـەرڕێتبم ئـــەستێرەی بـــەیان
ئەو وەک تۆ شیرین، تۆ وێنەی ئەو جوان
چۆن نـــەتکرد ســـەیری ئـــەو فـــریشتەیە
ســـەیری ئـــەو شـــۆخە لەلات عـــەیبەیە

***

١. «تەتار» واتە: ئاسکی تەتار، کە ئەو ئاسکە زۆر ناسراوە بە چاو جوانی.

وێڵی دشت‌ودەر

وێڵی دەشت و دەر، وێـڵی دەشت و دەر
ئەی هەوای خـۆشی کـوێستانان لەسـەر
ئاسکی سرک و جوان پێش‌پۆلی ئاسکان
گورج و عاشق‌کوژ، ئـەبرۆ وەک کـەوان
بە عەتری پەرچەم «چیا»ت پڕ کـردوون
بە نیگا و لەنجەت دنـیات سڕ کـردوون
نـــازانـــم ڕاوچـــی؟ یـــا نـێچیری؟ تـۆ
چـــەندەها ڕاوچـــی کـەوتنە گـێژی تـۆ
بـــەرزە ئـــەستێرەی گـەشی بـەختی تـۆ
کار ئاسکی گورجی هەردی سەختی تـۆ
ڕوو ئـــەستێرەی‌گەش بـرۆ وەک کـەوان
بـــــرژانگت تـــیری جـــەرگی عـــاشقان
بـــــە لەنـــــجە و لاری دڵ فـــــڕێنەوە
بـــە ڕەوت و نـــیگای گـــیان ئـەستێنەوە
بـــە پـــرچـــی قـەف‌قەف گـرژ و لولەوە
بـــە بـاڵای هـەڵچووی وەک نـەوتوڵەوە
بەو کـرێشمە و نـاز، لەنـجە و ڕەوتـەوە
بە ڕووی وەک ڕۆژ و زوڵـفی شـەوتەوە
بـــــە لێـــــوی ئـــــاڵی وەک یـــاقوتەوە
بـــــە ڕیـــــزەخاڵی تـــاک و جـــوتەووە

بــە گــەردنی بــەرز شـوشەی سـافەوە
به زوڵـفی بـۆنخۆش میسکی نـافەوە
بـــە کـــــرژ و تــوند و ڕق و قــینەوە
بـــە ڕەوتـــــی نـــەرم و ســـڵەمینەوە
قیبلەم کـێت نـەکـرد تـۆ بـە «دێـوانـە»؟
کــێ بــۆتۆ نـەبووە ڕیسـوای زەمـانە؟

***

بەردی هەواران[١]

بــەردی هــەواران، بــەردی هـەواران
ڕەش داگــیرساوی کــۆچی هـەواران
مــەلول و دڵتـەنگ جـێماوی یـاران
وەک مــن هــاوبەشی دەرد و پـەژاران
تۆ بەردی کوێبووی؟ لە کام هەواران؟
بــۆ کــێ ڕەشپـۆشی؟ وێـڵی دیـاران
خــەمباری عـەشقی کـام نـەونەهاڵی؟
بێڕەنگ و ماتی کام ڕوومـەت ئـاڵی؟
تۆ بەداخی کێ ڕەشبووی سووتاوی؟
لە کــام هــەوار و هـۆزێ جـێماوی؟
ڕاســتم پــێ بـڵێ بـۆ کـێ داخداری؟
ئازیزت کـێیە؟ وابـۆی خـەمباری!!!؟

---

١. مەبەست لەم بـەردە ڕەشـەبەردی سـێ گـوچکەیە (کـوانـوو)، کـە مـەنجەڵی ئەخەنەسەر، جا کە خێڵ کۆچی کرد ئەو بەردانە بەجێ ئەهێڵن.

«بەرد»ووتی:بەدبەختکوێلەیدەردوخەم
«پەروانە»ی پەشێو دوورکەوتوولە«شەم»
مـــەگـــەر نـــازانـــی بـــینایيت لێـــڵە
ئێرە جێ و شوێنی گوزەرگای خێڵە!!!؟
ئێرە شـــینگەکـــەی خـــێڵی جـــافان بـــوو
جێی ناز و عیشوەی گەردن سافان بوو
هەوارگەی ڕەوگـــەی عـــێڵی «مـــورادی»
شـــوێنیان ئـــێرەبوو پـــڕشەوق و شـــادی
من شوێنی «شەم»ی شای پەروانان بووم
پێشەنگی جوانی ناو ڕەشمالان بـــووم
پـــاییز کـــۆچی خـــێڵ دێـــنە خـــوارەوە
تـــەشریف دێـــننەوە شـــوێنی پـــارەوە
مـــنیش بـــە شـــەوقی «شـــەم»ە ســـوتاوم
گـــەشی گـــۆنای ئـــەو دوورە لە چـــاوم
هەروای ووت «بەرد»ی ڕەشی هەواران
من لەو خراپـتر بـێدەنگ بـووم یـاران
زانـــیم بـــۆ «شـــەم»ە ئـــەویش داخدارە
داخ و خـــەمناکـــی بـــۆ دووری یـــارە
منیش لە ئێشی شای «شەم» ڕوخساران
ئاوا چـوومە ڕەنگ «بـەرد»ی هـەواران

«بەرد»ی جێماوی هەواران منم
خەم خۆری هەموو خەمباران منم

***

شەوبێدارانم

شەوبێدارانم شەوبێدارانم
هاودەمی ناڵەی شەوبێدارانم
بومی وێرانەی گشت دیارانم
ئاخ و ئۆفکێشی ڕۆژگارانم
«پەروانە»ی سووتاو پەشێوحاڵ منم
وەک قەقنەس سووتاو کۆی زوخاڵ منم
ڕاوچی بێ نەچیر لە هەردان منم
پێشێلکراوی دڵبەردان منم
گیرۆدەی مەینەت پڕجەفا منم
تاساوی چەرخی بێوەفا منم
سەرکردەی پۆلی مەینەتبار منم
سەرلێ شێواوو گەستەی مار منم
مەئیوسی بینین دیدەی یار منم
مەجنونی وێڵی سەرکۆسار منم
بێ دۆست و هاوەڵ بێ خەمخوار منم
بێ ئەحواڵپرس و بێ دڵدار منم

کـەسێ دیـار نـیە خـزم و یـارانـم
بـبینێ کـڵپەی ئـاگـری گـیانم
دەردێ دای بـەمن چـەوتی ڕۆژگـار
مـەگـەر دابـێتیە مـەجنونی هـەژار
بـۆ ئـێشی جـەرگم لەت لەت و چـاکـم
چاوەڕوانـی لوتـف «یـەزدان»ی پـاکـم

***

پەری ڕەش‌ماڵان

پـەری ڕەش‌مـاڵان، پـەری ڕەش‌مـاڵان
دەلیـل بـچۆ لای پـەری ڕەش‌مـاڵان
لای «شەم»ی بـەزمی شـەوی پـەروانـان
پـێش‌ڕەوی پـۆلی دیـدە قـەترانـان
ئاسکی چۆڵ و هەرد لە «چیا» پەروەردە
چەن دڵـی وەک مـن بـۆت پـڕ لە دەردە
ئـەڵێت گـوێت‌داوە بـە قسـەی ئـەغیار
مـن بـەو پـەیمانە کـە کـردم ئـیقرار
سـەر هـەر لە سـەودای عـەشق‌بازی‌یە
دڵ هـەر نـیشانەی تـیرئەندازی‌یـە
پـێم بـە «داو»ەوە شـەتەک دراوە
دڵ پـڕ لە ئـێشە جـەرگم بـڕاوە

هـــەتا ئـەمنێنە دووتـۆی گـۆڕی تـەنگ
شەرتە لە ئـێشت هـەرگیز نـەکـەم دەنگ

***

فیدای ناووت بم

فیدای نـاووت بـم، فـیدای نـاووت بـم
تــۆ نـاووت چـیە؟ فـیدای نـاووت بـم
بـالاگـــەردانـی هـەردوو چـاووت بـم
شــانەی داهــێنەر زوڵـفی خـاوت بـم
من «پەروانـە»ی وێـڵ هـەردی وێـرانـەم
«قەیس»ی سەرشێواو ڕیسـوای زەمـانەم
شــــەوان هــەتا ڕۆژ هــاوڕازم خــــەمە
گـــــیانلەبەرانــــی کـــــێوم هــاودەمە
دەربەدەر مـاووم بـێ خـۆراک و جـێم
پــەژارە و مـــەینەت بــوونەتە هــاوڕێم
لەش بــــە ئــــازار و گــــڕ لە دەرونــم
لە هــــەردی لەبــەس ئــاوارەی تــوونم
لەوکاتەوە مـن لە «شـەم» دوورکـەوتووم
دڵ پـڕ لە پشکـۆم سـاتێ نـەسرەوتووم
هـــــەر گـــیانلەبەرێ لە شـــێوەی یــارە
هـــــــاوڕازی دڵـــــەو دەوای ئـــــازارە

مــن زەوقــم لەگــەڵ دەنگــی ئـاسکانە
ســوکنابیم ســەیری چــاوی ئــەوانـە
دوور لە چــاوی یــار بــەوان دڵشـادم
تـــا ڕۆژی گـــەردون ئــەدا مــورادم
تــوخوا ئــەو ئـاسکە گـرتوتە بـە داو...
شـــێوەی ئـــازیزم ئـەنوێنێ تـەواو
تــیری نــیگای ئــەو لە دڵ کـار ئـەکا
چـاوێ لە چـاوی چـاوبەخومار ئـەکـا
فیدات بم سەدجار ڕاوچی دەشت و دەر
بــــیبەخشە، «داو»ی لە مــل بــێنەدەر
ئـــازادی بکـــە تــوخوا لە «داو»ت
یــاخوا هــەتا هــەی بــەرزبێ نــاوت
ئەو ئـاسکە جـوانـە ئـازادکـەی لە «داو»
لە ژیـــنا نـــەنگی نـابینی بــە چـــاو

***

جوانی پێچاوە

جـوانـی پـێچاوە، جـوانــی پـێچاوە
جوانــی ســەرپێچی سـەری پـێچاوە
زوڵف و ئەگـریجەی ڕێک داهـێناوە
بــەسەر ڕوومــەتا پــەخشان کـراوە

سینەی دەرکەووت یەخەی کراوە
لیمۆی وەک تورەی تەیمور نەخشاوە
پەرچەمی چین‌چین تازە قرتاوە
خۆر هاتوەتەدەر لە ڕۆژئاواوە
ئەبرۆی شمشێری تازە سوراوە
بە چاوی وێنەی ئاسکی خەتاوە
برژانگەکانی تیژە وەک نێزە
هەر ئەڵێی سوپای شاهی «پەروێز»ە

***

بۆچی زویر بێ...؟

بۆچی زویر بێ، بۆچی زویر بێ...
دڵ لە ئازار و ئێشت زویر بێ...
دڵم گەردانەی یاقووتی ئاڵ بێ..
لەتۆ زویر بێ بە کۆی زوخاڵ‌بێ
چاوێ هەمودەم بالآت نەبینێ...
بە فرمێسک خۆڵی ژێر پێت نەڕشێنێ...
ئەوچاوە چاوی ئاسکی «چیا» بێ..
لە «خوا»م داوایە کە نابینابێ
سەرێ شەووڕۆژ ئاگای نەبێ لێت...
نێوچاوان نەخا لە خاکی ژێر پێت...

ئەگەر ئەو سەرە سەری «قارون» بێ..
لە «خوا»م داوایە سەرەونگون بێ
دەستێ لە داوای دۆعا نەبێ بۆت...
لەسەر سنگ نەبێ کاتی هات و چۆت...
ئەگەر ئەودەستە دەستی «ڕۆستەم» بێ..
لە «خوا»م داوایە ئیفلیج و کەم بێ
پێیەک هاتوچۆی ڕێگای تۆ نەکا...
لەبەر ماڵتانا نەیەت و نەڕوا...
ئەو پێیە گەر پێی پاشا و ئەمیر بێ..
لە «خوا»م داوایە بەستەی زەنجیر بێ
گیانە دەستی من بەدامانی تۆ
گیانی شیرینم، بەقوربانی تۆ

***

یارم لە خەودا

یارم لە خەودا، یارم لە خەودا
ئەمشەو پەشێو دیم، یارم لە خەودا
ڕەنگزەرد و بێدەنگ پرخەم لە خەودا
کز و لێوبەبار دیم «شەم» لە خەودا
کە بە زەلیلی دیم «شەم» لە خەودا
کەوتمە ناڵە لە شیرین خەودا

جۆرێ شێواو بوو دیم بە خەو ئەمشەو
بە سەرگەردانی ڕاپەڕیم لە خەو
کاتێ ڕاپەڕیم، کە زانیم خەوە
مەستی (ئەلەست) بووم لەو نیوە شەوە

***

دڵدارم «شەم» بێ

دڵدارم «شەم» بێ، دڵدارم «شەم» بێ
بۆ هەرکەس وەک تۆ کە ناوی «شەم» بێ
سەرگۆنای وێنەی مانگی چواردەم بێ
ناسک و نازدار لە چەشنی کەم بێ
پرچی ڕەشمار و عەتر پەرچەم بێ
دڵی «پەروانە»ی بۆ پڕ لە خەم بێ

***

بۆ هەرکەس بالای وەک «سەوڵ»ی ساف بێ
پەرچەم پڕگولاو یا موشکناف بێ
پێشڕەوەی جوانی گشت عێلی جاف بێ
ئەبێ تۆئاسا وا بێئینساف بێ
وەک تۆ لێو شیرین یا خونچەدەم بێ
دڵی «پەروانە»ی بۆ پڕلەخەم بێ

***

بۆ هەرکەس وەک تۆ ئەبرۆ کەوان بێ
زوڵف و خاڵ سێوەنگ برۆ قەتران بێ
وا بێ‌فرسەت و دادە و ئامان بێ
وەکو تۆ فیتنەی ئاخرزەمان بێ
بێ‌شەرت و بەڵێن، ئارەزو کەم بێ
دڵی «پەروانە»ی بۆ پڕ لەخەم بێ

***

بۆ هەرکەس وەک تۆ ڕوی پڕ لە نوور بێ
سینە و گەردنی وێنەی بلوور بێ
فریشتەی ئاسمان نەسڵی لە حوور بێ
بێ‌ترس و بێ‌باک لەڕێی خوا دوور بێ
وەک تۆ دەلیلی دوری ڕێگەم بێ
دڵی «پەروانە»ی بۆ پڕ لەخەم بێ

***

بۆ هەرکەس وەک تۆ لیمۆی کاڵی بێ
سینگی «سەدەف» و لێوی ئاڵی بێ
گەردنی بەرزی وەک «غەزاڵ»ی بێ
ناسک و نازدار و چواردە ساڵی بێ
وەک تۆ دڵداری لەناو دڵ کەم بێ
دڵی «پەروانە»ی بۆ پڕ لەخەم بێ

***

بۆ هەرکەس وەک تۆ بەجوانی «شاز» بێ
چاو پڕ لەسورمە بە عیشوە و ناز بێ
هەزاران دڵی ئاواتەخواز بێ
ناشی و نەزانحاڵ وا بێمەجاز بێ
شەوقی پڕنووری بەوێنەی «شەم» بێ
دڵی «پەروانە»ی بۆ پڕ لەخەم بێ

***

کاتی مردنم

کاتی مردنم، کاتی مردنم
ئەمانەت فەرزە وادەی مردنم
گەیشتە وادەی وەسیەت کردنم
لەکاتی سەختی گیانسپاردنم
توخوا بڵێنە شای «شەم» جەبینم
کاتی ڕۆحکێشان بێتە سەرینم
بەبێ ترس و باک شەرم نەکا لەکەس
پەردەی ڕووپۆشی دادڕێ بەدەس
نەپۆشێ تیشکی گۆنای خاوەری
بابزانن ئاسمان دایبەزاند پەری
دانیشێ لەپاڵ سەرینم بە ناز
بخوێنێ سورەی «یاسین» بە ئاواز

بـە زوبـانی شـیرین شـەکـرڕازەوە
بـە دەنگ و سـەدای خـۆش‌ئاوازەوە
ڕوو بـــە ئـــاوەنگی پــڕ گــوڵاوەوە
بــە گــۆنای ئـاڵ و زوڵـفی خـاوەوە
فـرمێسک لە چـاوی ئـەو نـازدارەوە
بـتکێتە سـەر ڕووی ئـەم بـێ‌چارەوە
با تێـر سەیربکەم لە چـاوی جـوانـی
گـــیانم دەربــچێ بــێتە قــوربانی
با تـێر گـوێ‌بگرم لە دەنگـی سـازی
لە سورەی شەریف!!، خۆشی ئاوازی
گیان‌کێش بێت بە سەد ئێش و ژانەوە
هـەرگیز نـیم بـەتەنگ گـیان‌کێشانەوە
گــەر بــەم‌جۆرەبێ ئــارامـی گـیانم
بــەخوا بــە ئــاسان دەردێ ڕەوانـم
ئای کەچەند خـۆشە ژیـان و عـومرم
لە خاک‌وپای‌تۆ گیان‌دەرچـێ، بـمرم
گــەر بــەقەد کـێوێ گـوناهم هـەبێ
بەهەشت جێگامە، «خوا» ئەم‌بەخشێ

***

گیانە خەومبێ

گـــیانە خـــەومبێ، گـــیانە خـــەومبێ
ئەگـەر بـەبێتۆ یـەک ئـان خـەومبێ
ناڵـەی بـێ‌ئەمان کـاری شـەوم بـێ...
قەت ئۆقرە نەگـرم دایـم ڕەوم بـێ...
بـــێ‌دیدەنی تـۆ گـەر پـەژارەم بـێ...
پـــەژارەو تـــرسی بـەرقەنارەم بـێ...
گـەر سـاتێ یـادت لە دڵـم دەربـێ...
دڵم لەت و پەت نوکی خەنجەر بێ...
ئەگەر بێ‌تۆ کـەس، بکـەم بـە یـارم...
ســــرەوتم نــەبێ لەبــەر ئــازارم...
گەر ساتێ یـادت دەرچـێ لە یـادم...
نــوقمی یــادنەبێ دڵــی نــاشادم...
دەروونم لەتی تێخی ئـەڵماس بـێ...
زوبانم لەت‌لەت وێنەی پەڵاس بـێ...
قەسەم بە دیدە و بـە بـاڵای شـەنگت
ئەگـەر بـۆ سـاتێ نـەبیسم دەنگت...
مـــــەلی ڕەوانــم لە «تــەن» بـــێزارە
دونـــیا لە چـــاوم تــاریک و تــارە

***

بەکۆی زوخاڵ بێ

بەکۆێ زوخاڵ بێ، بەکۆی زوخاڵ بێ
مـاڵی بـاوانت بـەکـۆی زوخـاڵ بـێ
دایکت نـــابینا زوبـــانی لاڵ بـــێ
باوک مردووبی خـۆشیت لێ تـاڵ بـێ
سوێندم بـەو خـوایـە مـاڵ بـێ تـەنافە
گـــەر لەگـەڵ مـندا مـەیلت خـیلافە...
دوور لە باڵای خۆت باوانت چۆڵ بـێ
خزمانت سەرشێت کەڵپۆس لە کۆڵ بێ
بـاوان وێـران بـێ، کـەست نـەمێنێ
بـایەقوش لەسـەر مـاڵتان بـخوێنێ
خـێڵی خـوێشانت تـوشی تـاڵان بـن
بە پەند و عیبرەت کـورد و گـۆڕان بـن
ئـەوەش بـزانـی کـە دۆعـای مـنە...
سـەرلێشێواوی و خـۆشیت لێ وونـە
تـۆ جـێگەت سـازە کـوێستان نشـینی
کەی دەربـەستی ئـێش مـنی خـەمینی
لە کـوێستانی خـۆش بـەدەماخەوە
لە چاوگەی سـازگار لای «لەیـلاخ»ەوە
لە کـوێ ئـەبینی «دێـوانـە»ی نـاشاد
لەو جـێیە مـنت کـوا؟ دێـتەوە یـاد

کاتی مەرگمە

کـــاتی مــــەرگمە، کــاتی مــەرگمە
وادەم بــەسەرچـــوو، کــاتی مـەرگمە
بـەو ئـێشە سـەختەی لەنـاو جـەرگمە
خـاک و گـڵ و گـۆڕ، جـل و بـەرگمە
لە گـــیان کـــێشانا هـەر چـاوەڕوانـم...
کــە تــەشریف بــێنیٚ کـاتی نـەمانم!
کاتیٚ کـە گـیانکێش دیٚ بـۆ ڕەوانـم...
مـــــۆڵەتم نـــــادا، دەســـتێنیٚ گـــیانم
«شەم»ی ڕومەت شەم بێتە سـەرینم...
ئــەوکاتە دەرچـــیٚ ڕۆحـــی شـــیرینم
بـــڕژێتە ســـەرم فـــرمێسکی چـاوی
کــفنەکـەم بـدرویٚ بـەزوڵفی خـاوی
بڵێم بە «شـەم»ی شـاهی چـاومەستان
لەگـــــەڵ تــەرممدا بــێتە گــۆڕستان
بـــەدەستی نـاسک شـۆخی دوڵـبەرم...
بـەردی «ئـەلحەد»م بنیٚ سـەر سـەرم
کــە بـــەردت دانـا خـاکـی مـەزارم...
بکــــە بـــەسەرما، شـــۆخی نـــازدارم
گـــیانەکـەم هـاتو ئـەوەت بـۆکـردم
بـــەوێنەی دڵـــدار تـــۆ بـەڕێت کـردم

شەرتە هەتاکوو ڕۆژەکەی «ئـەلەست»
من دۆعاگۆی تۆم شۆخی دیدە مەست

***

سەگی دەرگای یار

سەگی دەرگای یار، سەگی دەرگای یـار
سـەگـی پـاسەوان پـێش‌قاپی دڵـدار
هاوڕێ و هـاوڕازی گشت کـاتی نـازدار
خاکی پـێت دەرمـان چـاوی پڕ ئـازار
خـۆ تـۆ لە زومـرەی وەفـادارانـی
دڵسـۆز و خـەمخۆر دەردەدارانـی
سـەگـی خـانەزای بـاوانـی یـاری
ئـارامـی دڵـی دەوای ئـازاری
ئـەزانـم قـیبلەم بـەدەستی جـوانـی...
پـەروەردەی کـردوی بـۆ پـاسەوانـی
خۆ ئەگەر هات و قـەستی سـەرت کـا...
ئـازارت بـدا، دەربـەدەرت کـا...
قـەت بـڕوام نـیە تـۆیی وەفـادار
لە ئـاستانەی یـار بـبی دەس‌بـەردار
هـۆی چـیە ئـێستا هـاودەردی دەردان
دورکەوتوی «شەم»ی کـەوتویتە هـەردان

ئــــێستا دورکـــەوتوی لە قـــاپی دڵـــدار
پێم‌بڵێ بەدبەخت، چۆن ئـەگـری قـەرار
وەک مـــن هـــەردەمە وای لە هـــەردێکا
هـــــەرشەو مـــیوانـــی لە بـــن بـــەردێکا
سـەگ وتـی: کـەوتەی زەمـانەی بـێ‌بار
«پەروانە»ی «شەم»ی ڕومەت پرشنگ‌دار
بــــۆ لێـــــڵاویتە بــــینایت کـــــوێرە
بــە حـــەزی‌خۆمە؟ یــا دەستی زۆرە؟
بۆ شاری «بەغدا» چووە بـاوکی «شــەم»
مـــن پـــارێزگاری مـــاڵاتان ئـــەکــەم
هـــــاتومە ئـــــێرە بـــە حـــۆسن و ڕەزا
تا «گـورگ» مـێگەل، پـاک نـەکـا غـەزا
بۆ مـەڕ فـرۆشتن چـووە بـاوکی «شــەم»
«پـەروانـە»ی خـەم‌گین وایـە بـەبێ کـەم
ئـــــەگـــــینا بـەبێ ســـووچ و بــــەهانە
بـــــۆچی ئـــــەگـــەڕێم ئـەم بـــیابانە
«وەلی» بــــــەقوربان مــــەڕومالّتان بـــێ
بـــالاگــەردانـــی مـــاڵ و حـــاڵتان بـێ

***

نازداری جافان

نـــازداری جـــافان، نـــازداری جـــافان
نـــازداری بـــێعەیب تـــایەفەی جـافان
پێش‌ڕەوەی پـۆلی ئـاسکی سـەرشاخان
گـــوڵی ســـەرکردەی گـوڵی نـاو بـاخان
ئـــاسکی کـەژاڵ، چـاو لە دەشت و دەر
توند و سرک و گورج لە سێبەر سڵ کـەر
لە تـــیرەی تـــەتار شـۆخی شـیرین‌خاڵ
خاوەن خەت و خاڵ خەتا و خوتەن ماڵ
جـــێگەت ســـازگار لە بـەرزی کـوێستان
ڕاوچـــــیانت وێـــڵ دڵـــیان پـــڕلە ژان
ئەبرۆ وەک کەوان چـالاک و چـاوڕەش
لە دەست و تیرت ئەتکێ خوێنی گـەش
گـــۆنە و لاجـــانگت هـــەتاوی قـەدپاڵ
بـــاڵندەی تـــوندڕەو شـــمقاڕی تـیژباڵ
چـــرای ڕوونـاکـی هـەموو ڕەش‌مـاڵان
نـــاوت ویـــردی لێـــو خـاوەن ئـیقباڵان
بـــە کـــوڵمی گـــەشی پـڕ لە نـوورەوە...
کـێت نـەدابـەدەم ئـاگـری سـوورەوە؟
بـــەو بـــرۆ ڕەشـــە تـــۆخ و قـــەترانـە...
خـــانەی چـــەن دڵت کـــردە وێـــرانـــە

بەو چاوەگەشەی سورمە تێ کراوە...
موژەت لە خوێنی کێ وەرنەداوە؟
بەو نیونیگای ناز، بەو لەنجەولارە...
ئاخر جەرگی کێت نەکردووە پارە؟
بە ڕەوتی نەرم و لەنجەو هاتووچوو...
بڵێ کێت نەکرد بە باوک مردوو؟
بە گەردەنی بەرز شوشەتەزەوە...
بە پرچی لول و باڵای بەرزەوە...
توخوا دڵی کێت تۆ نەستاندەوە؟
خانەی ژیانت نەڕوخاندەوە؟
من لە داخی تۆ جەرگم بوو توێ توێ
هەر داخە دێتە سەر داخانی نوێ

***

لە «شەم» جیام من

لە «شەم» جیام من، لە «شەم» جیام من
«پەروانە»ی پەشێو لە «شەم» جیام من
مەجنونی وێڵی دەشت و سارام من
مەئیوسم لە «شەم» چارە سیام من
شێت و سەرگەردان لە خێڵ جێ ماوم
وێڵ و دەربەدەر عەقڵ شێواوم

بـێ کـەس و تـەنیا، بـێ هاودەم مـاوم
لە گـێژی دەریـای خـەما خـنکاوم
ڕەش تـر لە بـەردی هـەواران مـنم
دەربـەدەرماوی دیـاران مـنم
کەوتووی توناوتون توونی «تـەبەس»م
جەفای بەبێ سوود ڕەنـج بـە عـەبەسم
دەرد و ئـێش وەک کـێو بـارە لە شـانم
بـۆدیدەنی «شـەم» هـەر چـاوەڕوانـم
هـاودەمی وەحشـی و جـانەوەرانـم
ئـەشکەنجە و ئـازار بـارە لە شـانم
چـاوەڕوانـی ڕێی یـاری کـوێستانم
دڵ پـڕ لە حـەسرەت چـاو بـەگـریانم
بـێگانەی قـەوم و کـەس و کـارم مـن
نـائومید لە «شـەم» پـڕ ئـازارم مـن
تـا کـاتێ ئـەمرم دڵمـەحزونم مـن
گڕی عـیشقی «شـەم» لە دەرونـم مـن

***

ناسک، نازی «شەم»

ناسک، نازی «شەم»،ناسک، نازی «شـەم»
ناسک، لەنجە و لار غەمزە و نازی «شەم»

ناسک، برۆیڕەش قودرەتسازی «شەم»
ناسک، باڵای بەرز چاوی بازی «شەم»
ناسک، دو لێوی بە هەنگوێنی «شەم»
ناسک و شیرین پێکەنینی «شەم»
ناسک، گەردنی شوشەی بەرزی «شەم»
ناسک، سەرسینگی سەدەفتەرزی «شەم»
ناسک، پەرچەم و زوڵفیخاوی «شەم»
ناسک، گوفت و گۆی پڕگوڵاوی «شەم»
ناسک، ددانی گەوهەردانەی «شەم»
ناسک، نەخشی خاڵ لوتەوانەی «شەم»
ناسک، مەچەکی بێوێنەیی «شەم»
ناسک، سەرپەنجەی بێخەنەیی «شەم»
ناسک، سرکەیێ جوانپێچراوی «شەم»
ناسک و نازدار برۆ و چاوی «شەم»
ناسک، چەناکەی چاڵ و جوانی «شەم»
ناسک، دووپرچی بانیشانی «شەم»
ناسک، دووتیشکی خوابەندی «شەم»
ناسک، ناسکیی کەمەربەندی «شەم»
ناسک، دیدەی مەست، بەخوماری «شەم»
ناسک، باڵای بەرز، وەک چناری «شەم»

نــاسک، لامــلی وێــنەی بـەفری «شـەم»
ناسک، ئەگریجەی پڕ لە عـەتری «شـەم»
نــاسک، بــەرامــی عـەنبەرباری «شـەم»
ناسک، پۆزیساف شـوشەکـاری «شـەم»
ناسک، سەرکوڵمی گوڵی سووری «شـەم»
نـاسک، نـاوچاوی پـڕ لە نـووری «شـەم»
نــاسک، قــامەتی خــەرامــانی «شـــەم»
نــــاسک، نــاسکی بــێئامانی «شـــەم»
ئـــەمە هــەر «شــەم»بــوو بــەمناووداوە
هــەزار «پــەروانــە»ی بـە گـڕ سـووتاوە
لە پەنای نـوری شـای نـەجەف مـاڵ بـێ
نـــاحەزی بـــاڵای زوبــانی لاڵ بــێ

***

بە خاڵی تۆوە

بـــە خـــاڵی تـــۆوە، بـــە خـــاڵی تـــۆوە
نـــوری لیــقای حــەق بــە خــاڵی تــۆوە
تیشکی «شـەم» بـە شـەوق جـەماڵی تـۆوە
دارایــــــان بـــــەداخ کـــــەماڵی تـــــۆوە
«لەیــلا» کــەنیزەک «شــیرین» کــارەکـەر
«زلــــێخا» کـــڕیار بــە زێـــڕ ســـەربەسەر

«هــومەیلا»ی پــەری «بــەڵقیسا»ی بـاڵدار
«گوڵشاد» «گوڵئەندان» «عوزرا گوڵعوزار»
یــەک بــە یــەک شــێتی بــەژن و بـاڵاتن
بـــاڵای نـــەونەمام ســـەوڵی ئـــاڵاتن
دڵارامـــــی دڵ «ســــەمەن» بــۆی پــەری
«مەنیجە»ی «بیژەن» «زوهرە» و «موشتەری»
«خــەرامــان» شــێتی شــێوەی جــوانــتە
بـــانووان خـــەریک ســـەنا و خـــوانــتە
حـــۆری بـــەهەشتی فـــریشتەی ڕوگـــەش
ســـەناخوانـــی تـۆن لە زەمـین تـا عـەرش
گـــــوڵ لە گـــوڵزاران بــە داخـــی تــۆوەن
داخداران بـــــەداخ دەمــــاخی تـــــۆوەن
چـــەند پـــەروانــە هــەن بــە شـاخ و کـۆوە
هـــەموو حـــەیرانــن بــە شــەوقی تــۆوە
مــــنی «پــەروانــە»ش داخ لە دڵــی تــۆم
شـــێواوی گـــۆنای وێـــنەی گـــوڵی تــۆم
بــەسەرگەردتبم «شــەم»ی ســپی شـــەم
ســـــەرگەردانـــیتۆم دەرون پــڕ لە خـــەم
بــە بــاخی لیــمۆی کــاڵت شــادم کــە
یـــا خـــۆ بـــمکۆژە یــا ئــازادم کــە

ئــەگـەر لەسـەر لێــو وونـنـەکـەی خـەندە
هـــیچێ کـــەمناوێ لەو خـــوداوەنـــدە

❊❊❊

هەوری ڕەشی خەم

هەوری ڕەشی خەم، هەوری ڕەشی خەم
تــۆ ڕەشت پۆشی مـنیش بـاری خـەم
دەبــا هــەردوکمان بـە دڵـی پڕ مـاتەم
من لە زەمین «ئـاه»، تـۆ ئـاسمان «تـەم»
تۆ بـارانـیڕوون مـن فـرمێسکی گـەش
بــا داچـــڵەکـــێ گـــەردونی سـەرکەش
تـــۆ ئـــاویچاوت بــە شـــین و زاری
بـــــڕێژەرەخوار تـــاوی بـــەهاری
مــــن بـــــە نــاڵەناڵ لە ئـێشی دەردم
بـــێتەدەر کـــزەی هــەناسەی ســەردم
بـــــا تـــوفانی خـــۆر زەمـــین بـمالێ
هــەڵکـــێشی لەبـن سـنگی ڕەشمـالێ
خـــێڵان لە تـــەمی ئـــاهی هـەردوکمان
داگـــــــەڕێنەوە بـــــێنەوە گـــــەرمیان
تـــا کـــۆچی خـــێڵی جـــافی مـــورادی
پـــەیدابـــن لەگـەڵ «شـەم»م بـە شـادی

بــا هــەردی گــەرمیان بــەوان بــەفەر بــێ
وەک بــەهاری نــوێ پــاراوو تــەڕبێ
توخوا هەوری ڕەش با هەردو وەک یەک
مــن لەســەر زەمــین تــۆ لەڕوی فــەلەک
هەردوکمان بە جووت بــا بگــرین بــەتاو
پــەیدا کــەین تــەم و هــەیەجانی ئــاو
ئــەگــەر بــەم جــۆرە لافــاو هــەڵبستێ
خــــێڵ کــــوێستانان ئــیتر نــاوەستێ
کــــۆچی ڕەشمــاڵان دێــنەوە دامــان
شــاد ئــەبین بــەسەیر نــەوتوڵ نــەمامان
مــنیش شــادئەبم بــەسەیری «شــەم»م
دڵــــم خــۆش ئــەبێ نــامێنێ غــەمم
هــاتوو بــە بــاڵای نــەمامی بــووم شــاد...
جــــەوری گــەردونم نــامێنێ لە یــاد

***

هامسەران ناوم

هــامسەران نــاوم، هــامسەران نــاوم
مــــن بــە «دێــوانــە» نــراوە نــاوم
ڕیســـوای زەمــانە کــەیلی زوخــاوم
ســاتێ نــەوەستا فــرمێسکی چــاوم

کــاتێ لە داوێـن دایکـم بـووم پـەیدا
نــاوم لێ‌نــرا «دێــوانــە» و شــەیدا
چاو بە فرمێسک و دەرون پـڕداخ بـوم
خەم‌ناک دڵشکاو هەم بـێ‌دەماخ بـوم
ئـەبینم ئـەی «شـەم» رەقـیب لە گـەڵتا
گیانم وەک ئـاگـر ئـەچزێ بـە نـەوتا
هەرچەند سزاکێش باری مـەینەت بـم
بەم جۆرەش ڕازیم سەت ناڕەحەت بم
هــــەرکە ئـــەبینم لە ڕاگـــوزەردا
«شـــەم» شــێوە، ئـاگـر لە دڵ بـەرئەدا
کــزەی بــڵێسەی بــۆ گـــەردون ئـەبا
ئــەبم بــە خـــەڵوز یـا تـۆزی دەم بـا
«پــەروانــە» ئـاسا ئـەبم بـە زوخـاڵ
ئەسوتێم بە شەوق «شەم»ی گـۆنا ئـاڵ
ئـــاگـــری گـیانم ئـاوا ئـــەسوتێ
تا قرچەی جەرگم ئـەگـاتە بـەر گـوێ
لەپێشا «قەیس»ی دەشت و کێوان بووم
شێت و دەربـەدەر بـار لە لێـوان بـووم
ئێستا «دێـوانـە»م پـەڕ و بـاڵ سـووتاو
وێڵ و دەربەدەر کۆست کەوتوو دامـاو

یاران بەگڕی ڕوی «شەم» سووتاوم
چۆن ئەکەن عیلاج جەرگی قرچاووم
شێت ئەوکەسەیە دڵدا بە خەیاڵ
بسووتێ ببێ بە مشتێ زوخاڵ

***

یاران بۆ تارە...؟

یاران بۆ تارە؟ یاران بۆ تارە؟
ئەمساڵ نەوبەهار لە چاوم تارە
ژیان و خۆشیم وەک ژەهری مارە
دونیا لە چاوم (وادیالقَهار)ە
هەمووکەس لە کات جوانی نەوبەهار
شادە بە بۆنی گوڵان لە گوڵزار
من نەبێ، ئەمساڵ شادیم ناشاد بوو
نائومید دڵتەنگ ڕەنگم بەرباد بوو
«بولبوڵ» شاد بەگوڵ، من دڵ تویێتویێ بوم
ڕەنجەڕۆی جوانی بەهاری نویێ بووم
ئەمساڵ نەوبەهار خۆشتر لە ساڵان
بووژاوەتەوە سەوزە و گوڵاڵان
دەشت و قەتپاڵ و سارا و هەواران
گوڵ دایپۆشیوە جوانتر لە جاران

گـــــوڵزار لە چــاوی مــن درِک و داڵـــە
ســـەوزە و گـــوڵ و گـــیا لام بــێ جــەماڵە
ســـەیری جـــوانـــی کـــەم ئـاخم زیـادکا
«لالە» لە دەرون داخــــــــم زیـــــــادکا
شکـــۆفەی تـــازە شـــێوەی «شـەم» دێـنێ
لە نـــــاخا دڵـــم دائـــەچڵەکـــێنێ
بـــەهاری ئـــاوا...، دۆســـتم لێ دووربـــێ
چـــاوم بـــە گـــریەی جـیایی سـوور بـێ
خـــۆزگە ســـەت خـــۆزگە بــە بــەهاری پـارا
هـــەموو بـــەیانیان ئـــەمدی بـــاڵای یـــار
بـــــەهاری ئـــــەمساڵ گـــــیری ئـــازارم
ئـــــاواتـــــەخوازی دیـــــدەنی یـــــارم

***

هەرمن خەمبارم

هــەرمن خـــەمبارم، هـــەرمن خـــەمبارم
هــــەرمن خـــەمگینم، هـــەرمن خـــەمبارم
هـــەرمن «پـــەروانـــە»ی «شـــەم»ی گـــڕدارم
هـــەرمن ئـــاوارەی ڕێی ڕەش و تـــارم
هــــەرمن ئـــەستێرەی بـــەختم گـــیراوە
هـــەرمن لە شـــەشلا ڕێگـــەم تـــەنراوە

هەرمن وەک «مریخ» جیام لە ڕوناکی
هەرمن بەدناویم پچڕی بە تاکی
هەرمن پەرێشان ئێش و ئازارم
هەرمن گیرۆدەی دەس ڕۆژگارم
هەرمن ئاڵۆز و شێواوە بەختم
هەرمن سزاکێش ئازاری سەختم
هەرمن لە گێژی خەما خنکاوم
هەرمن وەک «مەجنون» دەربەدەر ماوم
هەرمن لە بەختم ڕاستی نەماوە
هەرمن وەک «فەرهاد» جەرگم بڕاوە
هەرمن فریشتەی شادیم نوستووە
هەرمن وێنەی «قەیس» «سارا»م گرتووە
هەرمن لە پێنج فەرز وەستاوم بێزار
هەرمن وەک «سەنعان» بەستومە «زنار»
هەرمن بە تانە جەرگم بڕاوە
هەرمن لە دونیا خۆشیم نەماوە
هەرمن «پەروانە»ی پەرێشانحاڵم
هەرمن دەرناچێ «شەم» لە خەیاڵم
هەرمن لە ئاسمان ئەستێرە وونبوم
هەرمن شەمئاین لە «شەم» دور کەوتوم

هەرمن سەرزەوی گەڕام لە دوای «شەم»
هەرمن بەدناویم زڕا لە عالەم
هەرمن بۆ «شەم»م دڵ پڕئازارم
هەی یاران عیلاج، بێن بە هاوارم

***

هەی «شەم»ی شەوان

هەی «شەم»ی شەوان، هەی «شەم»ی شەوان
هەی «شەم»ی بەشەوق چڵچرای شەوان
هەی ژیانی‌من، هەی ڕۆحی ڕەوان
هەی گڵێنەیی دیدەی بێ‌خەوان
هەی ئاسکی سەرکەل لە سێبەر سڵ کەر
هەی هەوای سازی کوێستانان لەسەر
هەی عەنبەرین‌خاڵ سۆسەنی کڵاف
هەی ڕوناکایی ڕەش‌ماڵانی جاف
هەی من «پەروانە»ی پەڕسوتاوی تۆ
هەی من گیرۆدەی زوڵفی خاوی تۆ
تۆ جارێ نایەی بۆ سەروەختی من
گوێ نادەی بە «ئاه» زامی سەختی من
ناپرسیت ئاخۆ من بۆتۆ چۆنم
بێ‌باکی لە تین قرچەی دەرونم

هـــەوای کــــوێستانت وابـــۆ بـــووەوە
حــــەیفت کـــرد مـــنت لە بـــیر چـــووەوە
بـێمروەتیت کـرد هـەی «شـەم» دەربـارەم
مــــن بـــۆتۆ «قـــەیس»ی ســـیا ســـتارەم
وادەی مـــن و تـــۆ دیـــوانـــی (خـــوا) بـێ
مـــەگـــــەر ئــــەورۆژە دادم ڕەوابــــێ
«شـەم»ی شـەم ڕوومـەت تـۆ بـەسەلامەت
سکــــاڵای دڵـــم کـــەوتە قـــیامەت

***

ئۆف، بریندارە

ئـــۆف بـــریندارە، ئـــوف بـــریندارە
دوو تـــۆی جـــەرگی مـن او بـریندارە
هـــەر دیـــدەی مـــنە لە خـــەو بێزارە
هـــەر زووخـــی دڵـە، دێ وەک فـوارە
دووکـــەڵی ئـــاهم دونـــیای گـــرتەبەر
بـە سـۆزی مـنە سـووتا دەشت و دەر
هـــەر ئـــاهی مـــنە دەنگـــی دایـەوە...
لە گـــــوێی عــــالەمدا زرنگــــایەوە
گـــریانی مـــنە بـــەرد بـەدەنگ دێـــنێ
بـــێئاگـــا لە خـــەو ڕائـــەچڵەکـــێنێ

هەر شینی منە بە ڕۆژ و بە شەو...
هەر «هۆلەیل»مە وەک مەجنون بێخەو
هەر منم بە ڕۆژ هەتا ئێوارە
دوورکەوتوی یار، یانەم کۆسارە
هەر داخی منە دەردێ لە دووی ئاخ
ڕەشیکرد «لالە» لە هەردی ئێلاخ
یاران تەدبیرێ نزیکە مەرگم
بە خوێنی دیدەم ڕەنگینە بەرگم

***

یاران سافێکم

یاران سافێکم، یاران سافێکم
شێت و ئاوارەی گەردن سافێکم
شەیدای جوانی بەرگ شەفافێکم
کوشتەی نیگای ناز کێژەجافێکم

***

گیری دڵداری ناز تەتارێکم
کوژراوی موژەی پڕ لە ژارێکم
بێهۆش و مەستی پەری تارێکم
دڵ پڕ لە زوخ و بێقەرارێکم
لەرزەی لەرزانەی ئەحواڵ تافێکم
کوشتەی نیگای ناز کێژە جافێکم

❋❋❋

ئـــاوارە و ویـــڵی جـــام جـــەبینێکم
غـــەمباری غـــەمی دڵ غـــەمگینێکم
زامـــاری دەســـتی زوڵـــف چین‌چینێکم
مـــوبتەلای قـیبلەی دونـیا و دیـنێکم
مـــایل بـــە جـــوانـــێ بـــێ‌ئینسافێکم
کـــوشتەی نـیگای نـــاز کـــیژە جـافێکم

❋❋❋

دڵ‌پـــــڕبرینی دەمـــــی شـــــەستێکم
زار و زەلیـــــلی تـــێغ بـــــەدەستێکم
عـــــەقڵ‌بڕاوی چـــــاوان مـــــەستێکم
جێی تـانەی هـەموو خـاوەن هـەستێکم
ئەی لەیـل مـن «قـەیس»ی بـێ‌خیلافێکم
کـــوشتەی نـیگای نـــاز کـــیژە جـافێکم

❋❋❋

«فـــەرهاد»ی «شـــیرین» شـەکـرڕازێکـم
نـــازداری نـــازی نـــازئەندامـــێکم
دڵ‌بـــەستەی داوی نـــوێ‌پەروازێکـــم
جـــەرگ و دڵ‌پـــارەی چـــنگی بـــازێکم
«پـــەروانـــە»ی پـــێ‌بەست پـرچ‌کڵافێکم
کـــوشتەی نـیگای نـــاز کـــیژە جـافێکم

***

دڵ پــــڕ لە کــڵپەی شــەوقی نــورێکم
شــێواوی شــێوەی «شـەم» دەســتورێکم
هــەراســانی ئــێش زامــی دوورێکــم
«قــەیس»ی ســەرشێواو نـاومەشهورێکم
«دێــوانــە»ی نــاودار قــاف تـا قـافێکم
کــوشتەی نــیگای نــاز کــیژە جـافێکم

***

دەربــەدەر مــاوو هــەراســانێکم
گــیرۆدەی تیشکی خــورشید سـانێکم
وێــڵ و قــەڵەندەر «خــوم» لەشــانێکم
ووتــە گــێر و وێــر بــێ زوبـانێکم
ئــاوارەی ئـاهوی مــوشکین نـافێکم
کــوشتەی نــیگای نــاز کــیژە جـافێکم

***

یاران مەجنونم

یــاران مــەجنونم، یــاران مــەجنونم
«دێوانە» و واریس جێگەی «مـەجنون»م
ئـاخ و ئـۆف و کـێش و زام لە دەروونـم
بــەوێنەی «مـەجنون» ئـاوارەی تـوونم

ئەورۆژەی «مەجنون» لە زوخـاونۆشی...
مـەینەت فـەوتانی، کـفنیان پـۆشی
مـن بـوومە واریس لە قـەوم و خـوێشی
سـپاردی بـە مـن ئـازار و ئـێشی
نـاڵ و هـاوار و پـەژارە و هـیجران...
ئـاخ و ئـازار و دەروونـی پـرژان
وێـڵ و ئـاوارە، شـێت و سـەوداسـەر
گـیری ئـازاری یـەک لە یـەک زیـاتر
بـێخۆراکـی ڕۆژ، بـێخەوی شـەوان..
هـاوڕێی تـاقمی دوڕەنـدەی کـێوان...
شین و واوەیـلای زامـی پـڕ لە سـوێ...
فـەریاد و نـاڵەی ئـێشی کـۆن و نـوێ...
کـۆیکردبونەوە ئـەمانە یـەکسـەر...
بـەخوێنی جـەرگی، نـووسی لە دەفـتەر
وتـی مـن «مـەجنون» تـۆ «دێـوانـە»بـە
هـاوڕێی دوڕەنـدەی ئـەم کـێوانـە بـە
لەسەر ڕووی زەمـین نـەیتوانـیوە کـەس
جێ و شوێنی «مـەجنون» بـهێنێتە دەس
من حەرامـمکرد لەخـۆم خـورد و خـەو
تا میراتگیربووم چـوومە جـێگەی ئـەو

ئای جەند خەمناکم، ئەی دونیای فـانی
خـوایـە فـەناکـەی «مـەجنونی» سـانی
با شوێن و جـێگەی نـەمێنێ «مـەجنون»
کـــوێری‌کەرەوە هـەواری مـەحزون

***

دڵ بەداخەوە

دڵ بـــەداخـــەوە، دڵ بـــەداخـەوە
ئـەمشەو خـەریک‌مام، دڵ بـەداخـەوە
بـە داخـی «شـەم»ی شـەوچراخـەوە
هـەتا نـەسیم هـات لە لەیـلاخەوە
کزەی نەسیمی (روضە)ی (رضـوانـی)
هـێزبەخشی‌گیانی سـەت‌ساڵەی فـانی
کـزەی هـەناسەی (مـەسیح) ئـاسایی
ئـاسودەی ئـێشی زامـی جـیایی
شارەزایـی ڕێی شـایی «شـەم»جـەبین
دۆسـتی «دێـوانـە»ی تـەوەللا لە ژیـن
عـەتری زوڵـفانی بـۆهێنام ئـەمشەو
تەسکین بوو بۆ ئێش، دەرمانیش بۆ خەو
پـرسیم نـەسیمی دەمـی بـەیانی...
ئەم بۆنە خۆشەت لەلای «شەم» هـانی!!؟

بـالندەی تـیژباڵ لە دەشت و سـەحرا
تـۆی ئـاگـاداری ئـاوارە و تـەنیا
چۆن زانـیت ئـەمشەو مـن واهـیلاکـم!؟
گـیرۆدەی داخـم تـەنیاوو تـاکـم
ئـەم بـۆنە خـۆشە «شەم» پـێتی داوە...
پـێم بـڵێ نـەسیم، چـۆنت هـێناوە؟
وەڵامـی داوە نـەسیمی بـەیان..
وتـی: «دێـوانـە»ی هـەرد و بـیابان
هـەرکاتێ کـە «شـەم» زوڵـف دادێـنی
هـەناسەم بـۆنی بـۆلای‌تۆ دێـنێ
کـەم ئـەکـا سـزا و ئـێشی تـەنیایی
کـز ئـەکـا کـڵپەی ئـاگـری جیایی
مـنیش ڕابـەری ڕێگـەی دڵانـم
مـەحرەمی ڕازی ڕومـەت گـوڵانم
هەر کـە وەرمگـرت بـۆم‌هێنای ئـەمشەو
زانـیم بـەسوودە بـۆ چـاوی بـێ‌خەو
دەک بـەفیدات‌بـم سـروەی بـەیانی
لە کـاتی پـێویست دەرمـانت هـانی
گـەر نـەگـەیشتایە دەرمـانی دەردم...
بـێ کـەس و تـەنیا ئـەمشەو ئـەمردم

***

ئاخ، بریندارە!!!

ئـــاخ! بـــرینداره!، ئـــاخ بـــرینداره!
دڵـــم بـــه تـــیری «شـــەم» بـــرینداره
گـــیانم پـــڕ له ئـــێش، دەرد و ئـــازاره
دیـــــدەم نـــابینا تـــاریک و تـــاره
بـــەگـــلەیی نـــیم، مـــن له ئـــازارم
سکـــاڵا نـــاکـــەم لەدەس هـــاوارم
سـەرێ هـەمووکات له سـەودات نـەبێ...
له ڕاگـوزەردا گـەردی «پـا»ت نـەبێ...
سـەری وام نـاوێ بـا له «مـل» جیا بـێ
خـەڵتانی خـوێن و تـاک و تـەنیا بـێ
«پێ»یەک پێ‌ی‌نەکەم هات و چۆ بۆلات...
«گیان»ێ نـەکێشێ شـەوورۆژ جـەفات
ئـەو پـێیە مـاری حـەوسەر بـی‌گەزێ
ئـــەو گـیانە بـــە زام تـوێ‌توێ داڕزێ
«زمـان»ێ مـەدح و سـەنای تـۆ نـەکـا...
نـــەپاڕێتەوە، دۆعـــای بـــۆ نـەکـا...
ووشک و بێ‌دەنگ‌بێ وێنەی پەلاس بـێ
ئـەنجن ئـەنجنی تـێخی ئـەڵماس بـێ
ئـاخ له دووری تـۆ «شـەم»ی ڕوناک‌ڕوو
«پەروانە»کەی ڕووت هاکـا لەدەس چـوو

جوانی ژێر ڕەش‌ماڵ

جوانی ژێر ڕەش‌ماڵ، جوانی ژێر ڕەش‌ماڵ

فریشتەی بەهەشت دانیشتوی ڕەش‌ماڵ
«کەو»ی سەرچینە خاوەن خەت و خاڵ
«شەم»ی شەفابەخش شادی پەروانان
سەرکردەی پۆلی دیدەقەترانان
«ئاسک»ی سەرکەل لە تیرەی تەتار
سرک و دیدەمەست سبەینان دیار
گفت و گۆ شیرین پێشڕەوی جوانان
نازداری خێڵان شای نەونەمامان
«ئاسک»ی خۆش‌ڕەو لە هەردی ئێلاخ
چەند ڕاوچیانت ڕاو کردن بەداخ
کارئاسکی گەرمیان پەروەردەی هەردی
شاهینی توندەنگ شۆخی بێ‌گەردی
ئای چۆن تیرێکت داوە لە جەرگم
زامی بەئێشە تا ڕۆژی مەرگم
من ڕاوچی ناشی، تۆ نەچیری چاک
دەرچوی لە جەرگم ئازانە بێ‌باک
مەگەر بەزەیی خواوەند بێتە کوڵ
بولبولی دڵم شاد بکا بە گوڵ

ئــەینا مــن ڕاوچـی دەشتـی مـەینەتم
هـــەتاکــو مــردن کــەیلی خــەفەتم

***

هەرمن ناشادم

هـــەرمن نــاشادم، هــەرمن نــاشادم
هــەمووکەس شــادە، هــەرمن نــاشادم
هــەرمن نــاگــاتە لای «خــوا» دادم
هـــەرمن بــێبەشی قــاپی مــورادم
هــەرمن ڕێی مـۆری نـەردم گـیراوە
هــەرمن شـەش‌دەری بـەختم تـەنراوە
هــەرمن نــاسازە فــەلەک لە بــەختم
هــەرمن گــیرۆدەی ئـازاری سـەختم
هەرمن چەرخی چەپ لێم چوو بە قینا
هــەرمن ڕۆژڕەشــم لە ڕووی زەمـینا
هــەرمن ئــەستێرەی شــادیم گـیراوە
هــەرمن فــریشتەم دەربــەدەر مــاوە
هــەرمن ئـیقباڵ و بــەختم نـوستووە
هــەرمن ڕێگــەیی ڕاسـتم وون بـووە
هەرمن چـەوساوی دەسـتی گـەردونم
هەرمن بـادەنۆش جـامی «مـەجنون»م

هەرمن «پەروانە»ی غەمناک و خەستەم
هەرمن گڕی عەشق بەربوەتە جـەستەم
هەرمن وەک بولبول یەک فەسڵم وەسڵە
هەرمن سێ فەسلی عومرم بـێ ئـەسڵە
هــەرمن ڕۆژی ڕوون لە چـــاوم تـارە
هــەرمن ژیـــانم وەک ژەهــــری تـــاڵە
هــەرمن گــیرۆدەی ئـێش و ئـــازارم
هــەرمن بــە «پـاییز» گـۆڕا «بـەهار»م
هـەرمن سـزاکـێش داخ لەسـەر داخـم
هەرمن چاوەڕێی ڕێگەی «لەیـلاخ»م
هــەرمن بــۆ دۆسـتی، ئـێلاخ نشـینم
وەخــــــتە بــێتەدەر گــیانی شــیرینم
تـــا ئــەوڕۆژە خــێڵ ئــەگــەڕێتەوە
مــن بــە داخــەوە ســویێم ئــەبێتەوە
مــەگــەر خــوداوەنــد بـێتە فـریادم
ئــــەینا تــا مــردن خـــاتر نــاشادم

***

دەلیل «شەم»ت دی...؟

دەلیل «شەم»ت دی؟، دەلیل «شــەم»ت دی؟
لە «لەیلاخ» هاتووی «شەم»ی جـوانت دی؟

ئاسکی پێشڕەوی ئاسکانت دی؟
نووری بینایی دووچاوانت دی؟
ناسک و شل و مل بێ ئەندازت دی؟
شۆخی شیرین‌دەنگ شەکرڕازت دی؟
کۆچی خێڵ‌خانەی ئێڵی (جاف)ت دی؟
پێشەنگی جوانان سەوڵی سافت دی؟
«شەم»ی سوتێنەر پەروانانت دی؟
خانی خانەدان گشت خانانت دی؟
ئاسکی مل بە خاڵ لە هەردانت دی؟
دەرمانی ئێشی پاک دەردانت دی؟
شێوە خەواڵوو خاڵ‌کوتراوت دی؟
هەوێنی عەتر و هەم گوڵاوت دی؟
نەمامی ساوای ناو باخانت دی؟
تاکە جوانەکەی ئێڵاخانت دی؟
دەوای پەژارە و غەمی‌دڵت دی؟
پەری‌زادەکەی سرک و سڵت دی؟
ئێڵ و ڕەش‌ماڵی کوێستانانت دی؟
جێگەی پیرۆزی «شەم»ی جوانت دی؟
«شەم»ت نەدیوە لە جێگەی پەنهان؟
بپرسێت ئەحواڵ «پەروانە»ی بێ‌گیان؟

نــەمزانـــی کـە «شـەم» پـەیمانشکێن بــوو
لەو شـەرتەی بـەستمان ئـەو بـێبەڵێن بـوو
سـاردی کـوێستانان مـەیلی کـردوە سـارد!
لەبـــاتی وەفــا جــەفای بــۆ مــن نــارد
کـــەیفی زۆرخــۆشە دونــیای بــەکــامە
دیـــــارە مــــەیلی لای (ابـــن سلام)ە
کــوا عــەشقی ڕاســتی دەلیــلی دیـاری؟
ئــەگــەر تــۆ ڕاســتی بــۆچی بــێزاری؟
ڕاســــتم پـــێبڵێ بـــا دڵنـــیا بــم
«قــەیس»ئــاسا وێــڵی دەشت و چــیا بـم

***

سەر ئەنێمەوە

شـــــــەرتە لە داخت ســــەرئەنێمەوە
ڕۆیــــنێ ئـــەڕۆم نـــاگـــەڕێمەوە
ســەرتاپێم ڕەشکـەم تـەرکی دونـیا کـەم
پشت لە قەوم و خوێش ڕوو لە سەحراکەم
دڵــەی پــــڕ دەردم پـــارەپارە کـــەم
ڕیشــەی جـەرگی خـۆم بـە قـەنارە کـەم
شــەو تــا بــەیانی نــاڵە و هــاوار کــەم
نـــاحەزی بـــەدگۆ لەبــەینا تــار کــەم

مــەگــەر ئــەوساتە دڵــم بــێخەم‌بێ
گیانم بـە قـوربان دووچـاوی «شـەم» بـێ

***

هاوار لە ئێشی

هــاوار لە ئــێشی زامــانم ئــەمشەو
ڕەنگــینە بـە خـوێن دامـانم ئـەمشەو
کوا حـەکـیم بکـا دەرمـانم ئـەمشەو؟
وەک «ئەیوب» دیدە گـریانم ئـەمشەو
زامــم بــە ئــێش و کـاری‌یە ئـەمشەو
پــیشەم نــاڵین و زاری‌یــە ئــەمشەو
یـاران لەدەس‌چـوو حـەیاتم ئـەمشەو
وەک «خضر» تووشی زوڵماتم ئەمشەو
بــێن بــە فــریای گــریانم ئــەمشەو
زیــــندانــی تــارە ژیــانم ئــەمشەو

***

یاران نەوبەهار

یــاران نــەوبەهار، یــاران نـەوبەهار
ئەمساڵ لە بەختم «پـاییز»ە «بـەهار»!
هــاتەخوار کــۆچ و کـۆچ‌خانەووبار
لێلاویم داهـات ئـەمدی کـۆچی یـار

خێڵات هاتنەخوار پۆل‌پۆل لە سەردا
هەموو دابەش بوون لە سارا و هەردا
دیارنیە بار و بارگەی دڵدارم
بەهاری جوان بوو بە ژەهری مارم
هەرگوڵ بە ڕەنگی خۆی ئەنوێنێ
دڵم بە جوانی دائەچڵەکێنێ
هەر داخ و ئێشە دێتە سەر دڵم
لەم بەهارەدا نەپشکووت دڵم
بە بۆی هیچ گوڵێ گەشە ناکا دڵ
ئازار و ئێشە بینینی سومبوڵ
نەرگسی گەش و جوانی هەڵاڵە
لەبەر چاوی من کۆگای زوخاڵە
سۆسەن پێم‌ئەڵێت بۆ لائەدەی لێم؟
جوانی ئازیزت (تەشبیە) بکەپێم
سەیرانی بەهار لام زەهری مارە
ئەڵێن سەیرکە ئەمڕۆ بەهارە
وەختە لە دوری شای شەم جەبینم
بێتەدەرەوە گیانی شیرینم
یاران، هامسەران، حاڵم بێ‌حاڵە
من لە بن بەردان «شەم» لە ڕەش‌ماڵە

***

لەو نووری «شەم»ە

لەو نووری «شەم»ە، لەو نووری «شـەم»ە
هــەزار مــاشەڵڵا لەو نــووری «شـەم»ە
لەو نووره پاکـەی چـەرخـی چـوارەمـە
لە شـەوق پـرشنگ مـانگی چـواردەمـە
لە پــێچی هــاتووی ئـەبرۆی کـەوانــی
لە ڕێک وەســتانی بــرژانگـی جـوانــی
لە قـــەد و بـــاڵای ڕێک ڕاوەســتاوی
لە گــــۆنای ئـــاڵی بـــۆنی گــوڵاوی
لەو تــا پــەرچــەمەی دڵــی پــێ گـیرە
لەو پـــــرچـــە لولە وێــنەی زەنــجیرە
لە لێـــوی ئـــاڵی یـــاقوت نــوێنی
لە گفت و گـۆی خـۆش شـەکـرشکێنی
لە چـــەناکـــەی خــڕ خــڕیل و چـاڵی
لە ژێــــر گــــەردنی ئـاڵتونی خـــاڵی
لەو گــــەردنەبەرزە شــــوشەی بــادەیە
لەو ســینە ســپی و ســاف و ســادەیە
لەو نــێو نــیگایەی ســەد نـازی پـێیە
لەو لێــوە ئــاڵە لەو گــوارەی گــوێیە
لەو دوو چــاوانــەی کــە پــڕ لە نــووره
لەو ســینگە ســپییە وێــنەی کــافوره

لەو نـــەزاکـەتو ڕەوشت سـەنگینە
لەو قـــۆڵە پـــڕە پـەنجە نـەخشینە
لەو ڕێ ڕۆیشـــتن و ڕەوتـــە نـاسکە
لەو سـرک و سـڵەی چـەشنی ئـاسکە
لەو تـــــووڕەبونە لەو شـــیرین ڕووە
لەو گـــەردنەبەرزە و لەو ئـاسک خـووە
جـوانـیت «سـنعان»ێ لائـەدا لە دیـن
بـە کـەنیزتبێ گـوڵئەندامـی «چـین»
چـــەند سـەردارانت بـۆ سـەرگەردانـن
وەک مـــــن داخڵەدڵ واپـــەرێشانن

***

هەی دەربەدەر خۆم

هەی دەربەدەر خۆم، هەی دەربـەدەر خـۆم
سـەرکز و مـلکز، هـەی دەربـەدەر خـۆم
«قەیس»ی سەرشێواو هەی خاکەسەر خـۆم
بـەدبەخت و ڕۆژڕەش ژیـانسەقەر خـۆم
بـێ بـەش لە دونـیای دیـن و دولبـەر خـۆم
سـەر لەسـەر ئـەژنۆ دەس لەکـەمەر خـۆم
هـاوڕێ و هـاودەمی سـەد جـانەوەر خـۆم
کـاس و سـەرشێواو زامـیخەتەر خـۆم

دیل و پێبەستی (ڕۆم) و (تەتەر) خۆم
باخەوانێکی باخی بێبەر خۆم
دوورکەوتوی وولات چاوبەگریان خۆم
بێبەشی کۆڕی خانەدانان خۆم
سەر تا پێ سوتاو دوورکەوتوی یار خۆم
دڵ بە ئازاری زامی نادیار خۆم
بالا چەوتاوە زەرد و ڕیسوا خۆم
بێهۆش و کاس و شێت و شەیدا خۆم
جێی تیر و تانەی گشت ناکەسان خۆم
وێڵ و ئاوارەی کەژ و کێوان خۆم
گیری زەنجیر و پێبەستی «داو» خۆم
عەقڵ و هۆش و بیر تالانکراو خۆم
بێکەسوکار و ڕیسوای زەمان خۆم
برسی و بەرەڵلا ڕووت و بێنان خۆم
گیرۆدەی فەرهەنگ یا بەند و دین خۆم
کەشتیشکاوی ناو دەریای «نیل» خۆم
ماڵ بە تالانچوو، مایە بەتاڵ خۆم
دڵڕەش وەک قەقنەس بە کۆیزوخاڵ خۆم
ڕووزەردی دیوان دۆست و یاران خۆم
گیرۆدەی مەینەت وێڵی شاران خۆم

***

ئەرێ تۆڵی نەی

ئــەرێ تــوڵی نـەی، ئـەرێ تـوڵی نـەی
ئــــەرێ نـــەونەمام بــاڵا تــوڵی نــەی
ئــەرێ دیـدەمەست چـاوپیاڵەی پـڕمەی
سزای تـۆ تـاچەند سـەبری مـن تـاکـەی

❊❊❊

ئــەرێ ئــەی شــیرین بــاڵا زەڕ ستون
دارێـــژراوی حـــەق کـــارسازی بـێچون
من بووم بە «قـەیس»ی ئـاوارە و مـەفتون
ڕەنگ‌زەرد، پەرێشان زیاتر لە «مـەجنون»
چاو پڕ لە ئەسرین ڕەنگم زەرد وەک بەی
سزای تـۆ تـاچەند سـەبری مـن تـاکـەی

❊❊❊

ئــەرێ نــەونەمام تــازەو تـەڕ و جـوان
شـۆخی چـاوخومار فـریشتەی ئـاسمان
لە تـــاوی بـــاڵات مـــنی سـەرگەردان
تک‌تک خــوێنی‌گەش ئـەڕژێ لە چـاوان
شەووڕۆژ ئـەگـریم ئـە نـاڵێم وەک نـەی
سزای تـۆ تـاچەند سـەبری مـن تـاکـەی

❊❊❊

قــەسەم بــە تــاتای زۆڵـفی چـین‌چینت
بــە ووردەخــاڵ و عــەتری مـوشکینت
بــە گــۆنای ئــاڵ و شــوشەی جـەبینت
بە شـەوق و جـوانـی شـێوەی شـیرینت
بــە وێــنەی «مـەجنون» بـیابان کـەم‌تەی
سزای تـۆ تـاچەند سـەبری مـن تـاکـەی

***

گەر باوەڕ ئەکـەی «زوڵـەیخا»ی سـانی...
بــــە ئــایەی قــورئان زاتــی ڕەبــانی
بـــــەهەشتی ژیـــــنم بــە تــۆوە، فــانی
لە داخـــی بــاڵات حــۆری ڕیــزوانـــی
تاکەی ناڵەی‌بێ دڵەکـەی مـن وەک نـەی
سزای تـۆ تـاچەند سـەبری مـن تـاکـەی

***

ئەی دڵ بە «بەرد» بی

ئەی‌دڵ بە «بەرد» بی، ئەی‌دڵ بە «بەرد» بی
ئەی‌دیدە کوێـر بی ئەی دڵ بە «بـەرد» بـی
زوبــان تــۆ لاڵ‌بــی خــۆشی‌بەدەر بــی
ئەی لەش بەباربی ئەی ڕوخسار زەرد بی
ئــەی گــوێ نـەبیستی تـەواوی کـەڕ بـی
کپ و بــێ‌دەنگی بـاکـەی سـەڕسەڕ بـی

(طــالع) بــەکــامی مــن نــەبووی جــاریّ
ئەی (طالع) و بــەخــت بــەردتان لیّبــاریّ
ئــەی فــریشتەی مــن پــێمبڵێ تــۆ کــوای؟
لەنـــــاو فـــــریشتان بـــۆچی دەرکـــرای؟
ئــەی ئــیقباڵی ڕەش ســـەرنگون مــاوی
لە گـــێژی ئــاوی «هـــامون» خـــنکاوی
خۆم بە خۆم ئــەڵێم بــەکــۆی زوخــاڵ بــم
فـــەنا و ســـەرگەردان مــایە بــەتاڵ بـــم
چـــەنساڵ تــەوەللا لە شــادی و خــۆشی
خـــــوێن و زوخـــــاو و ئــازارم نـــۆشی
شـــەووڕۆژ بـــیٚخەو گـــەرمبـــوو شـــینم
تــــا بـــــەژن و بـــالای لەیــلم بـــبینم
خـــەوی مـــەرگم بـــیٚ، خـــەوم کـــردبوو
چـــاو لە خـــەوابـــوو «شــەم» ڕابــوردبوو

***

بایەقوش ناڵان

بـــــایەقوش نـــاڵان، بـــایەقوش نـــاڵان
تــۆ ئــەکــێشی هــۆ، مــن تــا ڕۆژنــاڵان
مـــــن خـــێڵی شـــادیم کـــراوە تـــاڵان
تــۆ دەردت چـــیە هـــاودەردی ســاڵان

من «پەروانە»ی شەوق «شەم» جەماڵێکم
کـوشتەی نـیگای نـاز سـۆسەنخاڵێکم
نـــاڵەناڵی مـــن لە ســـەودای یـــارە
دڵـــــم لە دووری ئـــەو بـــێقەرارە
تـــۆ شـــەو هـــەتا ڕۆژ ســـەروەتت نیە
دەردەداری کـــــێی ئـــــازارت چـــیە
مـــن ســـووتاوی گـــڕ بـــڵیسەی نـــوورم
بـــەڕۆژ ئـــەسوتێم بـــەشەو «دەیـجور»م
تـــۆ داخ و دەردی کـــێت لە دەروونـــە؟
وەک من سەرگەردان جەستەت زەبـوونە
مـن مـوبتەلای دەرد مـەست و مـەفتونم
جـــێگـــە نشـینی «قـەیس»ی مـەجنونم
تـــۆ لە عـەشقی کـێ وێـڵ و دێـوانـەی؟
شەوان بـێ خـەوی لە جـێی وێـرانـەی
ســـەد خـۆزگەم بـەتۆ نـیتە داخ و ئێش
قەت بـەمن نـەبێ جـەور و جـەفا کـێش
تـــۆ هـــەر عـاشقی جـێگەی وێـرانـەی
بـــێباک لە لۆمـــە و تـــەشەر و تـــانەی
مـــنیش فـــەوتاوم بـــەم گشت داخـــەوە
لە دووری «شـــەم»ی شـــەوچراغـــەوە

بـــەڕۆژ خـــەریکی گـــەنجی مـــاتەمم
بـــەشەو لە یـــادی ســـەرگۆنای «شـــەم»م

***

بێزاری هۆزان

بـــێزاری هـــۆزان، بـــێزاری هـــۆزان
«قـــەیس»ی ســـەرشێواو بـــێزاری هـــۆزان
ویســـتتان بـــمبینن دڵســـۆزەکـــانم
هـــەردەکـــەی (نـــەجد)ە شـــوێنی ژیـــانم
گـــەر یـــادتان کـــردم دۆســـتان و یـــاران
یـــا وێـــڵی هـــەردم، یـــا لە کـــۆساران
هەرشوێنێ کە زوو جێگەی «مەجنون» بوو...
پەستراوی ژێری «قەیس»ی مەحزون بـوو...
ئـــەوشوێنە جـــێگای هـــەڵس و کـــەوتمە
جـــێی ڕازی دڵـــەی قـــەت نـــەسرەوتمە
هەرجێیەک خاک و خۆڵی بـە قـوڕ بـوو...
جـــانەوەری زۆر لەوشـــوێنە پـــڕ بـــوو...
ئـــەو قـــوڕە قـــوڕی گـــریانی مـــنە
جـــانەوەر پـــاکـی مـــیوانـــی مـــنە
لەســـەر هـــەر بـــەردێ شـــانم دا دابـــێ...
بـــێ تـــۆ لەو بـــەردە زوبـــان پـــەیدا بـــێ

پــرسیاڕ لە بــەرد کــەن ئــەزانــێ حــاڵم
لە قــــرچــــەی دەروون لە ژیــانی تــاڵم
ئـــەگــەر لەو جــێیە نــیشانم نــەبوو...
ئــــاساریٚ لە جــێی وێــرانــم نــەبوو...
ئـــەوسا بـــزانـــن مـــەحاڵە بــوونم
لە هـــەردانکــەوتو وێــنەی «مــەجنون»م

***

٧٧ بارەکەڵلا «شەم»

(بارک اللّە) «شەم»، (بارک اللّە) «شەم»
خالق چــۆن «شــەم»ت هــێنایە بــەرهەم؟
نــەققاشی قــودرەت ڕای‌کــێشا قــەڵەم
لەم سەرزەمینە (لا) وێنەی «شەم» کەم!!!
تۆ تیشکــی نووری هەڵدێی سوبح‌دەم
ئاسمان چەماوە لەجــوانــیت بــوو خــەم
ئەبرۆت وەک کەوان خــالقی (ئـەعزەم)
خــەدەنگ ئـەهاوێ بـۆ دڵـەی پـڕ خـەم
سـرکــی بـەوێنەی ئـاسکــی خــۆش‌ڕەم
گــیان‌بەخشی بـێ‌گــیان پـێکەنینی دەم
تیری برژانگت تــیپ‌تیپ کــردون جــەم
بێ باک ئـەی‌هاوی بـۆ گــیانی خــەستەم

زوڵفت دا پۆشی مانگی ڕووت وەک تەم
جوانیت بە وێنەی «مەسیحا»ی «مەریە»م
ڕۆخساری گەشت مانگی چواردەهەم
دەمت شەکراوی سەرچاوەی زەمزەم
سیودوو ددانت مرواری سەر جەم
لێوت وەک لێوی پیاڵەی عەجەم
خاڵت سلێمان کردی بە خاتم
دو دانە گەوهەر پێیان ئەڵێن چەم
سێوی سەر سینەت تازەو گوڵ بە دەم
بە خوا وێنەیان لە بەهەشتا کەم
یەزدان بەم جۆرە هێنایەبەر هەم
بۆیە بەم چەشنە ناوینرا شەم
دەنگی زولاڵت بۆ زامان مەرهەم

***

باڵندەی تیژباڵ

باڵندەی تیژباڵ، باڵندەی تیژباڵ...
قازان قوڵەنگان، مەلانی تیژباڵ...
بۆم بکەونە ڕێ سا بەهەر ئەحواڵ
بچن بۆ ئێلاخ شوێنی دیدەکاڵ
بگەڕێن لوتکەی چیای لەیلاخان
هەوارگەی خۆشی بوڵەند دەماخان

ئــەبینن ڕەشمــاڵ چــەند هــەڵدراوە
جـــوانـــــان لەنــاویا شــانیان داداوە
پۆلپۆل وەک پەری نازدارانی جـاف...
جوان و نازەنین گەردن شوشەی ساف...
هەموو خــان و مـان کـۆڵوانـە لە کـۆڵ...
ئاڵاو واڵاپۆش جوان و گـورج و گـۆڵ...
یــەکیـەک شـۆخانی ئـێڵی مـورادی...
لە کـــوێستان لەگـەڵ قـیبلەم بـە شـادی
بگــەڕێن بــەسەر گشت ڕەشمـــاڵاندا
ســـوور بـخۆن بـەلای سـۆسەنخاڵاندا
خــەبەر کــەنەوە، خــەوتوون لە خـــەو
بــا ئــاگــادار بـن، ڕۆیـی تـاری شـەو
جوانان لەگەڵ «شەم» ڕومەت وەک هەتاو
لەوێ هــــەمویان ئـــەبینن بـــــەچاو
خۆزگە وەک ئـێوە مـنیش مـەل ئـەبووم
بــە بــاڵ ئـەفڕیم، بـۆ جـێیە ئـەچووم
بـــەهێزی بــاڵم ئــەچوم بــۆ جــێیە
ئــەوشوێنە ئـێستا وونبــوومی لێـیە!
تــا «شـــەم»م لەگــەڵ پــۆلی جـوانـان
تــێر بـەچاو ئـەدی کـە دێ بـۆ نـاوڕان

***

ئەی چرای ڕووناک

ئەی چرای ڕووناک، ئەی چرای ڕووناک
فـــەلەک بـــێمەیلە بـاوانت بـێباک
تۆ «لەیل»ی دێرین من «قەیس»ی خەمناک
چۆن بگـەینە یـەک خـوای تـەنیا و تـاک
گەر بـەسەر ڕازیـن پـێش‌کەشتان‌بێ سـەر
گـــەر گـیانتان ئـەوێ گـیانم بـێتە دەر
گـــەر مــاڵتان ئـەوێ بـێماڵ و حــاڵم
شـێت و سـەوداسـەر وێـڵ و عـەوداڵـم
هـــەموو هــەوڵێکم گـەیشتن بـە تـۆیە
بـــەتەمای هـــیچ‌نیم لەم کـرد و کـۆیە
گـــــەر بــۆ دادگــا بــەرم مــن هــاوار
دیـــارە بـــاوکتە زاڵـــم و تــاوانــبار
ئـــاخ بـۆ «نـۆفڵ»ێ کـارم مـەیسەرکا
مـن بـەتۆ شـادکا نـاحەز بـێ سـەرکا
ئـــەمجا بگـەڕێن لەکـوچە و خـێڵ‌دا
بـەشوێن «پـەروانـە»ی ئـاوارە و وێـڵ‌دا
مـنیش ڕووبـەڕووت بـە دڵ و بـە گـیان
کـــەژاوەت بگـــرم بـــتهێنمە دیــوان
هـەرگیز مـەترسە کـە نـاوت نـەنگ بـێ
بـــاوکت لەمکـــاتە زوبـانی لەنگ بـێ

قــەوم و خــوێشانت پـاکـی بـەدناو بـێ
ئــەمکارە بـۆ مــن کــارێ تـەواو بــێ
مــن بــێسامانم بــێپارە و بــێ پــووڵ
کــرداری ئــاواقــەد نــاکــەم قــەبووڵ
هــەتا زیــندوبم لەســەر ڕووی زەمــین
مــن بــە مــەیلی تــۆ ڕائــەبورم ژیــن
خـۆ ئـەگـەر ڕۆژێ دونـیات بـەکـام بـێ
هــاودەمی شــەوت (ابــنسلام) بــێ
ئـەوسا ئـەو دەردەش بـا لەبـان دەرد بـێ
تۆ خۆشبی بامن هەر جـێگەم هـەرد بـێ

***

نامە

نامەی مەلا «عومەری ڕەنجوری» بۆ «وەلی دێوانە»

زانای خـۆشخەیاڵ، زانـای خـۆشخەیاڵ
زانــای هـونەرمەند تـوانـای خـۆشخەیاڵ
دانــای دوڕشــناس، کــانگەی پــڕکەماڵ
نــاسکبینی ڕاست، ئــاگــاداری حــاڵ
هــونەری خــۆشگۆ گــەنجینەی زەمــان
بــەیتت پــڕمانا، «ســەعدی» خـۆشزمان
جــێنشینی جــێی «حــاجی» جـەوهەردار
جــەواهــێر فـرۆش، سـەرچـاوەی ئـەشعار

«پەروانە»ی دەوری «شەم»ی ڕوومەت گوڵ
شەیدایی شێوەی شیرین لەناو دڵ
لەسەر زەمین پاک دڵ وەک ئاوێنە
«قەیس»ی قەدیمساڵ «تاکە»ی بێوێنە
زاماری جیایی دڵ کورەی ئاگر
ئەوەی من ئەڵێم لەلاتە زاهیر
زیاتر لە زومرەی خاوەنکەماڵان
زەوقی دیدەنمە شاهی عەودالان
مەیلم لە خۆشی گفت و گۆی تۆیە
وتەت شادبەخشی دڵەی تویێتویێیە
خواوەندی پاک ئاگای لە حاڵە
تاسەی دووری تۆم هەر لە خەیاڵە
هەرکەسێ کە دێ لەو شوێن و جێیە
لەو بیابانەی یانەی تۆی لێیە
بەکوڵ ئەپرسم حاڵ و ئەحواڵت
وەرئەگرم، چۆنە ژیانی تاڵت
بڵێ زانای باش دۆستەکەی گیانی
تۆ لە بارەی من شتێ نازانی؟
تۆ هیچ ناپرسیت لە ئێشی گیانم؟
لە پەشێو حاڵی و دڵی پڕژانم؟

هەیوام ئەوەیە ڕۆژێ لە ڕۆژان
لە تۆوە بۆم بێ نامەیەکی جوان

خۆزگە بۆم ئەهات نامەی پیرۆزت
سکالا و دەردی دڵی ئاڵۆزت

بۆچی بە نامەت تۆ نامکەی دڵشاد؟
یادت بەرێکە با نەچی لەیاد

من بۆ یادگار نامەم بۆ ناردی
تا تۆیش یادمکەی بەخوام سپاردی

کاتێ یادی‌تۆم هێنایە بەرهەم
تەمەن گەیی‌بوە: «پەنجا»، «پێنج»ی کەم

ساڵی هەزار و دوسەد و نۆ بوو
نامەی نوسراوم بەرەولای تۆ بوو

«ڕەنجوری» ڕەنجۆر پر ئێشی دونیام
بۆ جوابی نامەت چاوەڕێی ڕێگام

❊❊❊

وەلام

وەڵامی نامەکەی «ڕەنجوری»
لەلایەن «وەلی دێوانە»وە[1]

---

١. کاتێ ئەم هۆنراوەیەت خوێندەوە، ئەتوانی بڵێی کە «وەلی» خوێندەوار نیە!!!؟ یانێ «وەلی» شوان بووە لەبەر مێگەل؟. جا تکایە بەووردی سەرنج بدە و خۆت وەلامی خۆت بدەرەوە. ڕازی

زانـــــای دورِشـــناس، زانـــای دورِشـــناس
مـــەولای «ڕەنـــجوری» دانـــای دورِشـــناس
هـــەیاسی زانـــا ئـــەسڵ و نـــەسەب خـــاس
نـــــەتەوەی خـــاسان (نـــظامی) قـــیاس!!!
(فـــیردۆسی تـــوسی) (جـــامی) مـــەلەکجـام
(خـــــاقانی) خـــەیاڵ، (ئـــەنوەری) ئـــەیام
(ســـــەعدی) قســـەزان دەریـــای مـــەعانی
(حـــافظ)ی «شـــیراز»، (صـــائب)ی ســانی
بـــە تـــاکـــی خـــوای گـــەورە و بـــێهاوتا
هـــاوتای تـــۆ نـــاکـــەن لەســـەر ڕووی دونـــیا
(شـــــەوکەت) نـــوقمی دەریـــای مـــەعناتە
(عـــیسمەت) لە وەســـفی ســـیفاتت مـــاتە
مـــــەولانا (ظـــــهیر) (فـــارابـــی) دەوران
(فیض‌اللّه)ی (فاضل) (نادری) خۆش‌خوان
چـــــەند شـــاعیر هـــەبێ بـــەو نـــاونیشانە
عـــــــیلمت ئـــــەخوێنن لە قـــوتابخانە
(غـــــواص)ی قـــوڵی دەریـــای عـــلومی
شیعرت (مـەسنەوی) یـا مـەلای (ڕومـی)[١]
تـــۆ شـــوکر کـــەهەیت ســـایەت بـــێ زیـــاد
مـــــن چـــــیم بـــەمجۆرە مـــنت هـــاتەیاد

١. مەبەست: مەولانای ڕومی‌یە، خاوەنی کتێبی (مثنوی).

بــــێ لە پــــیاو تــــی و گــــەورەیی کــــردن
چــــیە هــــەژاری وەکمــــن یــــادکردن
هــــەڵبەت زانــــیوتە هــــەناسە ســــاردم
لەڕوی بــــەزەیی نــــامەت بــــۆ نــــاردم
ئــــەوابــــۆمدەرکەوت زانــــای دەرونکــــەیل
تــــۆ خــــاوەن لوتــــفی یــــانێ مــــن بــــێ مــــەیل
مــــن ســــوێندم بــــە زات پــــاکــــی یــــەزدانــــە
هــــەمووکات نــــاوت ویــــردی زوبــــانە
هــــەرچــــەند بــــە خــــزمەت تــــۆ ئــــاشنا نــــیم
بــــەڵام لە یــــادت ســــاتێ جــــیا نــــیم
شــــەووڕۆژ دڵــــی گــــەرمی «پــــەروانــــە»
ئــــارەزوی جــــارێ دیــــدەنتە گــــیانە
قــــەت وا تــــێنەگــــەی گــــیانی شــــیرینم،
نــــیشانەی مــــەردی لەتــــۆ ئــــەبینم
چــــیت لەنــــاودڵە هــــەر لە نــــەدیدە
قــــەد لەیــــاد نــــاچی ڕونــــاکــــی دیــــدە
ووتــــەت پــــێشڕەوی نــــوسراوی مــــنە
نــــامەت ڕونــــاکــــی دووچــــاوی مــــنە
(وەیس) چەند پێیخۆشبوو (نەبی) ببینێ
مــــن زیــــاتر هــــەستم بــــۆلای تــــۆ دێــــنێ

قــەت خــەیاڵ نــەکــەی کــە لەتــۆ دوورم
«دێــوانــە»م بــەندەی مــەلای »ڕەنــجور»م

❊❊❊

شیوەنی «ڕەنجوری» بۆمەرگی
«وەلی دێوانە»

یــــاران بـــێهەستم، یــــاران بــێهەستم
یـــــــاران لە داخــــی دڵـــم بـــێهەستم
حـــاڵ پــــەرێشان و دڵ مـــارانگــەستم
ژیـــان و شـــادی دەرچـــوو لە دەســـتم
پـــەنگی خـــواردەوە هــۆنراوەی جــوانــم
خـــــەفەت وەک و کـــێو بـــارە لە شـــانم
بـــە لێــڵی ئــەسرین لە چــاو دێــتەخوار
دیــدەی بــینینم تــاریک بــوو یــەکجـار
ئـــــاگـــــر لە دڵ و دەروون بــــەربووە
دوکـــــەڵی «ئـــاه»م چـــیای گـــرتووە
بـــۆکــۆچی دواکــۆچ!، «وەلی دێــوانــە»
نـــاوداری عــــەشق «مـــیرزا»ی زەمـــانە
خـــاوەنی شـــیعری ئـــاودار و بـــەتام
«مـــیرزا وەلی» بــوو «دێــوانــە»ی پــڕفام
خـاوەن بـەیت و فـەرد کـانگای کـەماڵ بـوو
بــەزم و نــەزم تــەڕ، خــاوەن خـەیاڵ بـوو

دانـــــا و زانــــا، ســـــاحێب ئـــاسار بـــوو
لە هـەڵبەستی جـوان پێشکەوتوو دیـار بـوو
ویــردی ســـەرلێوی خـــاوەن وەزیـــر بـــوو
بـــــەیتی پـــــڕمانا زۆر ڕۆشـــــنبیر بـــــوو
چــــرای ڕوونـــاکـــی ئـــێڵی جـــافان بـــوو
شـــــانەی لەتلەتی پـــــرچ کـــڵافان بـــوو
دەنگـــــــــــی دابـــــووەوە لە هـــــەمووشاران
بـــــەرزی کـــــردبووەوە نـــــاوی نـــاوداران
هەرچەند کەم دو بـوو شـیعری خـۆشتەرزە
لە ســـــایەی شـــیعری تـــیرەی ســـەربەرزە
(زەنـد) و (زەنگـەنە) (جـاف) و (پـاڵانی)
هـــەموو ســـەربەرزن بـــە «قـەیس»ی سـانی
لە شـــیعری شـــیرین تـــەواو مـــەشهور بـوو
لە هەڵبەستی جوان (سەعدی) دەستور بـوو
نـــازدار و جـــوانـــی (بـن کـوڕە) و (زەهـاو)
خـــــانەدانــــــانی ئـــــێرە و ئـــــەوبەر ئـــاو
هــــــەمیشە دڵشــــــاد بـــە شـــیعری خـــۆشی
عـــەشقیان گـــەرمکـــا عـــەشقی لە جـــۆشی
ســــــینگی ســـــەدەفی گـــەنجینەی دوڕ بـــوو
دڵ و دەروونــــــی لە زانـــــین پـــــڕ بـــــوو

زوبـــانی ڕەوان (زەنگـــەنە) و (زەنـــد)
بـــۆی بـــەجێ هـێشتین ئـامۆژگاری و پـەند
حەیفە حەیف چەرخی چەواشەی چەپگەرد
«میرزا»ی هەڵکەوتووی ئەمڕۆی ئێمەی بـرد
بـــادەی مــــردنت بـــەزۆر پـێنۆشکرد
ڕوی لە جـــــیهانی کپ و خـــامۆشکرد
کـــێبێ لەدوای ئــەو ئـــاوابـتوانـێ؟
کـێ ڕەسـم و قـانون «مـەجنون» بـزانـێ؟
کـێ مـەدح و سـەنای بـاڵای جـوانـان کـا؟
کـێ نـووری چـاوی پـێشکەش چـاوان کـا؟
کـــێ «پـــەروانـــە»بـێ بـۆ «شـەم»جـەبینان؟
کـــێبێ ســەناخوان پــەرچــەم مـوشکینان؟
کـــێ لە بـــای شــــەماڵ بـــپارێتەوە؟
کــــێ بــــەرد بـــە «ئـاه»ی بـتاوێتەوە؟
دوای مــــەرگی بـــەڕێز «مـیرزا»ی پـــڕمایە
خـــۆزگە ئـــەم چـــەرخـــە هــەڵبگیرایــە
خـــوایـــە ڕوی ڕەحـــمی لێ بـدەرەوە
لە بـــەهەشتی خـــۆت جـێی بکــەرەوە
«ڕەنـــجوری» بـۆ مـەرگ «مـیرزای دێـوانـە»
ئـــــاخ و داخیـــــە لەدەس زەمـــانە

***

لە ڕێگەوبانا[١]

لە ڕێگـــــــەوبانا، لە ڕێگـــــەوبانا
ڕۆژێک لە ئـــــێلاخ لە ڕێگــــــەوبانا
دیـــم «شـــەم» خـەوتبو لە دەمبـەیانا
ئـەگـریجە و پـەرچـەم تـاتا لە شـانا
وەک پەڕی «تاووس» تاتا لەسەرخاڵ
بـــڵاون لەســـەر گـۆنای گـوڵی ئـاڵ

***

هاوار لە بەختم

هـــاوار لە بـــەختم، هـــاوار لە بـەختم
هـــاوار لە ڕەشـــی و نـاپوختی بـەختم
هـــاوار لە ئـــێشی زامـــانی ســـەختم
هـــاوار، دڵســـۆزێ بـێتە سـەرووەختم
هـــاوار کـــۆستکەوتوی زەمـانە مـنم
هـــاوار بـــێ کـــەس و «دێـوانـە» مـنم
هــــــاوار نـــوقمی گـــێژی دەرد مـــنم
هــــــاوار ئـــاوارەی کـــێووهەرد مـــنم
چـــاو بـــە فـــرمێسک و بـــەئازار مـنم
بـــێیار و بـــێدڵ بـــێخەمخوار مـنم

١. ئەم هۆنراوەیە ناتەواو دەستکەوتووە.

ڕۆژ بـــێمودارا شـــەو بـــێخەو مـــنم
فـــریشتەگـــیراو بـــەخت شـــەو مـــنم
ئـــاوارە و وێـــڵی نـــاو شـــاران مـــنم
غـــوولی بـــەرەڵڵای کـــۆساران مـــنم
دەرون هـــەڵقرچـــاو ڕەفـــێقکەم مـنم
«پەروانە»ی دەوری گۆنای «شەم» مـنم
یـــاران تـــەگـبیرێ، چـارەیەک کـارێ
دەرمـــانی دەردم وا لە کـــام شـــارێ؟
بـــۆکـــەسێ نـــییە بـــێتە هـانای مـن
دەرمـــــانکا دڵـــی نـــاتەوانـــای مـــن
مـــەگـەر هـەر یـەزدان فـریام بکـەوێ
ئـــەینا هـــەناسەم ئـــەگـــیرێ شـەوێ
تەواو

❊❊❊

سۆز و ئەوینی هۆنەرێکی وەک و «وەلی» بەتایبەتی کە ئەم کارەساتە گرنگەی بەسەرهات ئەوەئەگەیێنێ کە هۆنراوەی یەکجار زۆربێ، بەڵام کەمتەرخەمی و کەمی خوێندەوار لەو چەرخەدا بووە بەهۆی لەناوچوونی گەلێک لەو هۆنراوانە، تاکەتاکەیەکی نەبێ کە دەماودەم وەرگیرابێ، یان لە پشت کتێبی فەقێ و مامۆستاکانی ئەوسەردەمە نوسرابێ و لە لایەنی ئەدەب دۆست و هۆگرانی هونەر و ئەوانەی کە بەدوای کەلەپوری نەتەوەیی دا ئەگەڕێن، کۆ کرابێتەوە، وە ئەم چەن لاپەڕەیەی لێ کۆبوەتەوە.

ئینجا بۆ ئەوەی ئەم کەلە پورە نایابە نەچێتە پەردەی نەبوون، زۆر بەتاسەوە تکا لە هەموو ئەدەبدۆست و ڕۆشنبیرێک ئەکەین کە ئەگەر هەرکام لەوان هۆنراوەکانی «وەلی» نەمری، لایە بێجگە لەمانەی کە بە چاپ گەیشتوون بۆمانی بنێرێ تاله هەل و فرسەت و دەرفەتی خۆیدا چاپی بکەین و بڵاوی بکەینەوە. بۆ ئەم مەبەستە بە چوار چاو چاوەڕوانین. ئیتر هەموان بە خوای گەورە ئەسپێرین.

ڕازی

دیوانی وەلی دیوانە

بەشی هەورامی

سدیق سەفی‌زادە هێناویەتە سەر ڕێنووسی نوێ

بسم الله الرحمن الرحيم

(١)

ئەرێ هەی تۆڵی نەی

ئەرێ هەی تووڵ نەی، ئەرێ هەی تووڵ نەی
ئەرێ هەی نەونەمام قامەت تووڵ نەی
ئەر هەی دیدەمەست چەم‌پیاڵەی مەی
سزای تۆ تا چەند سەبر من تا کەی

***

ئەرێ هەی شیرین قامەت ئەر ستوون
ڕەژیدەی قودرەت کارساز بێ‌چوون
منت کردووە «قەیس» سەرگەشتەی مەفتوون
ڕەنگ زەرد و زایف بەتەر جە «مەجنون»
مەگێڵوون هەردان وە جەستەی پڕ وەی
سزای تۆ تا چەند سەبر من تا کەی

***

ئەر هەی نەونەمام تازە ڕەسیدە
سەروەناز سونع «سانع» کەشیدە

جـــه دووری بـــاڵات ئـــەی بـــەرگوزیده
هــــەر دەم مــەوارۆ هــووناو جـــه دیــده
شـــەوان تـــا وەرۆ مـــەناڵوون چـــون نـــەی
ســــزای تــــۆ تــا چــەند سـەبر مـن تـا کـەی

***

قـــەسەم بـــه تـــوغرای زوڵـفی چـین‌چینت
بــــەو ورده خـــاڵان ســیای مـــوشکینت
ئــــەر بــــاوەڕ داری «زلـــێخا»ی شــانی
بــــه ئـــــایەی کـــــەلام حـــەق ڕەبــبانی
بــــەهەشت ڕۆحـــــم بـــــی وه تــــۆفانی
جــــه داخ بــــاڵات حـــــوور رزوانــــــی
به وێـنەی مـەجنوون هـەردان کـەردم تـەی
ســــزای تــــۆ تــا چــەند سـەبر مـن تـا کـەی

***

(٢)

ئەی دڵ وه سەنگ بای

ئەی دڵ وه سەنگ بای، ئەی دڵ وه سەنگ بای
ئەی دیده کۆر بـای، ئـەی دڵ وه سـەنگ بـای
ئەی «زووان» لاڵ بای ئـەی خـاتر تـەنگ بـای
ئــــەی «تــەن» تــاوپای ژار فــەرەنگ بــای

ئەی «گۆش» نەژنەوا هەر یەکجار کەڕ بای
ئەی کەڕ وە غەزەب باد سەڕسەڕ بای
ئەرێ تاڵەی من غەزەب وارۆ لێت
ئەرێ بەخت من تەوەن وارۆ پێت
ئەی فریشتەی من وە فەرمان حەق
فریشتان عەرش شەقت کەران شەق
ئەی ئیقباڵ من هەر سەرنگوون بای
سەرنگوون نە قەعر ئاب «هاموون» بای
وێم بە وێم واچوون بە کۆی زوخاڵ بای
تەن نە غەرق بەرق فەنا پاماڵ بای
چەند ساڵەن کە ڕەنج ڕیازەت بەردم
هوون زووخ زام ڕیشەی دڵ وەردم
ئاخ و داخم بێ شەوان تا وەڕۆ
بوینۆ باڵای لەیل عەنبەر بۆ
خاو مەرگم بی، خاوم کەردە بێ
دیدەم نە خاو بێ «شەم» ویەردە بێ

***

(٣)

بایەقوش ناڵان

بایەقوش ناڵان، بایەقوش ناڵان
تۆ هۆ کێشەنی من هەر شەو ناڵان

من خـێڵ شـادیم شـەخسێ کـەرد تـاڵان
تـۆ چـێش پـێت ئـامان هـامدەرد سـاڵان
ناڵـەی من جە سۆک سەودای ئـەو یـارەن
دڵـــم جـــە دوری ئـــەو بـــێ قـــەرارەن
من «پەروانە»ی شەوق «شـەم» جـەماڵێکم
کـوشتەی نـیگای نـاز سـۆسەن خـاڵێکم
تـــۆ شـــەوان تـــا ڕۆ بـــانگ هـــۆهۆتەن
دەردەکـــەی دووری زامـەت جـە کـۆتەن
من سـفتەی سـۆزان شـۆڵەی ئـەو نـوورم
بـــە ڕۆ هـەراسـان بـە شـەو «دەیـجوور»م
تـــۆ داخ هـــجران کـــێت نـــە دەروونـــەن
چون من سەرگەردان جەستەت زەبـوونەن
مـــن مـــوبتەلای دەرد مـەست مـەفتوونم
جـــانشین جـــای «قـــەیس» مـــەجنوونم
تـــۆ جـە عـەشقی کـێ وێـڵی و دێـوانـە؟
شـــەوان بـــێداری نـــە جـــای وێـــرانـــە
خۆزگە پێت سـەد جـار دەردیـن دڵـڕێش
وە جەستەی من نیت جەور و جەفا کـێش
تـــۆ هـــەر نـــە خـــەیاڵ جـای وێـرانـانی
بـــــێباک و لاقـــــەید تـــــیر و تـــانانی

دریـــــغا مـــــنیش وەیگشت داخـــــەوە
وە داخ ئـــەو شـــەم شـــەو چـــراخـــەوە
شـــەو خـــەریک کـونج جـای مـاتەم بیا
شـــەوانـــیچ نـــە بـــەزم شـادی شـەم بـیا

***

(٤)

بێزیای هۆزان

بـــێزیای هـــۆزان، بـــێزیای هـــۆزان
هـا بـیم وە مـەجنوون بـێزیای هـۆزان
ئـــەگـــەر وە ئـــەو زام بـیان دڵسـوزان
مەگەر نە هـەردەی (نـەجد)م بـدۆزان
ئـــەر یـــاران یـەکـێ ئـەو یـادم ئـاران
یا هەم جـە هـەردان یـا جـە کـۆساران
هەر جاێی مەقام ماوای مـەجنوون بـۆ
مەنزڵگەی مەجنوون مات مەحزوون بۆ
ئەو مەنزڵ مەقام ئەو مەسکەن جـامەن
ئەو ماوا و مـەکـان یـوورت مـاوامـەن
جە هەر جاێـی خاک زەمین پڕ نەم بـۆ
جە هەر کۆ کۆمەی وەحشیان جەم بـۆ
ئـەو جـا جـای سـەیلان گـریان مـنەن
ئـــەو کـــۆمە کـــۆمەی دیـــوان مـــنەن

هەر سەنگێ جێگەو دەس یارم بۆ
یاران هەر کەس یار غەمگوسارم بۆ
ئامانت هەواڵ من بپەرسان جێش
مەر ئەو بواچۆ حاڵ وێڵیم پێش
ئەر بەی نشانان نشانم نەبۆ
ئاقاری جە یوورت وێرانم نەبۆ
تاقی بزانان بێشەرت و شوونم
بێسەودا جە فکر سەودای مەجنوونم

***

(٥)

جەو راگوزەردا

جەو راگوزەردا، جەو ڕاگوزەردا
یەک ڕۆ جە «لێلاخ» جە وڕاگوزەردا
دیم «شەم» خەفتە بێ جە سوب سەحەردا
ئەگریجە و زوڵفان پەخش بی وە بەردا
ئەگریجە و زوڵفان بووک تاووس باڵ
پەخش بی نە دەور گۆنای گوڵ میساڵ
منیش پەی ئیحسان ئەوسا جەو دەمدا
ئەگریجە و زوڵفش شانام وە هەمدا
ئاوەردم پەی وێم وە دەوان دەو
زانام سوودش هەن پەی بێ خاوی خەو

فدای نەسیم بام عەطر شەم پێش بێ
ئەمشەو زامانم یەک یەک سارێژ بێ
نەسیم ناوەردای دەوا پەی دەردم
بێ شەک جە دوری ئەو من مەمەردم

***

(٦)

جەی شۆلەی «شەم»ە

جەی شۆلەی «شەم»ە، جەی شۆلەی «شەم»ە
ئەی بارەکەڵڵا جەی شۆلەی «شەم»ە
جەی نوور مونیر چەرخ چوارەمە
جەی شەوق جەماڵ مای دوو هەفتەمە
جەی تاق میحراب ئەبرۆ کەمانە
جەی مەودای موژگان مەست قەترانە
جەی سیم «ئەنف» ئەلف نگارە
جەی گۆنای گوڵبێز گوڵ و گوڵزارە
جەی زوڵف کەمەند دڵان پێ گیرە
جەی حەڵقەی تەناف گێسوو و زەنجیرە
جەی لەعل لەبان پڕ جە گەوهەرە
جە ڕاز ڕازان ڕێزەی شەکەرە
جەی چای زەنەخدان شێوە شیرینە
جەی «زنج» زیبای تۆپ زێڕینە

جـــەی مـــینای بـــلوور مـەملوو جـه بـاده
جــەی ســـاقی گـەردەن سـوراحـی سـاده
جــەی نـــیم‌نیگای نـــاز ئــەو نـــازفرۆشه
جـــــەی گـــــۆشواران ئـــاوێزای گـــۆشه
جـەی جـفت قـەندیل چـەمان جـه نـووره
جـــەی ســـەدر ســـینەی ســـفید بـــلووره
جــەی سـام سـەنگین ئـی سـام سـەنگینه
جــەی «ســـاعد» ســیم پــەنجه ڕەنگـــینه
جـــــەی ڕام خـــــاو ڕەفت غـــــەزاڵـــه
جەی «کەتف» و «کەمەر» ئـاهووی بـەرماڵه
جــەی «چـــەم» غـــەزەب شـــیرین نگـاره
جـــەی «نـــاف» مشکـــین ئـــاهوو تـــەتاره
ڕوو تەرح تەسویر سەنعان کـەرد جـه دیـن
وەڵـــڵا مـــەر شـــێوەی گـــوڵئەندام چـــین
چـــەن ئـــەیبام ســـەردار ســەولان تـەڕ بـۆ
ئـــەسپەردەی ئـیمام زامـــن خـــەبەر بـــۆ

***

(٧)

چراغم ئاوان

چـــراغـــم ئـــاوان، چـــراغـــم ئـــاوان
ســـەرزەمین وه زەوق دیـــن تـــۆ ئـاوان

باڵات سەنگەرچەی نەوتووڵ ساوان
ساوای گوڵستان (جنّةالمأویٰ)ان
گێسووت بەڕەزای پەخش پای کاوان
زوڵفت ئەگریجەی باڵ «بەط» ئاوان
یا چون چنووران نە سەر کڵاوان
چابوکی وازان نە دەور چاوان
دیدەت چون دیدەی ئاهووی بەر تاوان
گونات گوڵغونچە جە نۆ شکاوان
لیمۆت گوڵ وەدەم هێمای نەیاوان
نمناکەن وە عەتر شەوبوێ شەتاوان
خاڵ نوختە سۆسەن پای خورەتاوان
من جەو خاڵە دەرد مەجنوون پێم یاوان
نەمام نەوخێز نازدار باوان
تۆنی شای سۆسەن نە سەر سەراوان
هیچ کەس نزاکەت نازت نەتاوان
هەر یەک من نەبۆ شای چەم سیاوان
من وێڵم پەی تۆ سوب تا خورئاوان
کاوان، کڵاوان، گشت وە من ئاوان
جەوساوە وە نێش نیگای تۆ کاوان
شەوان حەرامەن جە دیدەم خاوان

شــەو تـا ڕۆ چـەنی بـەخت وێـم داوان
جام هـانە سـەر فـەرق قـوللەی کـڵاوان
فدای دیـدەت بـام شـای چـەم سـیاوان
ڕەحمێ کەر وەحاڵ بـەندەی بـێ تـاوان

***

(٨)

چراغم بی‌ڕام

چــراغــم بــی‌ڕام، چــراغـم بـی‌ڕام
فــەڵەک بــێ‌مەیلەن، بــاوانت بـی‌ڕام
تۆ «لەیل» قـەدیم مـن «قـەیس» ئـەییام
چون مـەبۆ حـاسڵ عـومرم وا بـە کـام
ئـەر وە سـەر رازیـن سـەر نـە پـاشانم
گیان وە سـەر تـوفەیل خـاک ڕاشـانم
ئـەر مـاڵ مـەسۆزان مـن بـێ مـاڵەنان
مــەجنوون مـوفلس خـەم خـەیاڵەنان
غەیر جەسەودای عەشق دین تۆ دیدەم
ڕابەر نـیم وە هـیچ ئـەی بـەرگوزیدەم
ئـەر وەلای حـاکـم داد وێـم بـەروون
داد و بێداد جە دەست باوانت کەروون
تەرسوون حەکایەت «نەوفەل» بدۆ سەر
تۆ شـاد وە بـاوان مـن هـەر دەربـەدەر

ئــــەرنا گــارۆیی نــە کــۆچ خــێڵدا
وێــڵبای وە مــاوای مــەجنوون وێــڵدا
هۆرداروەت بە ڕووت بـەو جـامازەوە
بــەو جــاماز خــاس پــڕ جــیازەوە
مەترسوون کـە نـام نـیکیت نـەنگ بـۆ
جەو بـابەت زووان بـا بـۆت لەنگ بـۆ
قــەوم و قـەبیلەت گشت بـەدنام مـەبۆ
من جەوان بـەتەر ڕیسـوای عـام مـەبۆ
ئەر سـەد بـێماڵم بـێپارە و بـێپوول
مــن یــانە هـیچ کـام نـەدارۆ قـەبوول
هەر تا زندەنان جە ڕووی سەر بیسات
دایــم وە مــەیلت مــەکــەرۆ قـنیات
خۆفم هەن جە جەور چەرخ بێ ڕامـی
پــــەیدا بــۆ پــەرێت (ابــنسلام)ی
ئــەوسا دوبــارە زامــم خــەتەر بـۆ
ئــی داخــیچ وە بـان داخـان تـەر بـۆ

***

(٩)

چراغم نەسەر

چــراغــم نــە ســەر، چــراغـم نـە سـەر
هەر من نیم سـەودای عـەشق تـۆ نـە سـەر

قـێلەم گشت عـاڵەم جـە مـن زیـادتەر
نـەسەودای عـەشقت وێـڵەن دەربـەدەر
وە هـەرجـا مـەشۆن هـەر بـاس تـۆ بـێ
هـەر کـەس دیـم نـە فکـر هـەراس تـۆ بـێ
نـامت نـە دەفـتەر دڵـبەران تـاجەن
شـاهان حـەسرەتمەند، گـەدا مـوحتاجەن
چـەن مـوسڵمانت وەنـاحەق کـوشتەن
نـیگات نـە جـەرگ چـەند بـێدڵ نـیشتەن
چەند مورشید شەیدا، چەند سـۆفیان مـات
ماتن نە سـەودای عـەشقت گشت خـێڵات
«فەقێ»ت رسوا کـەرد، «مـەلا» سـەرگەردان
«دەروێش» دڵـرێش وێـڵەن نـە هـەردان
پـەروانـە دەسـتوور بـوڵبوڵ شـەیداتـەن
دڵـەی دەردەدار هـەر نـەسەوداتـەن
قێلەم چون تەسویر تەرسای جـام جـەمین
شـێخ «سـەنعان»ت وەرگـەڕا جـە دیـن
خـوداوەنـد ئـەو ڕۆ حـوسنێ وە تـۆ دا
سـۆفیان سـاف گشتدا وە کـۆدا
جە چەمەن هەی داد، نـە سـەحرا هـەی ڕۆ
داد و بـێدادەن گـرد نـە دەس تـۆ

نــە خــێڵان غــەوغا، نــە شــاران شــۆرەن
هەر کەس دیم هەر دیم تۆشەش زەروورەن
ئــەر فــەرهاد ئــەر قــەیس بــزانــان خــەبەر
دووبارە جە خــاک «ئــەڵحەد» مــەدان ســەر
مــــەیۆن وەی غــــەوغای قــــیامەتەوە
وە ســــــەیر بــــاغچەی ئــــیقامەتەوە
تــا کــە زنــدەنان شــای شــەم جــەمینم
دێــوانــــە و غــــەمبار دڵ مــــاتەمینم

***

(١٠)
چۆڵ نشینە خۆم

چــۆڵ نشــینە خــۆم، چــۆڵ نشــینە خــۆم
چون «قەیس» مەجنوون چۆڵ نشینە خۆم
بــــەخت ســــیاوشوم دڵخــــەمینە خــــۆم
مــەحرووم دیــدار دنــیا و دیــنە خــۆم
ئــەرامــەندەی دوور بــێ دیــانە خــۆم
ڕەفــیق وەحشــی وێــران یــانە خــۆم
ســــەرسام ســــادا زەدەی دێــوە خــۆم
پــا بــەست زەنــجیر مــەکــرو ڕێــوە خــۆم
دوور کــــەفتەی وەتــەن هــەراســانە خــۆم
مەحرووم مــەجلس گشت خــاسانە خــۆم

سـەر تـاپا سفتەی کورەی نـارە خـۆم
دڵ پـارەی قـوللاب نـێش و خـارە خـۆم
قامەت خەمزەدەی ڕیسوای عـامە خـۆم
شـەیدای بـێهوش عـەقڵ و فـامە خـۆم
وە تـیر تـانەی نـاکـەسانە خـۆم
دوسـتاخ هـەردەی کـوردستانە خـۆم
مـەحبووس زەنـجیر خـەیاڵانە خـۆم
مـایەی فکـر و هـۆش وە تـاڵانە خـۆم
ڕوو زەردی دیـوان هـامسەرانـە خـۆم
گـیرۆدەی مـەینەت دڵگـرانـە خـۆم
بێقەدر و قیمەت جە لای «نـاس»ە خـۆم
«تەن» لوخت و عوریان بێ کـراسـە خـۆم
گـیرۆدەی فـەرەنگ تـازە دیـلە خـۆم
کـەشتی شکستەی بـەحر «نـیل»ە خـۆم
مـایەی لاو بـەردی بـێ هـاوماڵە خـۆم
دڵ سـیاو قـەقنەس کـۆی زوخـاڵە خـۆم
شەرمەندەی عەشرەت سەرئەفکەندە خۆم
ڕووسـیای دەرمـاڵ خـودا بـەندە خـۆم

***

(١١)

خەسرەو خەیاڵێ

خـەسرەو خـەیاڵێ، خـەسرەو خـەیاڵێ
ئاخ پەی خان خاس خـەسرەو خـەیاڵێ
صـــاحێب ســـپاوسان دارا ئـێقباڵێ
مـوهەییا نـە گـەنج خـەزێنە و مـاڵێ
بەخشەندەی بـێباک کـۆی کـەرەم بـەیا
صاحێب شەوق و ذەوق دڵ بێ غەم بەیا
بـــا مـــاوە شکـــار سـەر دیـارانْدا
وە مـــاوای مـــەجنوون ڕۆزگـــارانْدا
بـدیا وە جـەستەی خـەم پـێ وارامدا
وە کـۆمەی دیـوان وەحشـی سـارامدا
وە ســـەیل ئـەسرین دیـدەی تـارمدا
وە دەرد دەروون ئـــــەندۆبارمدا
وە عـوریانی «تـەن» تـەنیای تـاکـمدا
وە سـەنگ بـاڵین خـەفتەی خـاکـمدا
وە سـەرگەردانـی سـەحرای چـۆڵمدا
وە عـاسا و کـەشکۆڵ پـۆس کـۆڵمدا
وە ئـــاه و نـاڵەی شـەوان تـا ڕۆمدا
وە زایـەڵەی سـەخت شـین بـێشۆمدا

وە پـەشێوی بـەخت شـوومی چـارەمدا
وە زوخــــا و زام جـــەرگ پــارەمدا
وە بــڵێسەی بــەرز گــڕ تـێ بـەستەمدا
وە خــەستەی خــاتر خـار جـەستەمدا
بــەزەییش بــاما وە جــەستەی حــاڵم
بــزانــاش کــوشتەی کــامین نـەوهاڵم
جە کێـوەن خاتر خـەستەم گـرتەن خـەم
سفتەی سۆزانم چـون پـەروانـەی شـەم
سەرمایەی عەقڵم کـێ کـەردەن غـارەت
کـام دڵـبەر بـەردەن وە یـەک ئـیشارەت
بەڵێ ئەو خەیاڵ «نـەوفەل» نـە دڵ بـەرد
گــیان وێش هــیلاک ژار قــاتڵ کــەرد
نــەکــەردا ئــەو فکــر نـاوەردا نـە دڵ
نــەشیا نــە ســەودای خــەیاڵ بــاتڵ
یــا وە گــەنج و مــاڵ یـا وە زۆر وێش
شــاد کــەردا خــاتر دێـوانـەی دڵـڕێش
بکەردا هـیممەت چـون خـان «حـاتەم»
«شەم» واسڵ وە من، من واسڵ وە «شەم»
هـەر چـەند مـەوینوون نـەی ڕۆزگـاران
کـــەس نـــیەن دڵســـۆز ســیا ســتاران

مەر هەرخوداوەند گوشایەندەی بەخت
ڕەها بدۆ بەخت من نەی بەند سەخت
وەرنە ئی بەندە زەنجیر پامەن
تا مەردەن چوو قەیس وا حەسرەتامەن

***

(١٢)

داخ وەبان داخ

داخ وە بـــــان داخ، داخ وە بـــان داخ
دەرد وە بـــــان دەرد، داخ وە بـــان داخ
جـــە داخ دووری شـــای بـــوڵەند دەمـــاخ
مـــن جـــە گـــەرمەسێر ئـــەو شـــی وە لێـڵاخ
جـــەو پـــەی داخـــینم تـــا مـــەرگ ســـامان
یـــــانە بـــــاوانش ئـــــاماوە دامـــــان
ئیمساڵ نـەو وەهـار وەنـەم «دەیـجوور» بـێ
پەی چی؟ کە دیدەم جـە دیـدەش دوور بـێ
ئـــەو شـــی وە لێـڵاخ چـــون بـــێ بـەینەتان
مـــن مـــەندەن پـــەی دەرد سزای مـەینەتان
تـــەرسوون جـــە بـــازی بـــازاڕ گـــەردوون
جە کـەج نـەردی چـەرخ دەور دنـیای دوون
مـــەجنوون هـــاشت وە داخ سـزای دەردەوە
قـــاپی خـــەم نـــە بـەخت فـەرهاد کـەردەوە

یەک یەک هـامسەران جـە گـیان بـێزار کـەرد
ڕۆی ڕۆشن جە عـەین دەردیـنان تـار کـەرد
ئەو ئەردە وە بەخت قەیس و مەجنوون شەند
بـــەرد بـنچینەش جــە بــنیاد هــۆرکەند
مــەتەرسوون جــە بــەخت مــنیچ بشــانۆ
ســـزای ئـــەو یـــاران پـــەنەم بـنمانۆ
ئــێدیچ وە قســـمەت (ابـن‌سلام)م بــۆ
مـــن وەی دەردەوە دەور دنـــیام بـــۆ
یـــا شـــائی نــەردە نشــانیم وە بــەخت
ئــەر بــۆ مـەرگم بـۆ وەرجـە وادە و وەخت
مـــەرگم خـــاستەرەن مــن جـــەو ژیــانە
جــەی زنــدەگــی پــووچ شــاد پەشیمانە

***

(١٣)

دڵ وەداخەوە

دڵ وە داخــــــەوە، دڵ وە داخـــــەوە
ئــیمشەو خـەریک بـی دڵ وە داخـەوە
جــە داخ ئــەو «شـەم» شـەوچراخـەوە
تـــا ئـــاما بـــاوێ جــە ئــێڵاخەوە
بــادێ چــون نـەسیم ڕەوزەی ڕزوانـی
قـووەت بـەخش ڕۆح سـەد سـاڵ فـانی

نــەسیمی نــەفەس «مـەسیح»ئـاسا بـێ
تــەسکین بــەخش زام دڵشـــناسا بـێ
هەم شارەزای ڕای شای شەم جەمین بێ
دۆس پــەروانــان خــاطر خـەمین بـێ
شەمیمێ جە عەطر زوڵف شەم ئەو شەو
دانە ڕووی دەماخ پـەروانـەی بـێ خـەو
پـەرسام ئـەی نـەسیم سـوبخێز سـارا
دەماخ جە بۆی عەتر زوڵف «شـەم» دارا
دەوەنــدەی تـێژباڵ ســارا ســەیرانـی
ڕاهـــنمای ڕەهــبەر ڕاگـەی حـەیرانـی
یە چۆنت زانـا مـن ئـیمشەو مـات بـێم
«پەروانە»ی پەشێو حەبس زوڵمات بـیم
کێ شـەمیم عـەتر «شـەم» نـمانا پـێت؟
ئەی بـۆ ئـاوەردی نـەسیم کـێدا پـێت؟
وات: ئەی پەروانەی پەڕ سوختەی مەلال
تەن خەستەی ئەیام خـوڕڕەمی ویسـاڵ
منیچ وێنەی تـۆ مـەعتووف «شـەم» بـیم
جە بۆی عەتر شەم دەروون پڕ غەم بـیم

***

(١٤)

دڵە ماتەم بۆ

دڵـــە مـــاتەم بـــۆ، دڵـــە مـــاتەم بـــۆ
دەروونت وە دەرد کـــــەسێ مـــــاتەم بـــۆ
تۆ مەینەت کـێش بـی، ئـەویچ وە خـەم بـۆ
تــۆ چـون پـەروانـە ئـەو وێـنەی شـەم بـۆ
پەی کەسێ جەرگت جـە داخـان کـەیل بـۆ
تۆ «مەجنوون» خەیاڵ ئەو وێنەی «لەیل» بۆ
داخ پـەی کـەسێ کـێش داخـمان دیـار بـۆ
غــەمخوار و دڵســۆز تـا وە سـەر یـار بـۆ
نەک چون شەم بێ خۆف بێ خودا و بێ پیر
ئـــەرها لە لێـــڵاخ ئــەر جــە گــەرمسیر
هــیچ نــیەن وە قــەید جـەفا و جـەور تـۆ
جــەفا بــەردەی سـەخت سـزای دەور تـۆ
دڵـــە ئـــامانت دەســـتم وە دامـــان
بـــەیۆ مـــەکـێشە جــەفای بــێ ســامان

***

(١٥)

دەلیل «شەم» نەدیت

دەلیــل شــەم نــەدیت، دەلیــل شــەم نـەدیت
جـــە لێـــڵاخ ئـاماى ســپی شـــەم نـــەدیت

ئـــاهووی ســـەر قـــەتار نـــەوای ڕەم نـــەدیت
نـــوور بـــینایی هـــەر دوو چـــەم نـــەدیت
نـــــــازار بـــــاوان نـــــازئەندام نـــــەدیت
شـــۆخ شـــیرین ڕەنگ شـــەکـــەرڕاز نـــەدیت
شـــــەم شـــــادی پـــۆل پـــەروانـــان نـــەدیت
خــــان ســــیامالْ گشت خــــانان نـــەدیت
خــــاوێر خـــــاڵدار خـــوتەن خـــۆ نـــەدیت
مـــایەی مـــوشک ئـــەرزان عـــەنبەربۆ نـەدیت
ســـەر مـــەنزڵ نـــە ســـای ســەهەندان نـەدیت
گـوڵغونچەی گـوڵبۆی گـوڵخەندان نـەدیت
«وەنەوشە»ی بێ خەوش «سۆسەن»گوڵ نەدیت
دەوای بـــــــیماران، دەوای دڵ نـــــــەدیت
زامـــــن نـــــە بـــــەرزی ئـــێلاخان نـــەدیت
وەتـــەن نـــە ســـۆرگەی ســـای زاخـــان نـەدیت
ســـــەرسەوز و بـــۆرچـــین گـــۆلاوان نـــەدیت
نـــــازداران نـــــە پـــــای وەفـــراوان نـــەدیت
«نــــیلووفەڕ» نـــە مـــەوج گـــۆلاوان نـــەدیت
نـــــەسرین نـــــە پـــایەی شـــەتاوان نـــەدیت
«بـــــەڕەزا»ی تـــاشان ســـەرشاخان نـــەدیت
جـــەبین شـــۆڵەی شـــەوق چـــراخـــان نـەدیت

سەرقەتار ڕەم ئاهووی چین نەدیت
غەزاڵەی خوتەن نە ماچین نەدیت
شاباز شاهێن (شیروانی) نەدیت
صوراحی بێگەرد دیوانی نەدیت
گوڵەندام شێوەی لەیلاتەرز نەدیت
سەردار ڕەندان بالآبەرز نەدیت
شای کەمەند وە پێڵ عوزرا تەور نەدیت
«هلال» کامڵ گۆشەی هەور نەدیت
دەلیل ئامانەن قبلەی من نەدیت
هەم ڕۆح هەم ئیمان دنیا و دین نەدیت
دەلیل ئامانەن ئامای جە لێلاخ
قبلەکەم نەدیت بەیۆ بێ دەماخ
دەلیل ئامانەن موژدە بدەر پێم
حاڵات قبلەم ئیزهار ببۆ لێم
بزانۆم قبلەم وە شادی نیشتەن
سەرتاپاش وە نوور نەو «سوەیل» ڕشتەن
مەیل من پێشەن ئەو شیرین شێوە
وەی تەور من پەی ئەو شێت بووگم لێوە
یام خۆ نامەکەی بێشەرتی وەندەن
وە تەحقیق دەندان دۆستیش کەندەن

مــەزانــۆ هــەم شــەرط وەریــن شکــەستەن
ئــەساسەی ئــەسباب بــەین نــۆش بەستەن
ســەردی ئــێڵاخان مــەیلش کـەردەن سـەرد
سـەردش جـەو ئـیقرار چـەنی ئـێمەش کـەرد
بــەین نــۆش بــەستەن دنــیاش بــە کــامەن
مـــــــەیل و مـــــــۆبەتش (ابـــــن‌سلام)ەن
بـــــەشق ڕای ڕاســـــان دەلیـــل یـــە ڕاســـەن
ئــەر ڕاســەن جــە مــن بــێزاریش واســەن
ڕاس بـــــواچـــــە پـــێم تـــــا دڵــنیا بــام
قـــــەیس‌ئاسا عـــــەوداڵ دەور دنــــیا بــــام
ئــــەگــــەر بــزانــۆم جــە مــن ویــەردەن
ئـــیقرار کـــەردەی وێش بــە جــا نــاوەردەن
مــنیش وە تــەحقیق مــەویەرووم جــە ئــەو
دەمــێ شــیم نــە خــاو ئــەوەدی نــە خـەو
چــونکە شــەرتی وێش نــەبەرد تــا وە ســەر
چــــەنی ڕەقــــیبان وێش کــــەرد وە یــاوەر
پــەی مـن شـەرت نـیەن یـەک شـێوە خـاسی
ساحێب شـەرت و شـوون یـەک مـودبرماسی
شــەرت و وەفــاش بــۆ چــەنیم تـا وە سـەر
بــەینش دروست بــۆ تــا وە ڕۆی مــەحشەر

جـــە مـــن زیـــادتەر مـــەیل نـــەدۆ وە کـــەس
کـــلید گـــەنجش نـــەدۆ بـــە هـــیچ کـــەس
دڵ چـــەنی هـــیچکەس نـــەکـــەرۆ پـــابەند
هـــەر ڕۆژێ کـــەسێ نـــەکـــەرۆ پـــەسەند
تـــا نـــامەی خـــاسیش گشت کـــەس بـــوانـــۆ
ڕەقـــیبان بـــێ فـــەهم هـــەرزەش نـــەزانـــۆ
ئـــەبۆ بـــە ڕێشـــخەند هـــامسەران وێش
تـــیر تـــانەی تـــاڵ دایـــم نـــەدەن لێش
وەفـــاش تـــا ســـەر بـــۆ چـــون وەفـــاداران
وێش نـــەکـــا وە قـــەڵب نـــاڕەوای شـــاران
جـــە یـــەک بـــەدەن بـــۆ ڕۆحش چـــەنی مـــن
ڕێشـــەی نـــەخڵ عـــەهد نـــەکـــنیۆ جـــە بـــن
بـــەڵکم جـــە ئـــەلتاف جـــەمین جـــامش
جـــە بـــێخ شـــەوبەند خـــەیاتەی خـــامش
«ڕەزا»ی بـــێچارەی دێـــوانـــەی دڵـــڕێش
خەڵاص بۆ جـە دەست جـەفای ئـێش و نـێش

***

(١٦)

ڕیسوای زەمانەم

ڕیســـوای زەمـــانەم، ڕیســـوای زەمـــانەم
«قـــەیس» قـــەدیمی ڕیســـوای زەمـــانەم

«پەروانە»ی پەشێو سەحرای وێرانەم
عەبدالْ بەرگێلْ بێزار جە یانەم
«جوغد» خانە چۆلْ شەوان بێ خاوم
تەن تەنیای مەلوول دیدە لێلاوم
هەراسان نە دیەی دیدەی یارانم
دیدەوان دەیر سەر دیارانم
بێزار جە زامەن بێزیای دۆسم
شەو تا ڕۆ نە فکر کەدو کەلْپۆسم
عەسای خەم وە دەس «خەمر» خەم نۆشم
لێوەی لەنگ لالْ لۆنگ خەم پۆشم
سزای ستەم کێش سیاستارەم
«فەرهاد» کۆکەن مەنزلْ مەغارەم
ڕای شەشدەر وە بەخت سیا دەربەستەم
پەشیمان جە گشت پەشێو حالْ جەستەم
جفت چەمیدە چەرخ چەپگەردم
دەردەدار سەخت دوور جە هامدەردم
«تەن» سیاچلۆسک سەردیارانم
سفتەی شەمالْ گڕ کۆی ئایرانم
دلْ ئازوردەی زولْم زەمانەی زشتم
چەرخ کەمان پشت شکەستەن پشتم

شـــــەو دیـــــدە بـــێ‌خاو ڕۆ بـــێ‌قەرارم
گـــــــرفتار جـــــەور ڕۆی ڕۆزگـــــارم
بـــێزیا جـــــە ژیـــــن رازی وە مـــەرگم
سەد جار نێش خـار هـجران بـە جـەرگم
چـــەمەڕای خـــێڵان ڕیســـوای هـــۆزانـم
بـــە ئـــاهر عـــەشق شـــەخصی ســۆزانـم
گـــــرۆی وەحشــــیان بـــــیابان گـــێڵم
«قـــــەیس» تـــانەکـــێش بـــینایی لیــڵم
دڵ پەروانەی عـەشق شـەم ڕوخســارێکم
پـــــێکیای پـــــەیکان دیـــدەی یـــارێکم
«حـــــاتەم» خـــەیاڵێ قـــاتەن نـــە بـــارەم
بـــــزانـــــۆ وە حـــــاڵ دەرد بـــێچارەم
چـــون نـــەوفەل بـــەیۆ نـــە مـــاوای هـــەردان
بـــــــــاوەڕۆمەوە وە لای هـــــامدەردان
بـــەڵێ جـــە وەســواس شـــەیتانی دوور بـــۆ
چون حاتەم خاتر خـوداش مـەنزوور بـۆ
گـــوشاد کـــەرۆ دڵ خـــەمناک خـــەستەم
شاد کەرۆم بە وەسڵ ئەو ئـاوات وەسـتەم
مـــەر مـــەولای غـــەمخوار بســازۆ کــارم
وەرنـــــە بـــــەردابـــەرد ڕۆی ڕۆزگـــارم

***

(١٧)

زوهرەی سوبسەڵات

زوهرەی سوبسەڵات، زوهرەی سوبسەڵات
زوهـــرەی وەقت ڕۆ وادەی ســـوبسەڵات
پـێش‌ڕەوٚ خـاوەر کـۆگـای خـەم خـەڵات
هــــەرگیز نــــەوینی قــــیبلەی دوور وڵات
تـۆ خـۆ نـە زومـرەی سـەعد ئـەختەرانـی
تــەماشاچی حــوسن پـاک نـەزەرانـی
فــێشتەر نــەزارەت وە ڕووی پــاکـانەن
تــەماشات وە شــەوق شــەرەفناکـانەن
هـەر ڕۆ سـوبح چـارەی سـافان مـەوینی
مـیوەی نـۆ جـەڕەنگ پـاکـان مـەچینی
ســیرەت و ســوورەت تــەتارانــەوە
وە نــــوور جــەماڵ نــازارانــەوەن
تا خۆر نە ڕووی بـورج بـەرمەشۆ چـون تـەیر
نە گوڵباغچەی حوسن پـاکـان مـەکـەی سـەیر
هــەرگیز مــەوینی نــوور دیـدەی مـن
شــەم شـادی و زەوق بـەرگوزیدەی مـن
نـە ئـەو جـە زومـرەی جـەمین سـافانەن
شــەم سـۆی چــراغ عـێڵ جـافانەن

فـــیدات بـــام ســـەد جـار زوهـرەی وەقت ڕۆ
تـــــۆ بـــەو مـــەمانی ئـــەو بـــە شـــێوەی تـــۆ
چـــون نـــەکـــەردت ســـەیر ئـــەو مـــەلەک چـــارە
تـــەماشای ئـــەو حـــوسن مـــەر وە تـــۆ عـــارە

***

(١٨)

سەنگ هەواران

ســــــەنگ هـــــەواران، ســـەنگ هـــەواران
ســــــەنگ ســـیارەنگ ســـفتەی هـــەواران
مـــەلوول مـــاتەم پـــەس مـــەندەی یـــاران
چـــون مـــن هـام شـەریک دەرد و پـەژاران
تـــــۆ ســـەنگ کـــۆنی یـــە کـــام هـــەوارەن
یـــە پـــەی کـــێ ڕەنگت ئـــازیەت بـــارەن
ســفتەی ســەودای عــەشق کـامین نـەوهاڵی
بـــــێدەنگ بـــــە درەنگ مـــــات مـــەلالی
تـــــۆ جـــــە داخ کـــێ ســـفتە ســـۆزانـــی
پـــەس مـــەندەی هـــەوار کـامین هـۆزانـی
ڕاس واچـــە هـجران کـێت نـە دڵ داخـەن
جـــــە هـــــجران کـــێ بـــەرگت قـــەڵاخەن
سەنگ وات سـیابەخت سـتەم کـێش خـەم
«پەروانە»ی پەشێو دوور کەفتەی پای «شەم»

مـــەر نـــمەزانـــی لێـــڵاویت لێـڵەن
نـە ئـیجا مـەسکەن گـوزەرگای خـێڵەن
یـــوورت چـەراگـای خـێڵ جـافانەن
جـای عـەیش و نشـات عـەنبەر نـافانەن
هـەوارگـەی رەوێـڵ خـێڵ مـورادیـەن
مـاوای شـەوق و زەوق زومـرە شـادیەن
مـن هـەوار شـەم شـای پـەروانـانم
خـــان خـــاڵخاسان ســـیایانانم
پـــاییز کـــۆچ خـــێڵ بـیان وە دامـان
تـــەشریف بـاوەران وەی زێـدو زامـان
من سفتەی ئەو شەوق شۆڵەی شـەم چـارەم
داخـــێن ئـەو نـوور سـەحەر سـتارەم
ئـێد کـە واتش پـێم سـەنگ هـەواران
مـن جـە ئـەو بـەتەر لاڵ بیم جـە زبـان
زانام سفتەی شەوق ئـەو شـەم ڕوخسـارەن
داخـــدار داخمـای دەست ئـەو یـارەن
منیچ جـە هـجران شـای شـەم ڕوخسـاران
بـا بـیم وە هـامڕەنگ سـەنگ هـەواران
تـــەن چـون سـیاسەنگ هـەوارانـمەن
پـــادشای خـەمکێش خـەم دارانـمەن

***

(١٩)

شای سیاسانان

شـــای ســیایانان، شــای ســیایانان
دەلیــل شــۆ وە لای شـای سـیایانان
شــەمع شــەوانــەن بــەزم پـەروانــان
دەلیـــلەی قــەتار دیــدە قــەترانــان
ئاهووی بێدی گێڵ سـایە پـەروەردەوە
هەزارێ چون مـن جـە داخش مـەردە
واچە گۆش نـەدۆ بـە حـەرف ئـەغیار
مــن بــەو شـەرتەنم کـەردەنم ئـیقرار
سەر هەر نە سوودێ عەشقش بازیشەن
دڵ هــەر نــیشانەی تـیرئەندازیشـەن
پـام بـەو دامـەوە هـەر مـەبۆ لەنگ بـۆ
خــاتر وە نــێش هـجرانش تـەنگ بـۆ
تا ڕێزۆم وە خاک ئەڵحەد سەرای گـڵ
شەرتەن دڵ وە ئـێش زامش بـدۆ چـڵ

***

(٢٠)

شەو بێدارانم

شــەو بــێدارانــم، شــەو بـێدارانـم
ڕەفــیق نــاڵەی شــەو بــێدارانــم

جوغد جا نە سەنگ سەر مەغارانم
یا هووکێش جەور ڕۆزگارانم
پەروانە پەشێو سفتەی نارانم
چون قەقنەس زوغاڵ کۆی دەندارانم
سەییاد بێ سوود سەر دیارانم
سمکۆی لەنج عەشق ناز تەتارانم
گیرۆدەی سەرچەنگ جەفای خارانم
خار خەم نە جەرگ خار خومارانم
پادشای گشت پۆل هجران بارانم
وێڵ وادی گرد هەردەی هارانم
هەراسان نە دین دیدەی یارانم
مەجنوون بەرگێڵ پای کۆسارانم
هیچ کەس نەمەندەن جە غەمخوارانم
بپەرسۆ هەواڵ وێنەی جارانم
دیار دیارەنی مەینەت بارانم
بزانۆ وە شین ئاهر وارانم
دەردێ من گرتەن غەمگوسارانم
مەرهەم جەی وەر قەیس ڕۆزگارانم
جەی دەرد ساکن سەر دیارانم
مونتەزر وە لوتف بینای کارانم

***

(٢١)

شیرین بەستەوە

شـــیرین بــەستەوە، شـــیرین بــەستەوە
شـــیرین ئـەساسەی سـەروێن بـەستەوە
دەست ئـــاوەرد وە زوڵـف سـیادەستەوە
پەخشان کەرد وە ڕووی دیدەی مەستەوە
گـوڵاو کـەرد وە جـام جـەم ئـیظهارەوە
چون توڕڕەی «تـەیموور» وە تـۆمارەوە
پـەرچـەم وە پـەرچـین قـەیچی کـارەوە
پـــەخش وە پـــێشانی خـــور ئـــێوارەوە
ئـــــەبرۆان وە ســــەیف قــەزاڕێــزەوە
وە دەور دیـــــدەی ئـــــاهوو بـــێزەوە
مـــوژگانش وە نـــێش سـەودای نـێزەوە
هـــا وە هـوون شـای ئـەو «پـەروێز»ەوە

***

(٢٢)

سەییاد نامت بام

ســـەییاد نـامت بـام، سـەییاد نـامت بـام
تـــۆ نـامت چـێشەن؟ فـیدای نـامت بـام
سەد جار وە سەرگەرد دەست و دامت بام
ڕەحـــمەت بـــەیۆ پـێم تـا غـوڵامت بـام

مـــن پــەروانـــەی ویـْــڵ وادی ویْــرانـەم
مەجنوون چـۆڵگـەرد ڕیسـوای زەمـانەم
شـــــەوان تـــا وە ڕۆ جـــە غـــەم دارانـــان
ڕەفـــێق هـــامڕاز وەحشـــی ســـارانـــان
عـــــەبداڵ بـــــەڕگێڵ بـــێدی مـــەکـــانم
جەفا و مەینەت کـێش زەردەی هـیجرانـم
ســـزا و ســـتەمکێش غـــەم نـــە دەروونـم
هەردەی (تەبەس) گـێڵ ئـاوارەی تـوونم
چەندێوەن جە دین شای شەم دوور کەفتەم
ســفتەی ئــاهرناک ســاتێ نــەسرەفتەم
هەر وەحشی نە شکـڵ شـێوەی دۆســمەن
ڕەفـــێق هـــــامڕاز عـــاسا و پـــۆسمەن
مـــن زەوقـــم وە دەنگ نـــاڵەی ئـەوانـەن
قـــــنیاتم وە دیـــن دیـدەی ئـــەوانـــەن
دوور جە دیدەی دۆس مـن بـەوان شـادم
تـــا ئـــەو ڕۆ گـــەردوون بـــدۆ مـــرادم
ئـــەی وەڵـەدەی شـۆخ تـۆ گـرتەن نـە دام
جە شکـڵ و شـێوەی قـیبلەی مـن تـەمام
نـــیم نگـــاش نـــە دڵ نـــاوک شـــانۆ
دیــــدەش وە دیـــدەی قـــبلەم مـــەمانۆ

فــیدات بــام ســەد جـار سـەیاد سـارا
بــەخشش وە بــەندەی خــەم پـێدا وارا
ئـــازادش بکـــەر ئـــامان جــە دامت
یــە خــەیلێ نـەنگین مـەبۆ پـەی نـامت
ئەو وەڵەدەی وەحش ئـازاد کـەی جـە دام
ئـــینشاڵڵا جــە دوو دنــیا ویــنی کــام

***

(٢٣)

تەیران تیژباڵ

تــەیران تــیژباڵ، تــەیران تـیژباڵ
قــازان قــوڵەنگان تــەیران تـیژباڵ
خۆزگە پێتان بۆ جەی ماواو مەحاڵ
مەشدێ وە لێلاخ بەند سەر سـاراڵ
مــەگـێلان کـاوکاو بـەند لیـلاخان
یوورت چەراگای بوڵەند دەمـاخان
مــەوینان وە چــەم سیاماڵ خـێڵ
مشکین کلافان کۆی کەتوون وە پێڵ
پــۆل پــەری ڕەم تـایفەی جـافان
نــازک نــازداران عــەنبەربۆ نـافان
تەمام نازاران واشـتەد کـەژ وەدۆش
دیــدە مــودبران بـەرگ داراپـۆش

یەک‌یەک خاڵ‌خاسان خێڵ مـرادی
جە ئێلاخ چەنی قـیبلەم وە شـادی
مــەگــێلان وە فـەرق سـیاماڵان‌دا
مەدیان وە خێڵ سـۆسەن خـاڵان‌دا
درێـــغ مـنیچ تـەیر هـەوایـی بـیام
چەنیشان بـەو زێـد تـا ڕاهـی بـیام
چێگە تا ئەو زێـد بـنیشتام وە بـاڵ
شاد بیام بەو زێد بەو ماوا و مەحاڵ
تــا قــیبلەم چـەنی پـۆل ڕەوێـلان
بــدیام وە سـەردەم تـەتار خـێلان

***

(٢٤)

قیبلەم خاوم بۆ

قــیبلەم خـاوم بـۆ، قـیبلەم خـاوم بـۆ
ئـەگـەر وە بـێ‌تۆ یـەک‌دەم خـاوم بـۆ
ڕۆ جەفا و مەینەت شەو ئـاراومـم بـۆ
وە چـــنگ گــیان کــێش گـلاراوم بـۆ
غـەیر جـە دیـن تـۆ ئـەر پـەژارەم بـۆ
پەژارەی پـڕ خـەوف ڕای قـەنارەم بـۆ
ئــەر لادێ فکـرت بـەر کـەرۆ نـە دڵ
جەرگم لەت‌لەت بۆ بـە مـەودای قـاتڵ

ئەگەر سیوای تۆ کەسێوەم فەرد بۆ
سەر تا پام پەشتان ئالوودەی دەرد بۆ
ئەر لەحزەی نامت فەرامۆشم بۆ
یا سۆز سەودای تۆ خامۆشم بۆ
زووانم پارەی تێغ ئەڵماس بۆ
دەروونم لەت لەت گشت وە پڵاس بۆ
دیدەم وە دیدەی مەست سێوەنگت
ئەگەر یەک نەفەس نەشنەوون دەنگت
مورغ ئەڕواحم جە تەن بێزارەن
دنیا نە دیدەم زوڵمات و تارەن

***

(۲۵)

قیبلەم ڕێش نەبۆ

قیبلەم ڕێش نەبۆ، قیبلەم ڕێش نەبۆ
ئەر دڵ وەمەودای عەشقت ڕێش نەبۆ
ئەر تەن بەڵابار مەینەتکێش نەبۆ
ئەگەر دیدەم خار دووریت تێش نەبۆ
ئەو دڵ سیاسەنگ ئەو دیدە تار بۆ
ئەوتەن کۆنە کونج ماوای مەزار بۆ
سەرێ سەراسەر نە سەودات نەبۆ
گشت دەمێ نە گەرد خاک ڕات نەبۆ

ئەو سـەر بـێ سـامان نـە تـەن جـیا بـۆ
خــامۆش غـەڵتان خــاک سـیا بـۆ
پـــایێ نــــەکــەرۆ ئـاموشۆ وەلات
دەســتێ نـەکـێشۆ شـەوو ورۆ جـەفات
ئەو پاگەستەی مار ئەفعی حەفت سەر بۆ
ئــەو دەســتە مـەجروح زام خـەتەر بـۆ
زووانــێ نــە زکــر ســەنای تـۆ نـەبۆ
شــەوو ورۆ نـە فکـر دۆعـای تـۆ نـەبۆ
ئـەو زووان بـێنوتق هـەر وە پـڵاس بـۆ
ئـــامین بــڕیدەی تـێخ ئــەڵماس بــۆ
من جە دووری تۆ شای شـەم جـەمینان
هــەر کــاتێ زانــای لاشــەم مـەوینان

***

(٢٦)

قیبلەم شەم مەبۆ

قــیبلەم شــەم مـەبۆ، قـیبلەم شـەم مـەبۆ
مەر هەر کەس چون تۆ نامش «شـەم» بـۆ
جـەمینش چـون بـەدر دووهـەفتەم مـەبۆ
پــەروانـەش خـەریک خـار خـەم مـەبۆ

***

مەر هەر کەس باڵاش سەوڵ ساف مەبۆ
گێسووش پڕ جە عەتر موشک ناف مەبۆ
سەردار ڕەندان ئێڵ جاف مەبۆ
چون تۆ بێ مروەت بێ ئینساف مەبۆ
چون تۆ شەکەر لەب غونچە دەم مەبۆ
پەروانش خەریک خار خەم مەبۆ

***

مەر هەر کەس ئەبرۆش چون کەمان مەبۆ
زوڵف و خاڵ سێوەنگ چەم قەتران مەبۆ
وێنەی تۆ فیتنەی ڕووی زەمان مەبۆ
وێنەی تۆ بێ ڕەحم بێ ئەمان مەبۆ
بێ شەرت و بێ بەین مۆبەت کەم مەبۆ
پەروانەش خەریک خار خەم مەبۆ

***

هەر کەس پێشانیش پڕ جە نوور مەبۆ
ساق و گەردنش چون بلوور مەبۆ
مەلایک تەلعەت نەسڵ حوور مەبۆ
بێ پەروا جە ڕای «خودا» دوور مەبۆ
چون تۆ دەلیلەی لوای ڕەم مەبۆ
پەروانەش خەریک خار خەم مەبۆ

***

مەر هەر کەس چون تۆ لیمۆش کاڵ مەبۆ
سینەی سەدەف تا بووم لاڵ مەبۆ
نافناف غەزاڵ خوتەن ماڵ مەبۆ
نازار باوان چاردەساڵ مەبۆ
چون تۆ مۆبەتش مەردوم کەم مەبۆ
پەروانەش خەریک خار خەم مەبۆ

***

مەر هەرکەس وەشبۆش سا چون لەیل مەبۆ
موژانش نەگەرد سورمە کەیل مەبۆ
هەزار کەس نە ڕاش سەرتوفەیل مەبۆ
ناشی و نەزانحاڵ هەر بێ مەیل مەبۆ
شەوقش بە وێنەی سپی شەم مەبۆ
پەروانەش خەریک خار خەم مەبۆ

***

(٢٧)

قیبلەم مەردەنم

قیبلەم مەردەنم، قیبلەم مەردەنم
ئامانت فەرزەن وادەی مەردەنم
نە حاڵات وەخت وەسیەت کەردەنم
نە ئاکام سەخت گیان سپەردەنم

وەسیەتم ئێدەن شای شەم ڕووخساران
بێ وە باڵینم چون بەینەت داران
بێخۆف و ئەندێش جە کەس نەکەی شەرم
هۆرداره پەردەی حجابت بە نەرم
نەپۆشی جەمین شەمس خاوەری
بۆوە زانۆدا چون ئەسمای پەری
بنیشه وە بان باڵینم وە ناز
بوانە سوورەی «یاسین» وە ئاواز
زووان بە ڕێزەی شەکەر ڕازەوە
دەنگ وە سەدای خاس وەش ئاوازەوە
جەمین وە عەرەق بۆ گوڵاوەوە
گۆنا و ئەگریجە و زوڵف خاوەوە
جەو عەرەق نە دەور گۆنای مەهپارە
جە سەر بتکێو بگنۆ وە چارە
تا دیدەم جە سەیر دیدەی سیات بۆ
نەزاره و نەزەر نازت زیاد بۆ
گۆش هەم وە سەدای ڕێزەی ڕازت بۆ
بەو سوورەی شەریف وەش ئاوازت بۆ
ئەر سەد جار «قابز» سزا بدۆ پێم
هەنی نیم وە تەنگ گیتن کێشان وێم

ئـــەگــەر بـــەو تـــەور بـــۆ ڕۆح ڕەوانـــم
بـــیللا وە ئـــاسان بـــەرمەشۆ گـــیانم
هـای چـە وەش مـەبۆ عـومر و زیـندەگـیم
نـە خـاک پـای تـۆ بکـەردام تـەسلیم
ئـەگـەر وە تـەحقیق سـەد کـۆ گـونامەن
ئـینشەاڵـڵا بـەهەشت هـەشتەمین جـامەن

***

(٢٨)

قیبلەم مەلال بۆ

قـیبلەم مـەلال بـۆ، قـیبلەم مـەلال بـۆ
دڵێ غەیر جە خـەم خـاڵت مـەلال بـۆ
ئەو دڵ ئەر دانـەی شـەوچرای لاڵ بـۆ
تـۆ خـودا بـازەش بـا وە زوخـاڵ بـۆ
دیـــدەم دیـــدەێی نـەوێنۆ بـاڵات
هـــەردەم نـەڕژیۆ وە گـەرد پـاڵات
ئەو دیدە دیـدەی جـەیر تـوندخێز بـۆ
تـۆ خـودا بـازەش بـا سـۆما بـێز بـۆ
ســەرێ وە ســەر کــەمان هــەر ڕۆ
شــەوان سـەر نـەدۆ وە ئـاستانەی تـۆ
ئەو سەر ئەر سەردار دەوران دوون بـۆ
تـۆ خـودا بـازەش بـا سـەرنگوون بـۆ

دەسیٚ دەس نەدۆ نـە کـەمەر پـەیوەس
نەشۆت نە گەردەن پەیاپەی دەس دەس
ئەو دەسە ئـەر دەس جـەللاد مـۆڕ بـۆ
تۆ خودا بازەش بـا بـەستەی گـۆڕ بـۆ
پـایێ پـەی پـەیڕەو تـۆ نـەبۆ وە پا
وە ڕای یـــانەی تـــۆ نـــەشۆ وە ڕاڕا
ئەو پا ئەر پـای پـاک بـەدر مـونیر بـۆ
تـــۆ خـودا بـازش بـا نـە زەنـجیر بـۆ
قـــیبلەم بـــا دەســـم وە دامـــانت بـــۆ
مەجزووب جە زومرەی غوڵامانت بـۆ

***

(٢٩)

کەلب کۆی یارم

کـــەلب کـۆی یـارم، کـەلب کـۆی یـارم
کـــــەلب پـــــاسەبان ئـــاسانەی یـــارم
ڕەفـــــــیق هـــــامڕاز دۆس دڵـــــدارم
خـاک پـات وە بـان دوو دیـدەی تـارم
تـــۆ خـــۆ نـــە وێـــنەی وەفـــا کـێشانی
غـــەمخوار دڵســـۆز گشت دڵـــڕیشانی
کــــــەلب خـــــانەزای بـــاوان دوســـی
دڵگـــوشای یـــاران مـەجنوونی پـۆسی

مــەزانــۆ قــیبلەم هــەر وە دەست وێش
پــەروەردەت کــەردەن تــا نــەبی دڵــڕیش
ئــەگــەر ئــیشەاڵـلا قــەسد ســەرت بــۆ
ڕۆ جــە ڕۆ ســزای بــەد بــەتەرت بــۆ
خــــەیاڵم نــــەبی جــــە وەفــاداری
تۆ جــە ئــاسانەی دۆس دەس‌هــۆرداری
سەبەب چێش بەی‌تەور هــام‌دەرد دەردم
جــە بــاتی یــاران گشت قــەوم فــەردم
تۆ جــە ئــاسانەی دۆس دوور کــەوتەنی
چــۆنەن قــەرارت چــۆن ســرەوتەنی
چــــۆنەن ئــاراگــێڵ وێــڵ شــارانــی
هــــەر مــــوسافری ســـەر دیــارانــی
سەگ وات ستەمکێش زەمــانەی نــاهاڵ
«پەروانە»ی جەمین شۆخ «شەم» جەماڵ
مــــەر لێــــڵاوەنی بــــینایێت کــۆرەن
مــەر ڕەزای مــن بــێ یــا دەست زۆرەن
بابۆی «شەم» هەوای بەغدا شــارش بــێ
پەی پــەس گــەلەش مــن دەرکــارش بــێ
وە زۆر ئـــاوەردش هـــەر وە بـــێ ڕەزا
تــا گــورگان گــەلەش نــەکــەران غــەزا

بـــە گـــۆسفەندان بـــا بـــۆی دۆســـتەن
ڕەفـــێق هـــامڕاز عـــەسا و پـــۆستەن
وەرنـــــە جـــە کـــۆ بـــێ وە بـــێ بەهانە
بگـــــێرۆن جـــــە بـــــەر ئـــی بـــیابانە
ئـازیز بـە فـدای کـەلب وەفـادارت بـام
فـــرستادەی ڕای بـــەغدا شـــارت بـــام

***

(٣٠)

گوڵەن، چەمەنەن

گـــوڵەن، چـــەمەنەن، گـــوڵەن، چـــەمەنەن
وە مـــەیلت دیـــدەم گـــوڵەن، چـــەمەنەن
وەهارەن، ســـەوزەن، ئـاوەن، پـای کـاوەن
هـــاژەی وەفـــراوان شـــاخەی شـــەتاوەن
تـــەمەن، دووکـــەڵەن، گـەردەن، غـوبارەن
فـرمێسکەن، چـەمەن، سـەیلەن، فـووارەن
سەنگەن، کـۆسارەن، سـەرکوەن، هـەردەن
وەنـــەوشەن، شـەوبۆن، گـوڵەن، بـاوەرەن
سەرعیەن، شەیدان، نەجدەن، مەجنوونەن
فـــیراقـــەن، وەســـڵەن، پـــیاڵەن، هـوونەن

***

(٣١)

مەحبوب جافان

مــەحبووب جــافان، مــەحبووب جــافان
مــەحبووب بــێعەیب تــایفەی جــافان
ســـــەرقەتار ڕەم عـــــەنبەربۆ نـــــافان
ســـــەرکێش ڕەوێـــڵ مشکـــین کـــڵافان
ئــاهووی مــودبرماس مـەکـان نـەهەردە
چووزەی سـونبوڵچر نـەسا سـڵ کـەردە
خــاوێر خــاڵدار خــەتاو خــۆتەن مـاڵ
تـــەتار تـــایف شـــۆخ شـــیرین خـــاڵ
وەتـــەن نـــە زامــن ســەربەرز لێـڵاخ
ســـەیر ســـــەرکۆان ســـەییادان و داخ
چەرخ چەم سیاچەم چوست وچالاک پڕ
شەیدای شکـاردۆز چـنگ و هـووناو بـڕ
لاچین شەشدانگ سـەحەر جـە لان خـێز
شـــمقار تــێژباڵ تــەیر تــوندگورێز
شــەمع شــا پــەسەند گشت ســیاماڵان
نــام تــۆ نـە بـەزم خـەسرەوان خـوانـان
بــەو شـەوق جـەمین شـەم ڕوخســارەوە
کــێت نـــەدا وە دەم کــزەی نــارەوە؟

بـــەو قـــاش قـــەتران دڵ پـــێ ئـــێشاوە
ســـــتوون یـــانەی کـــێت نـــەکـــێشاوە؟

بەو دیـدەی ســای ســورمەسای سێوەنگ
موژانت وە هوون کـێ نـەکـەردەن ڕەنگ؟

بـــەو نـــیمنیگای نـــاز بـــەو لەنـجەو لارە
ئـــاخر جـــەرگ کـــێت نـەکـەردەن پـارە

بـــەو بـــاڵای نـــەوتووڵ وە نـــەورەستەوە
بـــەو کـــۆکـــۆی کـــڵاف دەســتە دەســتەوە

واچـــــە دڵ کـــێت نـــەستانان وە زوور
ئـاخر یـانەی کـێت نـەکـەردەن خـاپوور

***

(٣٢)

وەڵامی نامەی «ڕەنجوری»

له لایەن «وەلی دێوانە» وە

مـــەولای لاڵشـــناس، مـــەولای لاڵشـــناس
مـــــەولەوی ئـــــەولەوی دانـــای لاڵشـــناس

هـــەیاس دوڕنـــاس ئـەسڵ و نـەسەب خـاس
نـــــەژاد پـــــاکـــــان، «نـــــظامی» قـــــیاس

«فـیردەوسی طـووسی»، «جـامی» مـڵک جـام
«خـــــاقانی» خـــــەیاڵ، «ئـــەنوەر»ی ئـــەییام

«سـەعدی» سـوخەنـدان بـەحر مـەعانی
«حـافظ» (شـیراز) «صـائب» سـانی
بـەتای بـێ‌هەمتای قـەییووم بـێ‌چوون
هـەمتای تـۆ کـەمەن نـە ڕووی دەور دوون
شـەوکەت خـووشەچین پـەیدای مـەعناتەن
عـیسمەت نـە ئـەوساف سـیفاتت مـاتەن
مـەولانا «زەهـیر»، «فـارابـی»ی دەور
فـوزەڵای فـازڵ نـادرەی وەش تـەور
هـەنی چـەند شـەعرای ئـاسف نـیشانان
دەرس نـە مـەدرەسەی عـلم تـۆ وانـان
غـەوواص مـوحیت دەریـای عـولوومی
شـیعر مـەسنەویت، مـەر «مـەولای ڕوومـی»
تـۆ شـاڵڵا هـەنی پـایەت بـۆ زیـاد
مـن چـێشم کـە نـام مـن ئـاری وە یـاد
غـەرەز هـەر ئـێدەن بـوزورگیت کـەردەن
نـام بـەندەی وێت وە یـاد ئـاوەردەن
ئـەڵبەت وێت وەحـاڵ پـەشێویم زانـان
جـە ڕووی ئـیلتیفات نـامەت کـیانان
کـەردەنت ئـیزهار، مـەولای کـەرەم سـەیل
تـۆ ساحێب لوتـفی یـەعنی مـن بـێ مـەیل؟

مــن قــەسەم وە زات ئــەو کــەس یــەگــانەن
دایـــم نـــام تـــۆم ویـــرد زووانـــەن
هــەر چــەند وە خــدمەت تــۆ ئــاشنا نــیم
بـــەڵێ جـــە فکــرت ســاتێ غــافڵ نــیم
دڵ پـــەروانـــەوار جـــە شــەو تــا وە ڕۆ
هـــەر هــانە خــەیاڵ وەســڵ و دیــن تــۆ
مـــن کــە هــامتەرکیب عــومرم نــام تــۆن
نــیشات زەیــنم کــۆی کـــەلام تــۆن
نـــادیدە حـــوبت جـــا گــرتەن نــە دڵ
هـــەرگیز جـــە ســەودات دڵ نــیەن غــافڵ
کـــەلامت ســـەرمەشق ئــینشای زەیــنمەن
نـــامت بـــینایی هـــەر دوو عـــەینمەن
(لاتەشبیە) چون «وەیس» ڕموودەی «ڕەسووڵ»
هەر هام نە تەحسیل وەسڵت کەم وسووڵ
نـــەوا بـــواچـــی جـــەو زامـــن دووریـــم
دێــوانــەی بــەندەی مــەولای «ڕەنــجووری»م

***

(٣٣)

نازک بەدەن «شەم»

نازک بەدەن «شەم»، نازک بەدەن «شەم»
نازک لارە و لەنج، غەمزە و ناز «شــەم»

نازک لەب شەهد، شەکەر ڕێز «شەم»
نازک تەبەسسوم قەند ئامێز «شەم»
نازک گەردەن بەرز، باڵای بەرز «شەم»
نازک سینە ساف سەدەف تەرز «شەم»
نازک زوڵف دێز عەنبەرین «شەم»
نازک ڕیزەی ڕاز شەکەرین «شەم»
نازک قەوس قاش قودرەت‌ساز «شەم»
نازک باڵاسەوڵ سەرفەراز «شەم»
نازک دندانان گەوهەردانەی «شەم»
نازک نەقش خاڵ لووتەوانە «شەم»
نازک دوو بازو پەنجە و دەست «شەم»
نازک ئەنگوشتان حەنا بەست «شەم»
نازک پێشانی پڕ جە بەند «شەم»
نازک شێوە شۆخ شاپەسەند «شەم»
نازک زنج زەڕ زەنەخدان «شەم»
نازک شاماران وەبان شان «شەم»
نازک دوو قەندیل قۆرەت‌مەند «شەم»
نازک نازکی کەمەربەند «شەم»
یاشا هەر شەم بۆ تەور شێوەش بۆ
هەزار پەروانە چون من لێوەش بۆ

ئەسیر وە قەندیل شای نەجەفـماڵ بـۆ
بســۆزۆ بــاڵاش جــە زوبـان لاڵ بـۆ

***

(٣٤)

نەدارون تانە

نــەداروون تــانە، نــەداروون تــانە
نــەداروون تــاقەت تــوانـای تـانە
وێنەی مەجنوون وێڵ دەیری دێوانـە
مەشم وە چۆڵ و تەرک مەکـەم یـانە
بەرگ تەن جە وەڵگ درەختان چـۆڵ
پەی وێم مەوازوون مەگێروون نەکۆڵ
تەنیا یەک سەنگێ مەنیوون وە بـاڵین
تەک مەدۆم پێـوە پـەرێ شـەو نـاڵین
خـاوم وە ڕاحـەت گـەشتم وە دڵـواز
نە نەزان ڕەفـێق، نـە ڕەقـیب هـامڕاز
پەی وێم مەگێڵوون سەرووەش نەکاوان
مەر مەلان مـەردەن بـێدیشان مـاوان

***

(٣٥)

نە«شەم» جیام‌من

نە «شـەم» جـیام‌من، نـە «شـەم» جـیام‌من
«پەروانـە»ی پـەشێو نـە «شـەم» جـیام‌من

مـەجنوون بـەدبەخت چـارە سـیامەن
شـەم داخ حـەسرەت وە دڵ نـیامەن

قـەیس‌ئاسانە خـێڵ شـای شـەم مـەندەن
وێـڵ دەربـەدەر فـام پـەرکەندەمەن

تـەن تـەنیای بـێ کـەس یـانە بێدیمەن
گـون نـە گـێج بـەحر نـائومیدیمەن

سـیاتەر نـە سـەنگ هـەوارانـەمەن
عـەبداڵ بـەرگێڵ دیـارانـەمەن

مـەنزڵ نـە مـاوای تـوون تـەوەسمەن
جەفا و بـێ‌سوود و ڕەنـج وە عـەبەسمەن

عـازاو مـەینەت سـەد کـۆ بـارمەن
پـەرێ دیـن دۆس ئـینتیزارمـەن

چـەنی وەحشـیان ڕۆ هـامڕازەمـەن
شـەو نـە شکـەنجە گـیرو گـازەمەن

چـەمەڕای ڕای دۆس لێـڵاخ نشـینمەن
بـە ئـەسر حـەسرەت دیـدە نـمینەن

هــەراسـان نـە قـەوم بـێزار جـە زێـدمەن
دەست نــە «شـەم» بـڕیا دڵ نـائومێدمەن
تا وە ڕۆی مەحشەر مات و مەحزوونمەن
سۆز سەودای عەشق «شەم» نە دەروونمەن

***

(٣٦)

وەخاڵ تۆوەن

وە خــــاڵ تــۆوەن، وە خــاڵ تــۆوەن
نــــوور لقـــای حـــەق وە خـــاڵ تــۆوەن
شـۆڵەی شـەم وە شـەوق جـەماڵ تـۆوەن
دەردیــــنان وە داخ کــــەماڵ تـــۆوەن
لەیــــلێ کــەنیزەک شــیرین بــەندەتەن
سەد «زلێخا»ی (میسر) وە زەڕ سەندەتەن
«هــومەیلا»ی زەریـف بـەڵقیسای بـاڵدار
گوڵشای گوڵئەندام «عوزرا»ی گوڵعوزار
یـــەکـایەک حـــەیران بــەژن بـــاڵاتەن
بــــاڵای نـــەونەمام ســـەوڵ ئــاڵاتەن
دڵ ئــــارام دڵ ســـەمەن بــۆی پــەری
«مــەنیژە»ی بـیژەن، زوهـرە و مـوشتەری
خــەرامــان حــەیران حـــوسن زێـباتەن
بــانوان تــەمام گشت جــان فـیداتــەن

حـــووران جــەنەنەت فــریشتان فــەرش
ســەناخوانــتەن جـە زەمـین تـا عـەرش
گـــــوڵ جــــە گــولستان وە داخ تــۆون
داخـــــــداران وە داخ دەمــــاخ تـــۆون
هەر چەند پەروانان هەن جە سەحرا و كـۆ
گشت ماتەن جە شەوق شەم دەستوور تـۆ
من چون پەروانان هەر جـان فـیدای تـۆم
حـــەیران جــەمین بــەزم ئــارای تــۆم
وە ســەرگەردت بـام شـای سـپی شــەمان
ســەرگەردان تــۆم دوور جـە هـامدەمان
بــەشق خــاڵ وێت خــاتر شــادم كــەر
یـا ڕوخســەت یـا مـەرگ یـا ئـازادم كـەر
ئـــیسە بـــۆ چــــەنیم لادێ ســـازابــە
جــەی گشت عــەزابــە گــەردن ئـازابـە

***

(٣٧)

هامسەران تارەن

هـــــامسەران تــارەن، هــامسەران تــارەن
ئـــــیمساڵ بـــینابیم تـــاریک و تــارەن
ذەوق زیـــــندگیم چـــــون ژار مـــــارەن
دنـــیا جـــــە دیـــــدە (وادیالقَــهار)ەن

گشت عـالەم نـە وەقت فـەسڵ نـەو وەهـار
شـــاد مــەبۆ وە زەوق گـــوڵان و گـــوڵزار
مــن ئــیمسال وەهــار شـادیم نـاشاد بـیٚ
پــەریٚشان جــە گشت ڕەنـجم وە بـاد بـیٚ
بــوڵبوڵ شـاد وە گـوڵ مـن ڕەنـجەڕۆ بـیم
ڕەنـــجەڕۆ جــە ذەوق وەهـــار نــۆ بـــیم
ئــیمساڵ نــەووەهار فــیٚشتەر جـە ســاڵان
ڕازانش ڕەونــــــــەق ڕەنگ گـــــــوڵاڵان
هــــەردان، هـــەڵەتان، ســـاران، هـــەواران
خـــەیمە گـــوڵپۆشان خـــاستر نـە جـاران
مــن هــەر گــوڵزار نــە دیــدەم خـار بـیٚ
هــــەر ســـەوزە وەنـــەم وە ژار مـــار بـــیٚ
هەر چـەمەن سـەودای جـوانـیم جـا کـەرۆ
هــــەر لالە ســـەودای دەروون داخ کـــەرۆ
هەر شکۆفەی شەوق شیٚوەی «شەم» پیٚش بۆ
دیـــــام وە پـــــیٚشدا خـــاترم ڕیٚش بـــیٚ
وەهاریٚ وەی تـەور خـۆ جـە لام دوور بـیٚ
چـــەمان نـــە دیـــدەم نـــیٚش زەنـبوور بـیٚ
ئــای خـــۆزگە وە ســـاڵ نــەووەهار پــار
هەر ڕۆ سوب سـەحەر مـەدیام بـاڵای یـار

وەهــــار ئــــیمساڵ پــەشێو جــەستەنان
دوور جــە دنــیا و دیــن ئـانە خـەستەنان

***

(٣٨)

هامسەران نامم

هــــامسەران نـــامم، هـامسەران نـــامم
مــــن نـــامم گـــنۆ دێـــوانـــەن نـــامم
جــــەو ســــاوە ڕیســـوای دەور ئــەییامم
ڕۆێــــی، نـــــەگـــێڵا دەوران وە کـــامم
جەو ڕۆ من جە «بەتن» مـادەر پـەیدا بـیم
مەجنوون کـۆگـەرد شـێت و شـەیدا بـیم
هـەر خـاتر خـەمین دەروون پـڕ داخ بـیم
هــەر دڵگــیر دەرد وێـڵ و دوسـتاخ بـیم
هەر چەم پڕ ئەسرین مات و مەحزوون بیم
هەر گێرودەی جەور جەفای گەردوون بیم
هـەر دایـم ڕەقـیب ڕەهـەندەی ڕاچـەفت
وەردا وە جــەستەم ئــاهر چـەنی نـەفت
ئــەر صــەد سـزاکـێش بـار مـەینەت بـێم
بــەڵێ ســازا بــیم چــەنی بـەخت وێـم
ئــــی ســـاتە ڕۆێــی جــە ڕاگــوزەر دا
شــەم شـێوە جــە نـۆ ئـاهر جـێم وەردا

ئەو وەی بڵێسەم جە گەردوون ویەرد
بیم وە کۆی زوغاڵ سفتەم بیوە گەرد
پەروانە سیفەت پڕ سفتەی زوخاڵ
سۆزان بیم وە شەو شۆڵەی شەم جەماڵ
ئاهر بەختم هەر نەبی خامۆش
تا قرچەی جەرگم شنەفتم وە گوش
ئەوەڵ چون مەجنوون وێڵ سارا بیم
دێوانەی دڵگیر جە خەم دارا بیم
ئیسە پەروانەی پەڕ و باڵ سفتەم
وێڵ بەرداوبەرد کۆس و کۆس کەفتەم
هامسەران سفتەی شۆخ شەم لقام
چۆن مەبۆ علاج وە چێشەن دەوام

***

(٣٩)

هەرمن خەمبارم

هەر من خەمبارم، هەر من خەمبارم
هەر من خەمینم، هەر من خەمبارم
هەر من «پەروانە»ی «شەم» نادیارم
هەر من سەرگەردان زوڵمات تارم
هەر من ستارەم جە نەحسی پەستەن
هەر من ڕای شەش‌دەر نەردم دەربەستەن

هەر مـن چـون مـریخ خـارجـەن یـانەم
هەر من بـەدنامیم پـەخشەن جـە عـاڵەم
هەر من کوشتەی نێش عەقرەب ژارەنـان
هــەر مــن ڕیســوای دەور ڕۆزگــارەنان
هەر من زیج نـەحس کـەفتەن وە بـەختم
هــەر مــن ســزاکــێش ئـازار سـەختم
هــەر مـن «دەلو»ئـاسا نـە قـەعر چـاهم
هەر من چـون مـەجنوون چـارە سـیاهم
هــەر مــن ئــیقباڵم نــەردەن نــەدارەن
هەر من چون فـەرهاد کـۆکـەنیم کـارەن
هـەر مـن فـریشتەی دەولـەت خـامۆشم
هەر مـن چـون بـەهرام نـمەد وە دۆشـم
هەر من جە ڕای دین بـێزاریـم وەسـتەن
هەر من چون سەنعان زونـنارم بـەستەن
هــەر مــن جــە تـانەی ڕەقـیب نـاهاڵ
هەر من شادی و زەوق دنیام بـی بـەتاڵ
هــەر مـن پـەروانـەی پـەشێو حـاڵەنان
هـەر مـن شـەو تـا ڕۆ شـەم خـەیاڵەنان
هەر من جەو سـەبەب سـتارەی چـەفتم
هەر من شەم ئائین جە شەم دوور کـەفتم

هەر من وە بێ «شەم» گڕاگڕ گڕیام
زەنگ بەد نامی نە عالەم زڕیام
هەر من گشت پەی شەم خاترم ڕێشەن
هەر یاران عیلاج دەرد من چێشەن

***

(٤٠)

هەرمن ناشادم

هەر من ناشادم، هەر من ناشادم
گشت عالّەم شادەن، هەر من ناشادم
هەر من نەیاوان وە لای حەق دادم
هەر من نائومید قاپی مرادم
هەر من بازی باز نەردەن نە بارم
هەر من ڕای شەش‌دەر بەندەن نەچارم
هەر من ناسزان فەڵەک وە بەختم
هەر من گیرودەی ئازار سەختم
هەر من چەرخ چەپ وەنەم نە قینەن
هەر من تاڵەم پەست خاک زەمینەن
هەر من ستارەم سیا بێ نە سەر
هەر من فریشتەم کەفتەن دەر بە دەر
هەر من ئیقباڵم خاوێر خەفتەن
هەر من نە ڕووی «ئەرز» ڕای ڕاسم چەفتەن

هــەر مــن خــەمیدەی دەور گــەردوونم
هــەر مــن جـورعەنۆش جـام مـەجنوونم
هـەر مـن پـەروانـەی پـەشێوحاڵ جـەستەم
هـەر مـن پـەڕ سـفتەی خـەمناک خـەستەم
هەر من چون بوڵبوڵ یەک فـەسڵم وەسـڵەن
هەر مـن سـێ فـەسڵ عـومرم بـێ ئـەسڵەن
هــەر مــن ڕۆی ڕۆشــن وە دیـدەم تـارەن
هــەر مــن زیــندەگــیم چـون ژار مـارەن
هـــەر مـــن گــرفتار جــەور و عــازاوم
هـــەر مــن پــەرێ دۆس دیــدە لێــڵاوم
هــەر مــن ســزاکــێش دەرد و داخــانم
هـــەر مـــن چـــەمەڕای ڕای لێــڵاخانم
هـەر مــن جـە پـەی دۆس لێـڵاخ نشـینم
هـــا وەخـــتەن بــەرشۆ گــیان شــیرینم
تــا ئـەو ڕۆ کــە خــێڵ شـیان وە دامـان
مــن هــام نــە سـزای جـەور بـێ سـامان
مــەر مــوشکڵ گــوشا بـدۆ مـرادم
وەرنـــە تـــا مــەردەن خــاتر نــاشادم

***

(٤١)

هەور نەدۆ خەمین

هەور نەدۆ خەمین، هەور نەدۆ خەمین
تۆ خەم پۆشەنی من خاتر خەمین
بۆ تا هەردوومان دەردین ماتەمین
وێڵ وێڵ بگێڵین سەراسەر زەمین
تۆ جە «سەما» سەیل، من جە «زەمین» ئاه
هەر دوو بکەریم ڕووی گەردوون سیاه
تۆ سەیل سرشک دیدەت وە زاری
ڕێژان کەر چون تاو سەیل وەهاری
من جە زەمین ئاه ناڵەی نەبەردم
بخێزۆ جە دڵ هەناسەی سەردم
تا بۆ وە تۆفان تۆف ڕەستاخێز
سیاماڵ نە برج لێلاخ بۆ گوریز
خێڵخانان جە دوود ئاه ئیە و تۆ
بیان وە دامەن گەرمەسێر جە نۆ
تا کە کۆچ خێڵ جاف مورادی
پەیدا بان چەنی قبلەم وە شادی
ئەو دەی گەرمەسێر هەم بەیۆ وە فەڕ
فەڕ گێرۆ جە زەوق تەتاران «بەڕ»

هـەور نۆ بەی‌تەور بسازیم وە یەک
من جە ڕووی زەمین، تو نە ڕووی فەڵەک
هەر دوومان وە جەخت بگەڕێیم وە تاو
تۆف «زەمهەریر» پەیدا کەیم جە ناو
بەی تەور تۆفانی باوەریم وە هەم
تا خێڵان نە برج لێلاخ کەران ڕەم
کۆچ کەردە ماڵان بیان وە لامان
دامان بۆ وە زەوق نەوتووڵ نەمامان
شاد بۆ وەی زامن شای شەم جەمینم
گوشادی خاتر خار خەمینم
تا منیش وە دین دیدەی ئەو شادبام
نە جەور گەردوون خاتر ئازاد بام

***

(٤٢)

هەی نائومێدی

هەی نائومێدی، هەی نائومێدی
هەی ڕەنجەڕۆیی، هەی نائومێدی
هەی یاران چون من بەدبەختێ کێ دی
پەی هاڵ نەزانی ڕووم کەرد نە بێدی
چۆڵان تەی کەردم «جەبەڵان» یەکسەر
جە تووس و توون بیم یاوام وە تەبەر

هەردەی نەجد قەیس گشت دام وە پاوە
پەروانە دەستوور سەر وە سەوداوە
یاوام بەو زامن ماوای قیبلەم بێ
مەکان و مەسکەن گوزەرگای «شەم» بێ
هەوران چۆڵ دیم زامن وێرانە
بایەقوش بەستەن جەو مەسکەن لانە
نە دەنگ دەیار نە سەدای یارەن
دەنگ وێرانە (وادیالقَهار)ەن
پەرسام بایەقوش هامدەرد دەردم
ڕەفیق هامڕاز نالەی نەبەردم
من «پەروانە»ی وێڵ وڵگەی دامانم
جانشین «قەیس» شای کەم فامانم
کۆشی کۆچ لەیل شای شەم جەمینم
گوشادی خاتر خار خەمینم
بایەقوش واتش: «پەروانە»ی کەم فام
ئیسە ئامانی وەی ماوا و مەقام
کۆچ خێرش کەرد لوا وە لێلاخ
پەی من حەسرەتمەند پەی تۆ ئاخ و داخ
وە ئیقباڵ نەحس وێم دامامەوە
نائومێد جە شەم هەم ئامامەوە

یـــاران هـــامسەران نـــائومێد وێــم
هەی عەبداڵ «بەڕ» دوور جـە زێـد وێـم

***

(٤٣)

هەی هەی ناسۆرەن...

هەی هـەی نـاسۆرەن زامـانم ئـیمشەو
گوڵگۆنەن جە زووخ دامـانم ئـیمشەو
کـــۆن تـەبیب بـدۆ دەرمـانم ئـیمشەو
بـــە دەرد «ئـەییوب» گـریانم ئـیمشەو
گەرمەن بـازارم چـەنی دەرد ئـیمشەو
سوود سەودامەن چەنی هەرد ئـیمشەو
هـەی یـاران بـڕیان حـەیاتم ئـیمشەو
چون خزر خەریک زوڵـماتم ئـیمشەو

***

(٤٤)

یاران سافێکم

یـــاران ســـافێکم، یـــاران ســـافێکم
لێـــــویای لێـــوە لاڵ ســـــافێکم
شەیدای شەوق «شـەم» پـڕ شـەفافێکم
کوشتەی نیگای ناز شەخس جـافێکم

***

خار خەم نە جەرگ حـاڵ خـومارێکم
گـیر و گـاز عـەشق بـاز تـەتارێکم
پـێکیای پـەیکان مـەروان ژارێکـم
سـەرسام سـادار پـەری تـارێکم
لەرزیـای لەرزان تـوول تـافێکم
کوشتەی نیگای ناز شەخس جـافێکم

***

عـەبداڵ بـێ مـاڵ جـام جـەمیئێکم
پەشێو حاڵ جـەستەی دڵ خـەمینێکم
ئاشوفتەی دەستەی زوڵف پەڕچینێکم
مـوبتەلای قـیبلەی دنـیا و دیـنێکم
مـایل وە مـۆبەت بـێ ئـینسافێکم
کوشتەی نیگای ناز شەخس جـافێکم

***

زامـــدار زەدەی دام شـــەستێکم
زەلیـــل زامـەت زەدەی دەســتێکم
ڕۆح جە دەست پەرواز موژە مەستێکم
ئـــاماج تـانەی خـاس گـەستێکم
قـەیس مـەیل لەیـل بێ خِـلافێکم
کوشتەی نیگای ناز شەخس جـافێکم

***

«فەرهاد»«شیرین» شەکەر ڕازێکم
نازار باوان نازئەندامێکم
سەییاد دڵگیر نۆپەردازێکم
دام دڵ پارە دەست بازێکم
پەروانەی باڵبەست کۆی کڵافێکم
کوشتەی نیگای ناز شەخس جافێکم

***

سۆزان ئایر شەوق نوورێکم
شێویای شێوەی شەم دەستوورێکم
هەراسان نە زێد زامن دوورێکم
قەیس ناوێنای دیدە کۆرێکم
دێوانەی مەشهوور قاف تا قافێکم
کوشتەی نیگای ناز شەخس جافێکم

***

وێڵ مەینەت مەشق هەراسانێکم
گرفتار دەست خورشید سانێکم
لێوەی لەنگ پۆس خەم نە شانێکم
دهەیری لاڵ لەنگ بێ زووانێکم
ئاوارەی ئاهووی مشکین تافێکم
کوشتەی نیگای ناز شەخس جافێکم

***

(٤٥)

یاران کەردەن ڕێش

یاران کەردەن ڕێش، یاران کەردەن ڕێش
یە جـەرگ مـنەن خـاران کـەردەن ڕێش
یە دیدەی مـنەن نـوور نـەمەندەن تـێش
یـــە زام مـــنەن زوخـــاو مـــەیۆ لێش
یـــە دوود مـــنەن دنـــیا گـــرت نـــەوەر
یـــە ســـۆز مـنەن سـۆزان دەشت و دەر
یـــە ئـــاه مـــنەن وە ئـــاسمان یـــاوا
ســـەقف ســـەراچـــە گـــەردوون شکـاوا
یـــە سـەدای مـنەن نـەفخ سـوور بـێزان
وەخـــتەن قـیامەت مـەحشەر ئـەنگێزان
یە ناڵەی مـنەن چـون نـەی مـەدۆ دەنگ
مـــەیۆ وە قـــانوون مـــەتاونۆ ســـەنگ
یـــە زاری مـــــنەن پـــۆسە زگـــارەن
عـــاڵەم جـــە زاری مـــن بـــێ قـــەرارەن
یـــە شـــین مـــنەن شـــەوان تـــا بـــە ڕۆ
چون «قەیس» مەجنوون هام نە بێد و کۆ
یـــە وێـــڵی مـنەن جـە سـوب تـا ئـێوار
دەور مـــەدۆ نـە دەور سـارا و سـەردیار

یــە داخ مــنەن داخــان جــە داخــان
داخ کـــەردەن لالەی هــەرد ئــێڵاخان
هــامسەران وەخـتەن وادەی مـەرگم بـۆ
من جە دووری دۆس گوڵگۆن بەرگم بـۆ

***

(٤٦)

یاران نەووەهار

یـــــاران نـــەووەهار، یـــاران نـــەووەهار
ئـــیمساڵ وە بـــەختم بـــێفەڕ نـــەووەهار
ئـــاما وە دامـــان کـــۆچ تـــەڵمیت بـــار
هــەر چــەند نـیگام کـەرد نـەدیم کـۆچ یـار
خـــێڵان گشت ئـــامان وە ژێـــر دامـــان
پـــەخش بـین وە دامــان بـارگەی ئـیمامان
نـــە کـــۆچ یـــار بـــێ، نـــە دەنگ یــاران
وەهـــــار وەنـــــەمبی وە ژار مـــاران
هـەر گـوڵ جــە ڕەنگـێ بـەرئاما جـە خـاک
ئــەوان گـــوڵخەندان مــن دیــدە نـمناک
هـــەر غـــونچە وەنـــەمبی وە پـــەیکانێ
هـــەر گـــوڵێ وە نـــێش خــار هــجرانــێ
هـــەر لالە داخـــێن وە ســـەد هـــەزار داخ
داخ مـــەنیا وە دڵ حـــەسرەتکێشم ئـــاخ

سـونبولّ چـون فـێشتەر نـێش مـەدۆم نـەدڵ
تـێژتەرەن جـە خـار نـە پـام بـەرگ گـوڵ
نـەرگس مـەوینۆ ئـەندۆم بـەرز مـەبۆ
ئـاهر وە جـەستەم قـەقنەس تـەرز مـەبۆ
سـۆسەنان زووان تـانەکـێشان لێـم
جـە داخ دووری دوور وڵات ویـم
سـەیر چـەمەن لێـم چـون ژار مـارەن
هـەر ئـێد مـەژنەوون مـاچان وەهـارەن
پـەی چـی جـە دووری شـای شـەم جـەمینم
هـا وەخـتەن بـەرشۆ گـیان شـیرینم
یـاران هـامسەران سـا چـون مـەبۆ چـوون
من «تەبەس» جامەن «شەم» کەوت ئەو سەرتوون

تەواو

***

پێرست و ناواخن

بەشی کوردی ٣

پێشەکی ٣

کورتە باسێک لە کۆکردنەوەی بەرهەمی «وەلی دێوانە» ٧

کورتەیەک لە ژیانی «وەلی دێوانە» ٩

کورتەیەک لە ژیانی «شەم» ٩

فەڵەک هەتاکەی ١٤

هەرمن خەمبارم ١٥

یاران لە جەرگم ١٨

دڵ بریانێ بێ ١٩

ئەی نائومێدی ٢٠

ڕوناکیم لەسەر ٢١

ڕوناکی باوان ٢٣

ئاخ! بۆ (خەسرەوخان) ٢٤

داخ هاتە سەر داخ ٢٧

ڕیسوای زەمانەم ٢٨

ئەستێرەی بەیان ٣٠

وێڵی دشتودەر ٣٢

بەردی هەواران ٣٣

شەوبێدارانم ٣٥

پەری ڕەش‌ماڵان ٣٦

فیدای ناووت بم ٣٧

جوانی پێچاوە ٣٨

بۆچی زویر بێ...؟ ٣٩
یارم لە خەودا ٤٠
دڵدارم «شەم» بێ ٤١
کاتی مردنم ٤٣
گیانە خەوم‌بێ ٤٥
بەکۆی زوخاڵ بێ ٤٦
کاتی مەرگمە ٤٧
سەگی دەرگای یار ٤٨
نازداری جافان ٥٠
لە «شەم» جیام من ٥١
ناسک، نازی «شەم» ٥٢
بە خاڵی تۆوە ٥٤
هەوری ڕەشی خەم ٥٦
هاسەران ناوم ٥٧
یاران بۆ تارە...؟ ٥٩
هەرمن خەم‌بارم ٦٠
هەی «شەم»ی شەوان ٦٢
ئۆف، بریندارە ٦٣
یاران سافێکم ٦٤
یاران مەجنونم ٦٦
دڵ بەداخەوە ٦٨
ئاخ، بریندارە!!! ٧٠
جوانی ژێر ڕەش‌ماڵ ٧١
هەرمن ناشادم ٧٢
دەلیل «شەم»ت دی...؟ ٧٣
سەر ئەنێمەوە ٧٥
هاوار لە ئێشی ٧٦

یاران نەوبەهار ٧٦
لەو نووری «شەم»ە ٧٨
هەی دەربەدەر خۆم ٧٩
ئەرێ تولّی نەی ٨١
ئەی دڵ بە «بەرد» بی ٨٢
بایەقوش نالّان ٨٣
بێزاری هۆزان ٨٥
بارەکەللّا «شەم» ٨٦
بالّندەی تیژباڵ ٨٧
ئەی چرای ڕووناك ٨٩
نامە ٩٠
وەڵام ٩٢
شیوەنی «ڕەنجوری» بۆمەرگی ٩٥
«وەلی دێوانە» ٩٥
لە ڕێگەوبانا ٩٨
هاوار لە بەختم ٩٨

بەشی هەورامی ١٠١

ئەرێ هەی تولّی نەی ١٠٢
ئەی دڵ وە سەنگ بای ١٠٣
بایەقوش نالّان ١٠٤
بێزیای هۆزان ١٠٦
جەو ڕاگوزەردا ١٠٧
جەی شۆلەی «شەم»ە ١٠٨
چراغم ئاوان ١٠٩
چراغم بیڕام ١١١
چراغم نەسەر ١١٢

چۆڵ نشینە خۆم ١١٤
خەسرەو خەیاڵێ ١١٦
داخ وەبان داخ ١١٨
دڵ وەداخەوە ١١٩
دڵە ماتەم بۆ ١٢١
دەلیل «شەم» نەدیت ١٢١
ڕیسوای زەمانەم ١٢٥
زوهرەی سوبسەلاّت ١٢٨
سەنگ هەواران ١٢٩
شای سیاسانان ١٣١
شەو بیدارانم ١٣١
شیرین بەستەوە ١٣٣
سەیاد نامت بام ١٣٣
تەیران تیژباڵ ١٣٥
قیبلەم خاوم بۆ ١٣٦
قیبلەم ڕێش نەبۆ ١٣٧
قیبلەم شەم مەبۆ ١٣٨
قیبلەم مەردەنم ١٤٠
قیبلەم مەلال بۆ ١٤٢
کەلب کۆی یارم ١٤٣
گوڵەن، چەمەنەن ١٤٥
مەحبوب جافان ١٤٦
وەڵامی نامەی «ڕەنجوری» ١٤٧
نازک بەدەن «شەم» ١٤٩
نەدارون تانە ١٥١
نە«شەم» جیام‌من ١٥٢
وەخاڵ تۆوەن ١٥٣

هامسەران تارەن ١٥٤
هامسەران نامم ١٥٦
هەرمن خەمبارم ١٥٧
هەرمن ناشادم ١٥٩
هەور نەدۆ خەمین ١٦١
هەی نائومێدی ١٦٢
هەی هەی ناسۆرەن ١٦٤
یاران سافێکم ١٦٤
یاران کەردەن ڕێش ١٦٧
یاران نەووەهار ١٦٨

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

سـلاو لـه گیـانی پاکی پـه‌روانـه
له‌و عه‌شقه پاکه‌ی بێ له‌که و جوانه
دیسان له گیانی «شه‌می» رومه‌ت ئاڵ
که په‌روانه‌که‌ی کرده کۆی زوخاڵ

رازی

ISBN 964-7638-71-X
9 789647 638715

سنندج، پاساژ عزتی
انتشارات کردستان
تلفن: ۲۲۶۵۳۸۰۲